

Partner voor de publieke sector

Van mbo naar hbo

Van mbo naar hbo

Maatregelen voor versoepeling overgang mbo-hbo nader bekeken

Auteurs

ARJAN VAN DER MEIJDEN, ELLEN KLATTER, HARM BIEMANS, HANS MARIËN, SUZANNE MELFOR, ISABEL VOETS, JULIA MARTHALER, LIESBETH VAN DAMME, LINDA MAGEREIJ, MAARTEN KETELAAR

Versie: 14 mei 2025

Meijden, A.J.H. van der, Klatter, E., Biemans, H., Marien, H., Melfor, S., Voets, I., Marthaler, J., Damme, L. van, Magereij, L., Ketelaar, M. (2025). *Van mbo naar hbo. Maatregelen voor versoepeling overgang mbo-hbo nader bekeken*. Den Haag: CAOP.

Gefinancierd door NRO, dossiernummers: hoofdproject 40.5.22957.005; top up 40.5.23957.207

© CAOP

14 mei 2025

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	6
Hoofdstuk 1 Inleiding, theoretische uitgangspunten en onderzoeksvragen.....	10
Inleiding.....	10
Theoretische uitgangspunten	11
Onderzoeksvragen	16
Hoofdstuk 2 Methode	17
Aanpak vraag 1a: Inventarisatie maatregelen.....	18
Aanpak vraag 1b: selectie van maatregelen	18
Aanpak vraag 2a: Mechanismen onderzoek	19
Aanpak vraag 2b: Vragenlijstonderzoek	20
Aanpak vraag 3: Invloed NPO-gelden.....	21
Aanpak vraag 4: Ontwerpproces interventies	21
Hoofdstuk 3 Resultaten vraag 1: Inventarisatie maatregelen	23
Resultaten	23
Conclusie	26
Hoofdstuk 4 Uitkomsten vraag 2a: Mechanismen	27
Resultaten	27
Maatregel 1: Aandacht Studentenwelzijn (Haagse Hogeschool)	27
Maatregel 2: Eerste 100 dagen (Hanze Hogeschool)	27
Maatregel 3: Digitaal aanbod (Hanze Hogeschool).....	28
Maatregel 4: Goed voorbereid naar hbo (Rotterdam Academy).....	29
Maatregel 5: Your move (Zadkine)	29
Maatregel 6: Binding (Hogeschool Rotterdam).....	30
Maatregel 7: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)	30
Maatregel 8: Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)	31
Maatregel 9: Flow (Hogeschool Rotterdam)	32
Maatregel 10: PECO (Aeres mbo)	32
Conclusie	33
1. Aandacht Studentenwelzijn	34
2. Eerste 100 dagen	34

Hoofdstuk 5 Uitkomsten vraag 2b: Resultaten studenten	37
Resultaten	37
Maatregel 6: Binding (Hogeschool Rotterdam)	37
Maatregel 7: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)	41
Maatregel 8: Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)	45
Conclusie	48
Hoofdstuk 6 Uitkomsten vraag 3: Invloed NPO-gelden	49
Resultaten	49
Conclusie	50
Hoofdstuk 7 Uitkomsten vraag 4: Ontwerpproces interventies	52
Methode	52
Conclusie	59
Hoofdstuk 8 Conclusies, aanbevelingen en discussie	60
Conclusies	60
Aanbevelingen	63
Discussie	64
Literatuurlijst	66
BIJLAGE 1 Maatregelen compleet	72
Maatregel 1: Aandacht Studentenwelzijn (Haagse Hogeschool)	72
Maatregel 2: Eerste 100 dagen (Hanze Hogeschool)	73
Maatregel 3: Digitaal aanbod (Hanze Hogeschool)	75
Maatregel 4: Goed voorbereid naar hbo (Rotterdam Academy)	76
Maatregel 5: Your move (Zadkine)	77
Maatregel 6: Binding (Hogeschool Rotterdam)	78
Maatregel 7: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)	80
Maatregel 8: Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)	82
Maatregel 9: Flow (Hogeschool Rotterdam)	84
Maatregel 10: PECO (Aeres mbo)	86
BIJLAGE 2 Interviewleidraden	89

BIJLAGE 3 Handreiking: Interventie Ontwikkeling	92
BIJLAGE 4 Tabellen Binding en Dedicated SLC	102
BIJLAGE 5 Vragenlijst maatregelen hbo studenten	104
BIJLAGE 6 Evaluatievragenlijst CIMO-workshops	107

Managementsamenvatting

In dit verslag beschrijven we een onderzoek naar maatregelen die door onderwijsinstellingen zijn genomen om de negatieve effecten van COVID-19 op de doorstroom van studenten van mbo naar hbo tegen te gaan. Tijdens de pandemie was fysiek onderwijs slechts beperkt mogelijk, wat impact had op studentenwelzijn, studiesucces en de oriëntatie op vervolgopleidingen. Via het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) werden door de overheid middelen beschikbaar gesteld aan scholen om deze negatieve effecten te verzachten.

Voor het uitvoeren van dit onderzoek hebben vertegenwoordigers van de onderwijspraktijk uit het mbo en hbo enerzijds (Hogeschool Rotterdam, het Da Vinci College en Terra) en vertegenwoordigers van drie wetenschappelijke partners (het CAOP, Wageningen University & Research en IVA Onderwijs) de handen ineengeslagen. De focus van dit onderzoek ligt op maatregelen die tijdens en na COVID-19 zijn ingezet, al dan niet met middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), die de overgang van mbo naar hbo beogen te versoepelen.

De theoretische uitgangspunten van dit onderzoek, het kader waarmee we naar de praktijk kijken, zijn gebaseerd op Tinto's transitie-model dat stelt dat succesvolle doorstroom afhangt van de integratie van studenten in hun nieuwe onderwijsomgeving. Deze integratie bestaat uit sociale integratie waarbij de interactie met medestudenten en verbondenheid centraal staan, academische integratie gericht op studieprestaties en ontwikkeling, en institutionele ondersteuning in de vorm van begeleiding door de onderwijsinstelling.

Eerder onderzoek toont aan dat de overgang mbo-hbo vaak problematisch verloopt. De uitval onder mbo-studenten in het eerste jaar hbo bedraagt 20% en is bij voormalige havo-studenten lager, namelijk 14%. Na vijf jaar heeft van zowel de mbo'ers als de havisten circa 50% een hbo-diploma behaald¹.

Het studiesucces van studenten wordt beïnvloed door verschillende factoren. De aansluiting bij de vooropleiding speelt een belangrijke rol, waarbij het verschil tussen theoretisch niveau en praktische ervaring naar voren komt. Ook de mate van verbondenheid met de nieuwe opleiding en de kwaliteit van het studiekeuzeproces zijn van invloed. Daarnaast is de ontwikkeling van studievaardigheden een cruciale factor voor succesvol studeren.

Het onderzoek richt zich op vier onderzoeksvragen:

1. Welke maatregelen zijn ingezet?
2. Wat zijn de mechanismen en resultaten van deze maatregelen?
3. Welke rol speelde NPO hierin?
4. Hoe kan het ontwerpproces van dergelijke maatregelen worden verbeterd?

In dit verslag beschrijven we maatregelen die mbo- en hbo-instellingen hebben ingezet om de overgang tussen deze onderwijsniveaus te versoepelen, met speciale aandacht voor de impact van COVID-19. Het onderzoek verliep in meerdere fasen.

¹ [Vereniging Hogescholen: factsheet studiesucces, uitval en studiewissel 2023/2024](#)

In de eerste fase werden via interviews met sleutelpersonen die betrokken waren bij de maatregelen (NPO-coördinatoren, directeuren, opleidingsmanagers en docenten) van 10 instellingen in totaal 37 maatregelen geïdentificeerd. Deze maatregelen zijn geanalyseerd op verschillende aspecten, waaronder academische en sociale integratie, begeleiding, keuzeproces, en of ze gerelateerd waren aan COVID-19 / NPO-gelden.

Uit deze 37 maatregelen werden 10 maatregelen geselecteerd voor diepgaander onderzoek, verspreid over verschillende onderwijsinstellingen.

Om de betreffende maatregel en de effecten ervan systematisch te beschrijven en de werkzame mechanismen bloot te leggen, werden deze maatregelen per stuk geanalyseerd en geordend via de systematiek van de CIMO-logica (Context, Interventie, Mechanismen, Outcomes). Hiertoe werden interviews gehouden met docenten die direct betrokken waren bij de maatregel, en enquêtes afgenomen onder studenten. De enquêtes richtten zich op bekendheid met de maatregelen, de deelname eraan, ervaren invloed op verschillende aspecten (keuzeproces, begeleiding, sociale en academische integratie), en de algemene bijdrage ervan aan het beoogde beleidsdoel.

De maatregelen varieerden van algemene keuzedelen tot specifieke voorbereidingsprogramma's of extra welzijnsondersteuning en persoonlijke begeleiding. Sommige maatregelen richtten zich specifiek op de academische voorbereiding, andere meer op sociale integratie of de begeleiding door de instelling bij het keuzeproces of de studie.

De onderzochte maatregelen zijn:

1. Aandacht Studentenwelzijn (Haagse Hogeschool): Extra focus op studentbegeleiding via mentoring, studieloopbaanbegeleiding en een welzijnsteam. Er werden themaweken georganiseerd en extra ondersteuning geboden voor specifieke studentgroepen.
2. Eerste 100 dagen (Hanze Hogeschool): Een programma gericht op de cruciale eerste periode van nieuwe studenten, met focus op binding, activerende didactiek en intensieve begeleiding.
3. Digitaal aanbod (Hanze Hogeschool): Online diensten zoals virtuele open dagen en voorlichtingen om de toegankelijkheid te vergroten tijdens COVID-19.
4. Goed voorbereid naar hbo (Rotterdam Academy): Voorbereidingsprogramma voor aankomende studenten met aandacht voor taal en studievaardigheden.
5. Your Move (Zadkine): Breed ondersteuningsprogramma met coaching, workshops en trainingen voor examenjaarstudenten en nazorg voor gediplomeerden.
6. Binding (Hogeschool Rotterdam): Inzet van peercoaches en activiteiten gericht op sociale binding en studiesucces.
7. Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam): Speciale studieloopbaancoaches die zich volledig richten op studentbegeleiding.
8. Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam): Flexibel onderwijsprogramma voor mbo-doorstromers met werkervaring.
9. Flow (Hogeschool Rotterdam): Drie verschillende routes voor studenten om studieachterstanden in te halen.
10. PECO (Aeres): Specifiek voorbereidingsprogramma voor hbo-doorstroom.

De onderzochte maatregelen richtten zich op verschillende domeinen van Tinto (sociale integratie, academische integratie, begeleiding, studiekeuze) of een combinatie daarvan. Hierbij kozen scholen voor uiteenlopende invullingen, waarbij elke school in essentie het eigen wiel leek uit te vinden zonder dat gebruik leek te worden gemaakt van elders verworven inzichten.

De uitkomsten waren overwegend positief, met verbeterde studenttevredenheid en betere doorstroomcijfers, hoewel niet alle effecten systematisch gemeten konden worden. Veel instellingen geven aan bepaalde elementen van de maatregelen te willen voortzetten, ook na het wegvallen van de NPO-financiering. Bij alle maatregelen is door en met de praktijkpartners gepoogd vragenlijsten af te nemen bij studenten. Een aantal betrokken onderwijsinstellingen had een policy om niet mee te werken aan extern onderzoek en bij een aantal maatregelen was de respons zo gering dat het vragenlijstonderzoek geen bruikbare resultaten opleverden. Bij drie maatregelen is het gelukt om voldoende respons te behalen. Bij deze drie maatregelen zijn studenten overwegend positief over hun sociale en academische integratie en studievoortgang. De waardering voor begeleiding verschilt per maatregel, waarbij de begeleiding het hoogst scoren. De maatregelen lijken vooral effect te hebben op het sociale aspect en het gevoel van thuishoren op de opleiding, en minder op daadwerkelijke studieresultaten.

Over het algemeen: belangrijke succesfactoren waren de persoonlijke aandacht voor studenten, de vroege interventie bij mogelijke problemen, en de combinatie van academische en sociale ondersteuning. Uitdagingen lagen vooral bij de organisatorische complexiteit van sommige maatregelen. Het rapport sluit af met aanbevelingen voor het ontwikkelen van maatregelen om doorstroom te bevorderen gebaseerd op de CIMO-logica:

- Zet in op interventies die zowel academische integratie, sociale binding als persoonlijke begeleiding adresseren. Implementeer bijvoorbeeld structurele persoonlijke begeleiding en gespecialiseerde studieloopbaancoaches en peercoaches.
- Begin bij het in kaart brengen van de specifieke behoeften van de doelgroep voordat interventies worden ontworpen.
- Pas 'backward design' toe bij het ontwikkelen van interventies. Stimuleer het gebruik van de Context-Interventie-Mechanisme-Outcome (CIMO) logica bij het analyseren en de 'backward design' redeneren voor het oplossen van doorstroomvraagstukken.
- Implementeer systematische effectmeting; vergelijk situaties met eerdere situaties en formuleer concrete, meetbare doelstellingen voor elke interventie.
- Onderzoek de eigen aannames over oorzaken van onderwijsvraagstukken binnen de eigen context

Hoofdstuk 1 Inleiding, theoretische uitgangspunten en onderzoeksvragen

Inleiding

Tijdens de COVID19-pandemie vanaf 2020 tot enkele jaren daarna heeft fysiek onderwijs regelmatig niet of slechts in beperkte mate plaatsgevonden. Naast de brede impact daarvan op het welzijn en het studiesucces van studenten, heeft het gebrek aan fysiek onderwijs en persoonlijk contact met docenten en medestudenten naar verwachting eveneens zijn weerslag gehad op de doorstroom van studenten naar een vervolgopleiding en het proces van integratie van studenten in de nieuwe opleiding (OECD, 2020; Misirlis, Zwaan, Sotiriou, & Weber, 2020; Hagedorn, Wattick, & Olfert, 2021).

Voor nieuwe of doorstromende studenten was het niet of beperkt mogelijk om tijdens de oriëntatie op een vervolgopleiding fysiek kennis te maken met de studie en onderwijsinstelling. Deze beperking tijdens de oriëntatie heeft mogelijk geleid tot een grotere kans op een verkeerde studiekeuze en tot negatieve gevolgen voor de doorstroom van studenten tussen het mbo en hbo, de overgang waar dit project zich met name op gericht heeft, alsmede op de integratie van de studenten in het hbo. Om eventuele negatieve gevolgen van COVID19 op de doorstroom naar een vervolgopleiding en op de start van de nieuwe studie te beperken, zijn vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) middelen beschikbaar gesteld.² Deze aanvullende middelen konden door scholen ingezet worden op een aantal thema's (NPO, 2021), waaronder een soepele in- en doorstroom (thema 1) of het thema studenten welzijn en sociale binding met de opleiding (thema 2). Om in beeld te brengen hoe de COVID19-middelen zijn ingezet, heeft monitoring plaatsgevonden. Uit de eerste voortgangsrapportage vanuit het Nationaal Programma Onderwijs, blijkt dat thema 1 "Soepele in- en doorstroom" veel gekozen is. Volgens de eerste monitoringgegevens is 43 procent van de NPO-middelen aan dit thema toegekend.³

Naast monitoring vindt onderzoek plaats naar de effectiviteit van genomen ondersteuningsmaatregelen. Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek heeft daartoe de call for proposals "Samenwerkend onderzoeken aan Nationaal Programma Onderwijs-thema's mbo-ho" uitgebracht. Voorliggend rapport beschrijft het onderzoek "Succesvolle maatregelen voor een soepele in- en doorstroom van studenten" (inclusief het aansluitende "Top Up"-project), dat gehonoreerd is in het kader van deze call for proposals. Het betreft eveneens thema 1 "Soepele in- en doorstroom".

Het onderzoek heeft als doel inzicht te bieden in de aanvullende ondersteuningsmaatregelen (in het vervolg van dit rapport maatregelen genoemd) die instellingen in het mbo en hbo genomen hebben om negatieve gevolgen van COVID19 op de in- en doorstroom van studenten tegen te gaan. Daarnaast wordt onderzocht wat de resultaten en werkzame mechanismen van deze maatregelen zijn. Het doel van het onderzoek is derhalve kennis opdoen over genomen maatregelen, hun

² Nationaal Programma Onderwijs, Middelbaar beroepsonderwijs en hoger (beroeps)onderwijs Beschikbaar via www.nponderwijs.nl/mbo-en-ho

³ Nationaal Programma Onderwijs. Eerste voortgangsrapportage. 2021. Beschikbaar via www.nponderwijs.nl/binaries/nationaalprogrammaonderwijs/documenten/publicaties/2021/10/28/voortgangsrapportage/NP_Onderwijs_Voortgangsrapportage_211103.pdf

veronderstelde werkzame mechanismen en effectiviteit, en deze kennis beschikbaar stellen aan het mbo en hbo. Ook wordt gekeken naar de mogelijke bijdrage van NPO-middelen aan de maatregelen. In- en doorstroom versoepelen is een aandachtspunt dat breed leeft over een langere tijd, niet alleen als gevolg van COVID19 (zie bijvoorbeeld de landelijke 'Student labs', Van der Meijden et al, 2022)). Diverse programma's ter versoepeling van de overgang mbo-hbo, nationaal geïnitieerd of door de instellingen zelf, leiden tot een veelheid aan maatregelen, met een veelheid aan vormen, die een soepele overgang voor ogen hebben. In de laatste jaren werden bestaande maatregelen mogelijk (ook/mede) gefinancierd met NPO-middelen, of werden maatregelen in het leven geroepen die zonder NPO het licht niet zouden hebben gezien. Ook werden in diezelfde 'post-COVID19 periode' maatregelen genomen die geen gebruik maakten van NPO-middelen. Meer inzicht in de effectiviteit van maatregelen en de elementen die maatregelen effectief maken, helpt onderwijsinstellingen om bestaande en toekomstige maatregelen te verbeteren. Dit draagt bij aan een soepele in- en doorstroom. Ook na de COVID19-periode blijft de opgedane kennis rondom in- en doorstroom relevant, want de problematiek is door COVID-19 weliswaar veranderd en vergroot, maar is zeker niet nieuw (Jansen & Terlouw, 2009; Mulder & Cuppen, 2016; Mulder & Cuppen, 2018).

Theoretische uitgangspunten

Overgangen tussen opeenvolgende onderwijsniveaus van het beroepsonderwijssysteem (maar ook in andere segmenten van het onderwijssysteem) blijken voor veel studenten problematisch te zijn. Zoals beschreven door Biemans et al. (2019), is dit fenomeen geanalyseerd in de internationale literatuur over de doorlaatbaarheid ("permeability") van onderwijssystemen (bijv. Bathmaker & Thomas, 2009; Bradley, 2008; Gorard, Smith, May, Thomas, Adnett, & Slack, 2006; Watson, 2006). Een van de belangrijkste aspecten van de doorlaatbaarheid van onderwijssystemen is het "vermogen van onderwijs- en opleidingssystemen om lerenden toegang te geven tot en te laten bewegen tussen verschillende trajecten (programma's, niveaus) en systemen" (Cedefop, 2014, p. 193). In veel gevallen is de doorlaatbaarheid van onderwijssystemen suboptimaal en zelfs als er nauwelijks institutionele barrières zijn tussen opeenvolgende niveaus, is het voor studenten vaak moeilijk om de onderwijsprogramma's van de verschillende niveaus met elkaar te verbinden en te integreren of zich aan te passen aan de specifieke eisen van het nieuwe programma. Dergelijke overgangsproblemen kunnen leiden tot stressvolle ervaringen bij de studenten en gevoelens van onthechting met hun nieuwe onderwijsprogramma en leeromgeving (Mulder, 2016), resulterend in minder succesvolle studieloopbanen en aanzienlijke uitvalpercentages (Wheelahan, 2008). De persoonlijke en maatschappelijke kosten van deze uitvalpercentages zijn aanzienlijk en belemmeren het overheidsbeleid om het algemene onderwijsniveau en de opwaartse onderwijsmobiliteit te verhogen en beperken toekomstige studie- en baankansen van de studenten (Cedefop, 2014; Keeley, 2007; SCP, 2016).

Doorstroom naar hbo in Nederland

Voorliggend onderzoek gaat met name over de overgang naar hbo-programma's in Nederland en de ervaringen van studenten in hun eerste hbo-studiejaar/-jaren die kunnen worden beschouwd als indicaties voor hun studieloopbanen in het hbo. Mulder en Cuppen (2018) deden uitgebreid onderzoek naar de overgang naar hbo, uitval van studenten uit hbo-programma's en mogelijke factoren die dit fenomeen zouden kunnen verklaren. Als het gaat om de instroom van studenten in het Nederlandse hbo in de jaren 2013-2018, had ongeveer 30% hun vooropleiding in het mbo en ongeveer 53% in het havo, terwijl de resterende 17% andere, minder vanzelfsprekende routes had gevolgd (bijvoorbeeld vwo).

Uit recente cijfers van de Vereniging Hogescholen (2024)⁴ blijkt dat van de studenten met een mbo-achtergrond, 20% het hbo verliet na het eerste jaar. Dit uitvalpercentage steeg na 3 jaar naar 27%. In veel gevallen besluiten deze studenten met hun mbo-diploma de arbeidsmarkt op te gaan. Met betrekking tot de voormalige havo-studenten waren de uitvalpercentages na één jaar en na drie jaar respectievelijk 14% en 16% (als ze niet succesvol zijn, hebben deze studenten de neiging om over te stappen naar een ander onderwijsprogramma).

In de eerste fase van het hbo-traject waren de uitvalpercentages uit het hbo van voormalige mbo-studenten dus hoger dan de uitvalpercentages van voormalige havo-studenten. De studiesuccespercentages van voormalige mbo- en havo-studenten na vijf jaar waren echter vergelijkbaar: uit beide groepen had circa 50% van de studenten hun hbo-opleiding binnen een periode van vijf jaar met een diploma afgerond (de nominale studieduur van deze professionele bachelorprogramma's is 4 jaar). Deze cijfers bleken samen te hangen met verschillende factoren zoals geslacht en etnische achtergrond van de student, opleidingsniveau van de ouders, prestatie- en inspanningsniveau van de student, en type hbo-opleiding (zie ook Mulder & Cuppen, 2016; Sneyers & De Witte, 2016).

Op basis van bovenstaande kunnen we concluderen dat uitval en studievertraging ernstige problemen zijn in hbo-programma's, zowel voor voormalige mbo-studenten als voor voormalige havo-studenten, hoewel de redenen voor beide groepen kunnen verschillen. Voor voormalige havo-studenten kunnen de praktische, werkgerelateerde aspecten van het curriculum moeilijkheden veroorzaken omdat ze nauwelijks ervaring hebben met vergelijkbare taken in hun vorige onderwijsprogramma, in tegenstelling tot voormalige mbo-studenten. Voor hen daarentegen kan het theoretische niveau van het hbo-curriculum moeilijk te hanteren zijn omdat hun vooropleiding van nature meer praktisch en minder theoriegericht was. Beide groepen studenten lijken zo hun eigen uitdagingen in het hbo te ervaren. Cruciale kwesties in dit verband zijn het gebrek aan curriculumcontinuïteit tussen de respectieve curricula en de afwezigheid van integratie van deze onderwijsprogramma's (zie ook Biemans et al., 2019).

Aansluiting door voorbereiding

Mulder en Cuppen (2018) identificeerden aanvullende factoren die gerelateerd zijn aan uitval uit het hbo. Studenten die uitvielen uit een hbo-opleiding (of overstapten naar een andere opleiding) voelden zich veel minder thuis bij hun docenten, opleiding, medestudenten en onderwijsinstelling dan studenten die besloten door te gaan. Dit bleek zowel voor voormalige mbo- als voor voormalige havo-studenten te

⁴ [Vereniging Hogescholen: factsheet studiesucces, uitval en studiewissel 2023/2024](#)

gelden. Bovendien gaven uitvallers aan dat ze meer contact hadden willen hebben met hun medestudenten, docenten, studiecoach en adviseur, en hun mentor. Kortom, ze voelden zich minder verbonden met hun opleiding (zie ook Mulder, 2016). Ze rapporteerden dat ze al aan het begin van hun hbo-studie meer twijfels hadden over hun studiekeuze en hier minder over hadden nagedacht, minder informatie hadden verzameld over hun opleiding en zich minder gemotiveerd voelden om hun opleiding af te ronden (zie ook Mulder, 2018; Kuipers, Meijers, & Gundy, 2011; Winters, 2012).

Wat betreft de didactische methoden die in het hbo worden gehanteerd, de vereiste studievaardigheden en de inhoud van hun hbo-vakken, rapporteerden zowel voormalige mbo- als havo-studenten een slechte aansluiting bij hun eigen specifieke vaardigheden (zie ook Jäppinen & Maunonen-Eskelinen, 2012; Van der Meijden e.a., 2023). Daarnaast gaven voormalige mbo-studenten, in vergelijking met voormalige havo-studenten, aan dat ze zich minder voorbereid voelden met betrekking tot rekenvaardigheden, schrijfvaardigheden, Nederlandse taal en de manier van toetsen in het hbo. Tijdens hun hbo-opleiding rapporteerden studenten die later zouden uitvallen dat ze meer moeite hadden om zich in te zetten voor vakken die ze minder interessant vonden, de neiging hadden om studietaken uit te stellen en meer problemen hadden met het plannen van hun leertaken (Mulder, 2018; Mulder & Cuppen, 2018).

Samenvattend kunnen verschillende factoren een indicatie geven van een succesvolle studieloopbaan naar en in het hbo, zoals motivatie, welzijn en tevredenheid van de student met betrekking tot zijn of haar huidige hbo-opleiding, (ervaren) studiesucces in het hbo, (ervaren) kwaliteit van de vooropleiding en de mate waarin studenten het gevoel hebben dat ze zijn voorbereid op het hbo, en in hoeverre ze noodzakelijke studievaardigheden hebben ontwikkeld, het vereiste theoretische niveau hebben bereikt, voldoende praktische voorbereiding hebben gehad en ondersteuning hebben gekregen bij het kiezen van hun huidige hbo-opleiding. Deze factoren kunnen verschillend zijn voor verschillende categorieën studenten in het hbo, in het bijzonder voor studenten die via verschillende routes komen zoals mbo en havo. Voormalige mbo-studenten kunnen zich minder voorbereid voelen op het theoretische niveau van het hbo-curriculum maar beter voorbereid op de praktische, beroepsgerichte aspecten, terwijl het voor voormalige havo-studenten andersom kan zijn (Biemans et al., 2019).

De integratie van studenten op het hbo

We hanteren het transitie-model van onderwijssocioloog Vincent Tinto (Tinto, 1975; 1993; 2012; 2015) bij de integratie van studenten op het hbo. Een succesvolle transitie tussen opeenvolgende onderwijsniveaus zoals mbo en hbo (lees: al dan niet uitvallen) staat of valt met de door de student ervaren aansluiting bij en verbinding met de nieuwe onderwijsomgeving van het specifieke hbo-programma. Studiesucces na deze transitie is niet alleen het gevolg van een samenspel van individuele kenmerken zoals vaardigheden, vooropleiding, sociaaleconomische achtergrond, of de motivatie om een doel te behalen (de opleiding voltooien), maar ook van een proces van integratie in de nieuwe onderwijsomgeving (in dit geval het hbo). Tijdens dit integratieproces kunnen studenten verschillende ervaringen hebben tijdens en na de overgang, die positief, neutraal of negatief kunnen zijn. Als gevolg hiervan kan de overgang meer of minder succesvol zijn, zelfs voor studenten met vergelijkbare individuele kenmerken.

In Tinto's model neemt de interactie tussen de individuele student en andere relevante personen in het onderwijsprogramma – bijv. medestudenten, docenten, ondersteunend personeel – een centrale positie in. In dit verband maakt hij onderscheid tussen sociale integratie en academische integratie als domeinen waarin studenten barrières kunnen ervaren in de overgang van middelbaar beroepsonderwijs naar het hbo. Extra maatregelen voor of na de poort van het hbo kunnen – mits studenten die als positief ervaren – volgens het model bijdragen aan integratie van de studenten en

hun doorstroom en studiesucces. Een gebrekkige aanpassing/integratie kan het gevolg zijn van incongruentie en isolatie. Incongruentie wil zeggen dat de student een verschil ervaart tussen zijn eigen waarden, normen, behoeften en interesses en die van de nieuwe gemeenschap (medestudenten of de onderwijsinstelling). Isolatie heeft te maken met een tekort aan interactie met de studieomgeving. Beide factoren kunnen volgens de theorie leiden tot een drop-outbeslissing van de student.

Tinto (2012; 2015) spreekt in het kader van het laatste punt niet alleen over de vasthoudendheid van studenten, maar ook over behoud van studenten door de onderwijsinstelling: het is belangrijk dat studenten de juiste keuze maken, en met de juiste motivaties aan hun schoolloopbaan werken, maar ook dat instellingen de juiste keuzes voorleggen en mogelijk maken, en de schoolloopbanen van studenten optimaal faciliteren. Dit perspectief doet een appél op onderwijsorganisaties aan beide kanten van de transitie (Meeuwisse, Severiens & Born, 2010).

Waar het gaat om integratie van studenten op het hbo, maakt Tinto zoals gezegd onderscheid tussen 'academische integratie', 'sociale integratie' en de 'institutionele ondersteuning' van de integratie. Deze zogenaamde Tinto-domeinen worden hieronder nader uitgelegd.

Maatregelen gericht op sociale integratie

Het kan voor studenten een drastische verandering zijn wanneer ze van een gecontroleerde omgeving in het mbo overstappen naar een omgeving in het hbo waar van studenten wordt verwacht dat zij in hogere mate verantwoordelijk zijn voor hun eigen leerproces (Rickinson & Rutherford, 1995). Het is hierbij cruciaal dat studenten een goede sociale integratie hebben, dat wil zeggen dat studenten goede interacties hebben met medestudenten, deelnemen aan school-gerelateerde activiteiten, en zich verbonden voelen met de nieuwe instelling, zodat het risico op sociale isolatie wordt verkleind (Prins, 1997). Sociale integratie is vaak onderdeel van maatregelen wanneer het gaat om doorstroom van mbo naar hbo. Onderliggend is de aanname dat mbo'ers moeite hebben met aansluiting op persoonlijk vlak. Dit blijkt het minst voorspellend te zijn (zie studie "Keuzemomenten in de beroepskolom". Grit is essentieel) (Van der Meijden e.a., 2023).

Diverse maatregelen uit dit eerdere onderzoek zijn specifiek gericht op het vergroten van zelfvertrouwen en/of motivatie. Zo wordt op de aangesloten scholen binnen dit onderzoek gewerkt met vormen van peer support (*Student buddies*, *Peer coach*). Peer support verwijst naar hulp of ondersteuning van individuen met een vergelijkbare sociale achtergrond, die niet als professionals worden beschouwd (Topping, 2005). In het onderwijs wordt dit vaak concreet toegepast door ouderejaars studenten die begeleiding bieden aan jongerejaars. De ondersteuning van medestudenten kan diverse positieve effecten hebben, zoals verbeterde leerprestaties en leervaardigheden (Ashwin, 2003; Topping, 1996; 2005), evenals op sociaal vlak, zoals het ontwikkelen van betere sociale en communicatieve vaardigheden, verminderde kans op pesten, en het leggen van nieuwe vriendschappen (Cartwright, 2005; Colvin & Ashman, 2010; Topping, 2005, 1996). Eerstejaars studenten voelen zich vaak sneller op hun gemak wanneer ze worden begeleid door ouderejaars die waardevolle tips en ondersteuning bieden (Colvin & Ashman, 2010). Ouderejaars studenten zijn goed in staat feedback te geven omdat ze recentelijk dezelfde uitdagingen hebben ervaren, waardoor ze de problemen van medestudenten beter begrijpen en effectief uitleg of advies kunnen geven (Nicol & Macfarlane-Dick, 2006). Voor de studenten die de begeleiding bieden, worden ook positieve resultaten gevonden, waarbij het principe 'to teach is to

learn twice' geldt. Zij verdiepen hun kennis zowel tijdens de voorbereiding als de uitvoering van hun begeleidende rol (Topping, 1996, p.324).

Sociale integratie verwijst naar de kwaliteit en frequentie van de interacties van de student met medestudenten, zijn of haar deelname aan school gerelateerde activiteiten, en zijn of haar gevoel van verbondenheid met de nieuwe onderwijsinstelling (Tinto, 1993). In veel gevallen wordt sociale integratie gemeten via de percepties van de student, d.w.z. zijn of haar ervaren sociale integratie. Dit concept verwijst naar of de student zich geaccepteerd voelt door andere relevante personen in het onderwijsprogramma en betrokken bij dit programma, en gelooft dat hij of zij zich tot hen kan wenden voor hulp indien nodig.

Maatregelen gericht op academische integratie

Academische integratie betreft alle academische ervaringen van de student in zijn of haar nieuwe onderwijsomgeving, zoals studieresultaten, zijn of haar eigen ontwikkeling, en zijn of haar eigen inspanningen in academische activiteiten (Tinto, 1993). Ook hier gaat het om de percepties van de student, d.w.z. zijn of haar ervaren academische integratie. Dit concept verwijst naar of de student tevreden is met zijn of haar eigen studieprestaties in het nieuwe onderwijsprogramma, intrinsiek gemotiveerd is voor het vakgebied van het programma en aangetrokken wordt door de programma-inhoud, vertrouwen heeft in een positieve uitkomst van zijn of haar studie, en toegewijd is om de vereiste inspanningen te leveren om deze uitkomst te bereiken.

Studenten zijn vaak onvoldoende voorbereid op deelname aan het hbo, doordat ze bepaalde studievaardigheden missen (Lowe & Cook, 2003). Studenten hebben tijdens het mbo namelijk bepaalde leerstrategieën ontwikkeld die niet (meer) goed passen in het hbo, maar die ze toch blijven aanhouden (Cook & Leckey, 1999). Hierdoor kunnen studenten moeilijkheden ervaren in de academische integratie, dit omvat alle academische ervaringen van een student in de nieuwe onderwijsomgeving, zoals studieprestaties, tevredenheid over de eigen ontwikkeling, en de inzet in academische activiteiten (Tinto, 1993).

Donche en Vanthournout (2017) beschrijven maatregelen die hbo-scholen nemen tegen de achtergrond van de hoge studie-uitval. Deze maatregelen richten zich onder meer op het inzetten van zelfevaluatie-instrumenten en beginassessments om de academische competenties van instromende studenten in kaart te brengen, en het geven van feedback, coaching en remediëring in de eerste maanden van het hbo, al dan niet als onderdeel van het reguliere curriculum. Het pallet van maatregelen die instellingen uitwerken is divers. Veel van deze maatregelen zijn gericht op het versterken van academische integratie (bv. bijspijkeren van academische competenties) naast sociale integratie (bv. gebruik van peer groepen). Beide vormen van integratie worden beschouwd als hefbomen voor het verlagen van studie-uitval en het versterken van studiesucces (Braxton, Jones, Hirshy, & Hartley, 2008; Christie, Munro, & Fisher, 2004; Tinto, 1993).

Kortom, maatregelen die door onderwijsinstellingen worden getroffen om de in- en doorstroom van studenten naar het hbo te bevorderen, kunnen gericht zijn op één of meerdere van de genoemde Tinto-domeinen. Dergelijke maatregelen kunnen zich richten op sociale integratie, op academische integratie of op beide. Dit geldt ook voor de institutionele ondersteuning zoals deze door de studenten ervaren wordt. Aan deze maatregelen en ondersteuning kunnen verschillende (impliciete)

theorieën of veronderstelde mechanismen ten grondslag liggen. Dergelijke onderliggende theorieën en mechanismen zijn in het huidige onderzoek onderwerp van studie.

Ervaren institutionele ondersteuning aangeboden aan studenten in een bepaald onderwijsprogramma is een derde domein genoemd door Tinto (1975; 1993) en verwijst naar de mate waarin persoonlijke en/of studie gerelateerde hulp wordt aangeboden door docenten of andere medewerkers van de betreffende hbo-instelling aan de studenten.

Concluderend

Naarmate studenten een betere academische en sociale integratie hebben, is de kans op een succesvolle overstap mbo-hbo groter (Prins, 1997). Volgens het model van Tinto (1993) heeft academische integratie positieve invloed op de doelgerichtheid en vastberadenheid van studenten, en heeft sociale integratie positieve invloed op de verbondenheid van studenten met de onderwijsinstelling. Gezamenlijk hebben academische en sociale integratie een positief effect op de studievoortgang van studenten in de nieuwe opleiding. Daarnaast heeft een goede, weloverwogen studiekeuze positieve invloed op studiesucces van studenten in de nieuwe opleiding (Lacante, Van Esbroeck, & De Vos, 2008) evenals de geboden ondersteuningsmaatregelen door de hbo-instelling.

Doel van deze studie

Focuspunt van deze studie is maatregelen te onderzoeken die het hoofd moesten bieden aan de negatieve gevolgen van COVID-19, de manier waarop deze maatregelen werken en de rol van NPO-gelden hierin. We richten ons op het inventariseren van maatregelen, de bijbehorende activiteiten die instellingen initiëren en de effecten ervan op de in- en doorstroom van studenten naar het hbo. Er worden veel activiteiten ondernomen, maar de onderbouwing ervan in relatie met (een positieve) in- en doorstroom van studenten ontbreekt veelal. Het uitvoeren van niet onderbouwde initiatieven verhoogt het risico dat activiteiten met goede bedoelingen worden ondernomen, maar zonder het beoogde effect; 'men blust dan naast de brand'.

Onderzoeksvragen

De hieruit voorkomende onderzoeksvragen van deze studie zijn:

1. Welke (typen) maatregelen hebben de aangesloten instellingen ingezet om negatieve gevolgen van COVID-19 op de overgang naar een nieuwe opleiding en een goede start van een studie te beperken?
2. Wat zijn (a) de mechanismen en (b) de resultaten van deze maatregelen, ten aanzien van Keuzeproces, Begeleiding, Sociale integratie en/of Academische integratie?
3. In hoeverre heeft NPO een rol gespeeld in het tot stand komen en voortzetten van deze maatregelen?
4. Hoe kan het ontwerpproces van dergelijke maatregelen worden verbeterd?

Het doel van het onderzoek is nieuwe kennis op te doen over genomen maatregelen, hun effectiviteit en werkzame elementen en deze kennis beschikbaar stellen aan het mbo en hbo.

Hoofdstuk 2 Methode

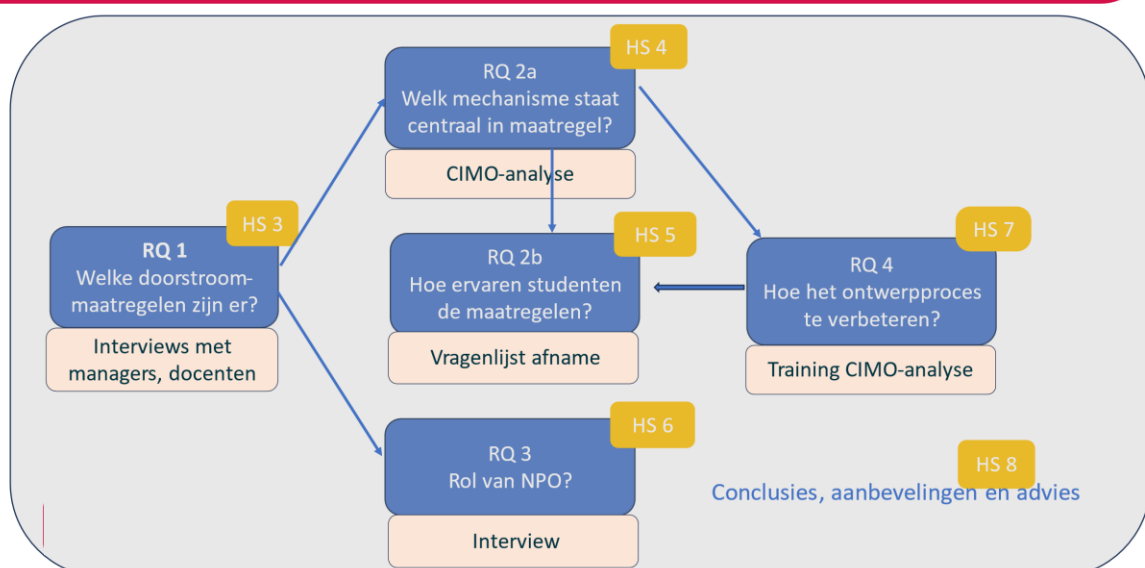
Om antwoorden te vinden op de onderzoeksvragen zijn voor dit project maatregelen geïnterviewd die n.a.v. COVID-19 zijn uitgevoerd door mbo- en hbo-opleidingen. Deze maatregelen zijn nader onderzocht om in kaart te brengen wat opleidingen veronderstellen dat het 'werkzaam mechanisme' is, dat helpt om het beoogde resultaat van de maatregel te bereiken.

Voor dit onderzoek zijn de volgende stappen doorlopen.

1. Gestart is met een uitgebreide interviewronde onder 'sleutelpersonen' als NPO-coördinatoren en/of directeuren en onder 'direct betrokkenen' zoals managers en docenten van gelieerde opleidingen om te komen tot een inventarisatie van maatregelen (onderzoeksvraag 1). Dit resulteerde in een lijst met 37 maatregelen.
2. Daaruit zijn door de onderzoekers tien maatregelen geselecteerd – gebaseerd op theoretische onderbouwing en uitvoering – die vervolgens zijn onderzocht op de veronderstelde werkzame mechanismen (onderzoeksvraag 2a) en de resultaten daarvan op het keuzeproces, begeleiding, sociale integratie en/of academische integratie van studenten (onderzoeksvraag 2b). Inzichten hieruit vormen het hart van deze studie.
3. In hoeverre de NPO-middelen een rol speelden in de totstandkoming en het voortzetten van deze maatregelen (onderzoeksvraag 3) is eveneens tijdens de interviewrondes geïnterviewd.
4. Tenslotte zijn praktijkpartners verbonden aan een kortlopend ontwerpproces, waarin -onder begeleiding- kleinschalige maatregelen zijn ontworpen ter versoepeling van de doorstroom mbo - hbo (onderzoeksvraag 4). Deze (trainings-)aanpak is op proces en inhoud geëvalueerd.

Hieronder is het verloop van het onderzoek schematisch weergegeven en beschrijven we de verdere uitwerking van de aanpak per stap.

Schematische weergave van het onderzoeksverloop

Aanpak vraag 1a: Inventarisatie maatregelen

Een eerste stap bestond uit het verzamelen van maatregelen. Om deze te identificeren was het nodig om 'dieper de organisatie' in te gaan. De maatregelen die onderwerp zijn van deze studie zijn immers niet per se terug te herleiden tot (NPO) financiering, of andere registraties. Ook zijn ze niet (allemaal) terug te vinden op websites of andere uitingsvormen. Er is binnen mbo- en hbo-instellingen veelal niet een centraal punt waar maatregelen geregistreerd staan. Om na te gaan welk type maatregelen überhaupt bestaan in de door ons onderzochte praktijken zijn de volgende stappen ondernomen.

Allereerst is gestart met het werven van deelnemende instellingen en opleidingen. Hiervoor is door de praktijkpartners mondeling of via email contact gelegd met opleidingen binnen de eigen instellingen (HR, Terra, Da Vinci) en instellingen binnen het eigen netwerk waarmee wordt samengewerkt (Haagse Hogeschool, Hanze Hogeschool, HBO Drechtsteden, InHolland, en Techniek College Rotterdam) om een representatief overzicht van uiteenlopende maatregelen te genereren waarmee een verkenning kan worden uitgevoerd om zicht en antwoord te krijgen op de vraag 'welke uitvoeringsvormen de maatregelen kunnen aannemen en hoe ze werken'.

De praktijkpartners (hbo- en mbo-instellingen) in ons consortium leverden contactgegevens aan van opleidingen en hun managers omtrent maatregelen in mbo-instellingen (binnen het consortium, maar ook hun samenwerkingen met Albeda en Zadkine) én hbo-instellingen (binnen ons consortium, maar ook andere 'ontvangende' hbo-instellingen gelieerd aan de samenwerkende mbo-instellingen). In totaal hebben tien onderwijsinstellingen geparticipeerd (zie tabel 3.1). De groep geïnterviewden van deze instellingen bestond uit beleidsmedewerkers, opleidingsdirecteuren en/of coördinatoren. Er zijn verkennende gesprekken gehouden waarbij twee onderzoekers van ons consortium de vragen stelden en veelal twee personen per instelling participeerden (N = 18). Het doel was zo uitputtend mogelijk de belangrijkste maatregelen te identificeren. Ook werd de inzet van NPO-gelden op deze maatregelen besproken: op welke wijze ingezet, gevolgen voor duurzaamheid, etc. Tijdens dit gesprek verwezen de beleidsmedewerkers door naar (of waren zelf) de directbetrokkenen, die zich bezighielden de uitvoering van de maatregelen ter versoepeling van de overgang van mbo naar hbo. Vervolgens zijn met de directbetrokkenen, doorgaans opleidingsmanagers en docenten, gesprekken gevoerd, maar nu over de praktische uitvoering van de maatregelen en ervaringen van studenten en resultaten die al behaald waren (N = 21). Ook werd verzocht om beleidsdocumenten, evaluaties en overige achtergrondinformatie over de maatregel(en) te delen.

Voor beide type gesprekken is een gestandaardiseerd format gehanteerd (zie Bijlage 2). Per gesprek trad één onderzoeker op als gespreksleider, de andere verzorgde de verslaglegging en borgde tijdens het gesprek de volledigheid van de topics. Aan het eind van dit gesprek werden ook deze gesprekpartners verzocht om relevante (beleids-)documenten over de maatregel(en) waar men aan werkte, te delen. Deze stap leverde in totaal 37 maatregelen op. Deze uitkomsten zijn beschreven in hoofdstuk 3.

Aanpak vraag 1b: selectie van maatregelen

Per maatregel is door onderzoekers en praktijkpartners van het consortium een selectie gemaakt op basis van de volgende criteria:

- Academische integratie: is de maatregel gericht op academische integratie?
- Sociale integratie: is de maatregel gericht op sociale integratie?
- Begeleiding: is de maatregel gericht op begeleiding van studenten?

- Keuzeprocess: is de maatregel gericht op het ondersteunen van het keuzeprocess?
- Instroom/doorstroom: is de maatregel gericht op instroom, doorstroom of beide?
- Landelijk: is de maatregel lokaal of landelijk?
- Nieuw: is de maatregel nieuw of juist bestaand?
- Gerelateerd aan COVID-19: is de maatregel met NPO-gelden gestart?
- Onderwijssector: techniek, groen, zorg, of anders?

Door de samenwerking van meerdere onderzoekers en praktijkpartners in bovenstaande, is consensus bereikt ten aanzien van de selectie van individuele maatregelen op basis van het model van Tinto. Deze stap gaf voldoende onderbouwing om uit de 37 maatregelen een zodanige selectie te maken dat er sprake was van spreiding over doelen en sectoren, en onderzoek te doen naar hun werkzaamheid volgens studenten. Uiteindelijk kwamen de volgende tien maatregelen door de selectie:

1. Aandacht Studentenwelzijn (Haagse Hogeschool)
2. Eerste 100 dagen (Hanze Hogeschool)
3. Digitaal aanbod (Hanze Hogeschool)
4. Goed voorbereid naar hbo (Rotterdam Academy)
5. Your move (Zadkine)
6. Binding (Hogeschool Rotterdam)
7. Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)
8. Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)
9. Flow (Hogeschool Rotterdam)
10. PECO (Aeres mbo)

De uitkomsten van dit selectieproces zijn eveneens beschreven in hoofdstuk 3.

Aanpak vraag 2a: Mechanismen onderzoek

Vervolgens zijn de bovenstaande 10 maatregelen systematisch uiteengelegd op resultaten en werkzame mechanismen, waarvoor per maatregel de CIMO-logica is gehanteerd. CIMO staat voor Context, Interventie, Mechanisme en Opbrengst (of Outcome). De CIMO-logica is een redeneerketen die ondersteunt bij een diepere analyse van een vraagstuk of probleem (van Kempen, 2012; Denyer, Transfield, & van Aken, 2008; Zitter, 2010; Andriessen & Van Aken, 2011). De aanpak helpt in het doordenken en inzichtelijk maken wat de relatie is tussen het probleem in de context, de gekozen interventies, de veronderstelde werkzame mechanismen en de beoogde uitkomsten.

De **C** van *Context* verwijst naar de huidige situatie waarin een probleem of vraagstuk zich volgens betrokkenen voordoet. Wat doet zich voor in de context, wie heeft last van het probleem, wanneer treedt het op, wie speelt er een rol in, hoe vaak komt het voor en wanneer, wat is er al aan gedaan, etc. Vervolgens biedt de **I** van *Interventie* een overzicht van de activiteiten die door betrokkenen worden uitgevoerd of gepland zijn, met het doel het proces richting beoogde resultaten te ondersteunen. De **M** van *Mechanisme* richt zich op het onderliggende leer- of denkproces dat door de interventie(s) in gang wordt gezet. Ten slotte beschrijft de **O** van *opbrengst* of resultaten waartoe deze interventies hebben geleid.

Het nut van een probleemanalyse en het toepassen van de CIMO-logica worden in [twee filmpjes](#) uitgelegd.

Het uitschrijven van deze keten maakt vaak duidelijk dat interventies niet de juiste mechanismen activeren om het gewenste resultaat te bereiken. Omdat het om een analyse van een actueel probleem gaat, werken we achterwaarts (backward design). We staan stil bij de huidige opbrengst, wat vaak een 'ongewenst resultaat' is, wat dus om verbetering vraagt. Een nadere verkenning is nodig om de onderliggende oorzaken van het probleem, de mechanismes te achterhalen. Vaak blijkt dat er aanvullende feiten nodig zijn om een volledig beeld te krijgen van de onderliggende mechanismen die bijdragen aan het probleem.

De CIMO-redeneerketen kan ook worden gebruikt voor het (her)ontwerpen van interventies. Dit gebeurt 'backwards designed', dus door vanuit het gewenste resultaat terug te redeneren: Wat is de gewenste opbrengst (Outcome)? Welke processen of activiteiten (Mechanismen) zijn nodig om dat beoogde resultaat te realiseren? Welke taken of opdrachten (Interventie) dienen docenten, leidinggevend en anderen dan uit te voeren, en welke veranderingen in de onderwijscontext (Context) zijn daarvoor nodig? De methode maakt het mogelijk om de mechanismen, die door de interventie in gang zouden moeten worden gezet, scherper in beeld te krijgen binnen de gegeven context. Ook stimuleert de cimo-logica het besef dat een interventie nooit rechtstreeks kan leiden tot de gewenste opbrengst, maar enkel invloed uitoefent op het 'mechanisme'.

Ten behoeve van de CIMO analyses zijn interviews uitgevoerd met de directbetrokkenen (veelal opleidingsmanagers en docenten). Op basis van deze interviews en de door betrokkenen aangeleverde documentatie over maatregelen is door duo's van onderzoekers een CIMO-analyse in tabelvorm uitgewerkt. Deze uitwerkingen zijn ter verhoging van de ecologische validiteit, teruggekoppeld aan de betrokkenen en waar nodig en/of mogelijk aangevuld en aangepast naar de feitelijke maatregelen. De uitkomsten van deze CIMO analyses worden besproken in hoofdstuk 4.

Aanpak vraag 2b: Vragenlijstonderzoek

Via een vragenlijstonderzoek onder studenten waar de maatregelen zich op richtten, is een beeld gevormd van de resultaten op studentniveau. Het vragenlijstonderzoek is aan alle opleidingen aangeboden, maar voor een aantal maatregelen is het niet gelukt om (voldoende) data te verzamelen. Sommige betrokken onderwijsinstellingen bleken een policy te hebben om niet mee te werken aan extern onderzoek en daarnaast was bij een aantal maatregelen de respons zo gering dat het vragenlijstonderzoek geen bruikbare resultaten opleverde. Uiteindelijk is bij drie maatregelen een respons behaald die analyse mogelijk maakte.

De vragenlijst is opgebouwd uit verschillende onderdelen. Eerst werd gevraagd naar enkele persoonskenmerken, in hoeverre de (beoogde) doelgroep bekend is met maatregelen, de deelname daaraan, de invloed van maatregelen op de vier hoofddoelen *keuzeproces*, *begeleiding*, *sociale en academische* integratie, de bijdrage van de maatregelen aan het (beleids)doel en hun mening over specifieke elementen en implementatie van de betreffende maatregel. Aanvullend is studenten gevraagd terug te kijken op hun integratie in en doorstroom naar het hbo. Zowel aan studenten die wél als aan studenten die niet deelnamen aan de betreffende maatregel, is een aantal stellingen voorgelegd over de mate van sociale en academische integratie, de begeleiding in de opleiding en hun studievoortgang.

Stellingen met betrekking tot de schaal sociale integratie zijn afgeleid van de gevalideerde vragenlijst “Sense of Social Fit” (Walton & Cohen, 2007) en de eveneens gevalideerde vragenlijst “The national survey of student engagement” (Kuh, 2009). De stellingen over academische integratie en begeleiding werden geconstrueerd op basis van de studie “Interaction Effects in Spady and Tinto's Conceptual Models of College Attrition” (Pascarella & Terenzini, 1979) en de “Student-Faculty Interaction” (NSSE, 2009). De genoemde studies komen voort uit wetenschappelijke publicaties.

De uitkomsten van dit vragenlijstonderzoek worden gerapporteerd in hoofdstuk 5.

Aanpak vraag 3: Invloed NPO-gelden

Per maatregel is tijdens de gespreksronden zowel bij de NPO-coördinatoren en directeurs, de zogenaamde sleutelpersonen, als met direct betrokkenen als opleidingsmanagers en docenten (onderzoeksvraag 1) nagevraagd in hoeverre de NPO gelden een rol speelden bij het initiëren en uitvoeren van de maatregel. Ook is de door de scholen aangeleverde documentatie hierop geanalyseerd, met het oog op de onderbouwing van de keuzes (waarom deze maatregel, met welk deel van NPO) en de verduurzaming van de maatregel (continuering na NPO). De resultaten worden beschreven in hoofdstuk 6.

Aanpak vraag 4: Ontwerpproces interventies

Het hoofddoel van vraag 4 was om via praktijkgericht onderzoek een beeld te krijgen hoe in de praktijk een maatregel of interventie kan worden ontwikkeld, welke obstakels of juist meewerkende factoren men in de praktijk treft, en in hoeverre de CIMO-logica daarbij helpend kan zijn.

Met een aantal scholen is via de CIMO-logica een interventie ontworpen om een oplossing te bieden voor een recente en concrete praktijkvraag, deze in de praktijk te brengen, en te evalueren op proces en resultaat. Hiervoor zijn per deelnemende school (2 mbo, 2 hbo) drie workshops gehouden met een aantal betrokkenen uit de praktijk (docenten, SLB'ers, doorstroomcoördinatoren). De workshops werden (be)geleid door twee onderzoekers en de contactpersoon uit het consortium.

Idealiter werd in de eerste workshop in gezamenlijkheid uitgewerkt *wat* het vraagstuk was in de context van de opleiding (C), en wat de beoogde uitkomsten (O) waren. Mogelijke onderliggende oorzaken, oftewel mechanismen (M) werden geïnventariseerd en een methode bedacht om na te gaan in hoeverre deze veronderstelde mechanismes door de doelgroep/studenten werd ervaren als oorzaak van het probleem, of dat zij andere redenen (mechanismen) benoemden die een rol spelen bij het vraagstuk. Tussen workshop 1 en 2 werd daartoe data opgehaald -via een mini-onderzoek binnen de eigen opleiding). In de tweede workshop werd n.a.v. de opgehaalde data bepaald welke

mechanismen (M) aangejaagd moeten worden om de gewenste resultaten te realiseren. Op basis daarvan werd bepaald welke 'evidence based' interventie/s (I) ontwikkeld zouden kunnen worden om die mechanismes te bevorderen. In deze tweede workshop werd ook gestart met het vormgeven van de interventie. Tussen workshop 2 en 3 werd de interventie idealiter uitgezet en resultaten opgehaald. In de derde workshop vond terugkoppeling plaats van de resultaten, een evaluatie van de ontwikkelde interventie, en mogelijke vervolgstappen.

Enkele weken na de workshops werden de deelnemers verzocht een korte -online- vragenlijst in te vullen ter evaluatie van de CIMO-workshops (inhoud en begeleiding) en de praktische toepasbaarheid van de CIMO-logica. Zoals gemeld, alles volgens de CIMO structuur. Voor een verdere uitwerking van deze aanpak verwijzen we naar hoofdstuk 7.

Als output van dit (deel)onderzoek is een handleiding geschreven als hulpmiddel om in de praktijk een maatregel op te starten (zie Bijlage 3. Handreiking).

Hoofdstuk 3 Resultaten vraag 1: Inventarisatie maatregelen

Welke (typen) maatregelen hebben de aangesloten instellingen ingezet om negatieve gevolgen van COVID-19 op de overgang naar een nieuwe opleiding en een goede start van een studie te beperken?

Resultaten

Via gesprekken met sleutelpersonen van tien mbo- en hbo-instellingen zijn maatregelen achterhaald binnen het NPO-thema 'soepele in- en doorstroom'. Het betrof in totaal 37 maatregelen om de in- en doorstroom van studenten te versoepelen.

Tabel 3.1: Overzicht geïnventariseerde maatregelen

Onderwijs-instelling	Maatregel	Korte toelichting maatregelen
Aeres mbo	PECO	Doorstroomtraject voor studenten toegepaste biologie, na afronding kunnen studenten doorstromen naar hbo jaar 2. Er is een module ontwikkeld om vast statistiek op het hbo te volgen
	Keuzedeel voorbereiding hbo	Aanbod keuzedeel voorbereiding hbo (voorheen groen hbo)
	Doorstroom-dag hbo	Doorstroom-dag hbo om kennis te maken met hbo (tijdens COVID-19 online), nu voor individuele studenten georganiseerd
	Coaching dichtbij student	Kleine clubjes studenten, docenten in coachende rol vinger aan de pols houden bij hoe het gaat met de student, gericht op emotionele ondersteuning en vervolg (studie)loopbaan
Da Vinci	Coaching op persoonlijke ontwikkeling van Ad-studenten	Coaching van studenten AD-traject met name gericht op persoonlijke ontwikkeling van hbo-studenten onder begeleiding van 2 gespecialiseerde docenten/coaches. Focus ligt op eigen verantwoordelijkheid van studenten en ontwikkeling soft skills en houdingsaspecten gekoppeld aan het functioneren op de opleiding of op de stage. Obstakels: samenwerking met mbo, en accreditatiecommissie.
	Keuzedelen	- Voorbereiding HBO: gericht op kwaliteiten en keuzetraject - Doorstroom HBO: gericht op vaardigheden - Voorbereiding Pabo: gericht op doorstroomwaardig en doorstroomvaardig te maken om succesvol door te stromen naar de Pabo. Vakkennis en hbo-vaardigheden. - In ontwikkeling: Voorbereiding HBO, met inhoudelijke focus op ICT. Het doel succesvol door te stromen naar AD ICT
	Voorlichtings-programma The Next Step	Het slb/lob lesprogramma The Next Step is ontwikkeld. Hierin worden mbo studenten geïnformeerd over de verschillende mogelijkheden na het mbo. Hierin komt het verder studeren aan het hbo (waaronder AD) uitgebreid aan bod. En wordt er focus gelegd op hbo vaardigheden.
	Samenwerking Da Vinci College met Dordrecht Academy	- In september 2022 zijn er zes opleidingen gestart bij de Dordrecht Academy. Mbo docenten van het Da Vinci College van verwante opleidingen zijn bij de ontwikkelteams betrokken/aangesloten. - Docenten vanuit het Da Vinci College zijn betrokken bij de AD PEP en AD Engineering. Ook bij AD Logistiek krijgt de samenwerking een vervolg. Waar deze eerst meer op ontwikkeling lag, zal deze nu meer gericht zijn op docentprofessionalisering. Ook is Da Vinci nog steeds betrokken bij de gesprekken voor een voltijdsvaariant AD Social Work.
Haagse Hogeschool	Aanvullend faciliteren studenten	Bijvoorbeeld door extra toetsmomenten, extra organiseren maatwerkprogramma's, online modules, toets experts en blended learning experts.
	Meer aandacht voor studentbegeleiding en welzijn	Tijdens COVID-19 bleek dat er een nieuw soort student binnen kwam, die meer begeleiding nodig had en moeilijker sociaal contact maakten. Samenwerken en contact maken was moeilijker, ook wat meer angst en terughoudendheid. Studenten zijn minder gebonden aan de hogeschool. Daarom is de focus gelegd op studentbegeleiding, zoals mentoring en studieloopbaanbegeleiding. Ook is er ingezet op extra coaching van studenten (extra tijd per coach of extra inhuur van coaches), extra student-assistenten ingezet om studenten te begeleiden, aandachts-functionarissen, professionalisering van docenten en peer mentors.
	Themaweek studentenwelzijn	Studenten vinden het moeilijk om hulp te vragen en weten niet waar ze hulp kunnen vinden. In een themaweek gericht op studentenwelzijn maken we de hulp zichtbaar die er is, zodat studenten weten waar ze terecht kunnen.

Hanze Hogeschool	Werven extra docenten voor studentenbegeleiding	Inzetten op werven van extra docenten om handen en hoofden te hebben om studenten extra te begeleiden.
	Digitaal aanbod	Digitaal aanbieden van diensten, zoals: open dag, en vragen stellen via whatsapp en aan 'peers', Hanze open daily, Hanze tours, colleges online. Op deze manier laagdrempelig in contact komen met potentiële nieuwe opleiding
	Eerste 100 dagen	Palet aan activiteiten gericht op integratie van nieuwe studenten: toetsing, binding, docententeam. Meer ingezet op sneller contact met slb'er, minder docenten waar ze mee in aanraking komen, betere band met docenten, sneller begrip van toetsprogramma, beperkt parallelle vakken in programmering, lokalen in een gebouw.
	Voorwaardelijke toelating	Studenten kunnen vast starten op het hbo wanneer ze nog een 'klein stukje' mbo stof moeten afronden.
	BSA in 2e jaar niet gehanteerd	Dus studenten konden zonder BSA door met hun studie. Deze maatregel is niet specifiek voor het mbo.
Hbo Drecht- steden	Persoonlijke ontwikkeling studenten/Hbo-onderdelen	Geen specifieke maatregelen getroffen, buiten de maatregelen die er al waren voor Coronatijd, omdat deze maatregelen al werkten. Deze maatregelen zijn met name gericht op persoonlijke ontwikkeling van hbo-studenten onder begeleiding van twee gespecialiseerde docenten/coaches. COVID-19perikelen zijn hierin meegenomen en coaching vond in de COVID-19tijd met name online plaats. Focus ligt op eigen verantwoordelijkheid van de studenten en ontwikkeling van soft skills en houdingsaspecten gekoppeld aan het functioneren op de opleiding of op de stage. Hieronder valt ook vaardigheidstraining en het maken van een persoonlijk ontwikkelplan. Doelgroep zijn mbo-studenten in hun tweede en derde jaar van hun mbo-4 opleiding.
Hogeschool Rotterdam	Flow	Tijdens COVID-19 verviel de BSA-maatregel en FLOW is de alternatieve invulling ervan, gericht op eerstejaarsstudenten om een studeerbaar en haalbaar programma te bieden, studievertraging te beperken en kwaliteit van het onderwijsprogramma te waarborgen. Bij minder dan 48 studiepunten gaat de student met SC in gesprek over de best passende route. De drie routes zijn: 1. Bij > 45 punten : openstaande vakken jaar 1 inhalen, naast de vakken voor jaar 2 2. Bij < 45 punten: openstaande vakken jaar 1 inhalen, dan zonder achterstand naar jr 2 3. Bij < 24 punten: heel jaar 1 opnieuw doen – minus behaalde vakken De SLC-docent gaat in gesprek met de student om een analyse te maken van de achterstand en vervolgens maken de student en de studieloopbaanbegeleider een plan.
	Flexopleiding	Flexibele deeltijdopleiding, met als doel de overstap naar hbo te bevorderen. De docenten hebben een andere rol, namelijk die van coach en er wordt gebruik gemaakt van veelal gepersonaliseerde opleidingspaden afhankelijk van eerder verworven competenties van studenten
	Dedicated SLC	Er is een vak gemaakt van SLC en zes dedicated SLC'ers zijn aangesteld om zich primair te focussen op het begeleiden van studenten. Iedere dedicated SLC'er coacht vier of vijf klassen van jaar 1 en jaar 2. De SLC-coach is volledig gericht op het helpen en ondersteunen van de studenten. Zij signaleren behoeftes van studenten en coachen hen hierin, zijn zichtbaar voor studenten en bieden een luisterend oor voor studenten. Zij ondersteunen studenten zowel tijdens klassikale lessen als tijdens individuele gesprekken.
	Scherpe profilering/voorlichting	Diverse filmpjes gemaakt om aan te geven wat de inhoud is van onze opleiding. Om duidelijk te maken dat de opleiding onderdeel is van de vele beroepsmogelijkheden. De naam van de opleiding was bepalend voor het beeld van studenten. Terwijl studenten die graag makelaar willen worden beter een andere kortere weg kunnen kiezen.
	Introductiekamp en voucher voor klassenactiviteit	Een introductiekamp naar Drenthe organiseren in jaar 1 om sociale verbinding te creëren tussen studenten. Door dit kamp is er meer binding ontstaan tussen studenten en tussen studenten en docenten. Elke klas heeft een klassenvertegenwoordiger (ook jaar 2, 3 en 4) en verdient een studiepunt om vier keer per jaar een klassenactiviteit te organiseren met de klas. Eenmalig is er een voucher van 100 euro beschikbaar voor een activiteit.
	Extra bindingsactiviteiten per klas	Diverse maatregelen/ activiteiten om de binding te vergroten; zowel tussen studenten als met de opleiding/docenten. Elke opleiding heeft eigen bindingsactiviteiten ontwikkeld. Bijvoorbeeld tweedejaars mee laten doen aan de introductie omdat ze hun klasgenoten nog nauwelijks kennen.
	Binding (stamgroepen)	Gaan werken met een stamgroep van 8-10 studenten. Met 1 stamhoofd. Er werden dan per les 2 stamgroepen geroosterd.
	Binding (peer coach)	16 peercoaches aangesteld op drie eerstejaarsklassen. Peercoach per vak, dat werkt goed om drempel naar de docent te overkomen. Studenten kennen de peercoach goed en vakinhoudelijke binding werkte goed bij studenten van deze opleiding. Het peercoach team is in het leven geroepen om bij te dragen aan het welzijn van eerstejaarsstudenten. Deze studenten leggen de

		stof uit, ondersteunen tijdens en buiten de lessen, coachen studievaardigheden etc. Ze zijn een extra paar ogen en oren voor de docent.
InHolland	Studentbuddies	Om verschillende groepen studenten te bereiken tijdens COVID-19 en vooral de moeilijk bereikbare groepen zijn studenten ingezet. Studenten kunnen deze Studentbuddies bereiken met hele praktische vragen over bijvoorbeeld het leven naast de studie (vrije tijd, werk etc) en bieden een luisterend oor.
	Inholland bus	Met de bus langs verschillende vo- en mbo-scholen om voorlichting te geven over studeren op het hbo. De Inholland Bus biedt een interactief programma aan dat bestaat uit drie onderdelen: een studiekeuzetest maken, informatie krijgen over opleidingen die passen bij de uitkomst van de test en in gesprek gaan met studenten over studeren op het hbo.
Rotterdam Academie	Goed voorbereid naar hbo	Het bieden van informatieavonden waar studenten worden verteld over de module, de verschillen tussen vooropleiding en nieuwe opleiding. Ook kunnen aankomende studenten kennis maken met docenten.
	MHBO onderzoek	Gericht op Economisch Domein. MHBO les op het hbo waarmee mbo-ers kennis kunnen maken met hbo onderwijs
	Vakantieschool	Leerlingen kunnen vakken volgen voor de poort, bijvoorbeeld een vak als Nederlands. Wanneer zij dat voor de poort halen, zijn ze later succesvoller in hun studieloopbaan.
Techniek College Rotterdam	Monitoring Ogediplomeerd instromen	Er is stevig ingezet op monitoring van ongediplomeerd instromen. De kans is namelijk groot dat studenten het mbo verlaten zonder diploma zodra ze ergens mogen werken zonder diploma. De arbeidsmarkt trekt sterk.
	Online open dagen en online keuzedelen	Doordat fysiek bij elkaar komen niet meer mogelijk was tijdens de COVID-19 pandemie, was de noodzaak er om over te gaan op online. Zo werden er online open dagen gehouden om potentieel geïnteresseerden te informeren en te werven. Ook was het mogelijk om keuzedelen online te volgen.
	Your Move	Met Your Move worden leerlingen in het examenjaar geholpen met hun vervolgstap qua opleiding. Ook wordt er nazorg geleverd aan gediplomeerden. Een groot programma: zo was het mogelijk om workshops te volgen, maar konden leerlingen ook een deelkwalificatie behalen voor doorstroom naar hbo.
Terra	Regioleren	Praktijkopdrachten voor mbo-studenten om in het bedrijfsleven te gaan werken. In samenwerking met het hbo.
	Aanbieden keuzedelen	Het aanbieden van keuzedelen groen hbo, doorstroom hbo, doorstroom a en b, voorbereiding pabo, en daarnaast theoretische keuzedelen. Met als doel de instroom in het hbo te versoepelen.
	Aanleren 7 hbo competenties	Mbo-studenten krijgen les in zeven verschillende hbo competenties, waaronder taalvaardigheid Nederlands en Engels, onderzoeken, samenwerken en presenteren. Dit is binnen de gehele instelling een maatregel om doorstroom naar het hbo te versoepelen.
	Kennismakingsactiviteit en mbo-hbo	Er worden verschillende activiteiten georganiseerd om mbo leerlingen kennis te laten maken met het hbo. Bijvoorbeeld door alumni van het hbo uit te nodigen en te laten vertellen over hun opleiding, ook wordt er ingezet op begeleiding van mentoren/leercoaches die in gesprek gaan met 4e-jaars studenten over hun plan van doorstroom en keuze voor vakken.

Per maatregel is door onderzoekers en praktijkpartners van het consortium een selectie gemaakt op basis van de negen onderstaande criteria. Uiteindelijk zijn gebaseerd op theorie 10 maatregelen geselecteerd die een spreiding kenden over de 4 'Tinto domeinen' en naar onderwijssector. Daarnaast is gekeken naar de (praktische) uitvoeringsmogelijkheden, zoals de vraag of via de inzet van een vragenlijst relevante evaluatiedata naar voren zou komen en in hoeverre dit op studentniveau mogelijk was. Dit heeft geleid tot de 10 maatregelen zoals weergegeven in tabel 3.2.

Criteria

- Academische integratie: is de maatregel gericht op academische integratie?
- Sociale integratie: is de maatregel gericht op sociale integratie?
- Begeleiding: is de maatregel gericht op begeleiding van studenten?
- Keuzeproces: is de maatregel gericht op het ondersteunen van het keuzeproces?
- Instroom/doorstroom: is de maatregel gericht op instroom, doorstroom of beide?
- Landelijk: is de maatregel lokaal of landelijk?
- Nieuw: is de maatregel nieuw of juist bestaand?
- Gerelateerd aan COVID-19: is de maatregel met NPO-gelden gestart?
- Onderwijssector: techniek, groen, zorg of anders?

Tabel 3.2: Overzicht geselecteerde maatregelen

Maatregel	Onderwijsinstelling	Tinto domein			
		Academische integratie	Sociale integratie	Begeleiding	Keuzeproces
1. Aandacht Studentenwelzijn	Haagse Hogeschool	X	X		
2. Eerste 100 dagen	Hanze Hogeschool	X	X	X	
3. Digitaal aanbod	Hanze Hogeschool				X
4. Goed voorbereid naar hbo	Rotterdam Academy	X	X	X	
5. Your move	Zadkine				X
6. Binding	Hogeschool Rotterdam		X		
7. Dedicated SLC	Hogeschool Rotterdam			X	
8. Flexopleiding	Hogeschool Rotterdam	X		X	
9. Flow	Hogeschool Rotterdam	X		X	
10. PECO	Aeres mbo	X			

Conclusie

Binnen grotere instellingen was vaak onderling niet bekend welke maatregel bestaat en wie met welke maatregel bezig is; er is geen of slechts heel algemene centrale administratie van maatregelen aangetroffen. Wel zagen we juist een decentrale aanpak van het probleem, wat een diversiteit aan problematieken binnen de overgang mbo-hbo weerspiegelde, en daarmee ook een diversiteit aan oplossingen.

Op basis van de inventarisatie van 37 maatregelen voor soepele in- en doorstroom binnen mbo- en hbo-instellingen en de selectie van tien maatregelen kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

De geselecteerde maatregelen laten een evenwichtige verdeling zien over de vier Tinto-domeinen, waarbij de nadruk ligt op academische integratie (zes maatregelen) en begeleiding (vijf maatregelen). Sociale integratie (vier maatregelen) en ondersteuning bij het keuzeproces (twee maatregelen) zijn minder vertegenwoordigd. Dit suggereert dat onderwijsinstellingen vooral inzetten op het versterken van studievaardigheden, een onderdeel van academische binding, en persoonlijke begeleiding om de doorstroom te bevorderen.

De meest maatregelen kenmerken zich door een integrale benadering waarbij meerdere Tinto-domeinen tegelijk worden geadresseerd. Vooral "Eerste 100 dagen" en "Goed voorbereid naar hbo" richten zich op drie verschillende domeinen, wat een brede aanpak weerspiegelt van de doorstroomproblematiek.

De geselecteerde maatregelen omvatten zowel preventieve interventies voor de poort als ondersteunende maatregelen tijdens de studie, wat een doorgaande lijn van ondersteuning biedt in de hele doorstroomketen van mbo naar en binnen het hbo.

Hoofdstuk 4 Uitkomsten vraag 2a:

Mechanismen

*Wat zijn (a) **mechanismen** en (b) resultaten van deze maatregelen, ten aanzien van Keuzeproces, Begeleiding, Sociale integratie en/of Academische integratie?*

In dit hoofdstuk beschrijven we de tien maatregelen zoals geanalyseerd langs de CIMO-logica. Daarbij staan vier vragen centraal:

1. Wat is de **context** waarbinnen de maatregel wordt aangeboden en wat was het vraagstuk daarbinnen?
2. Wat houdt de maatregel (**interventie**) in? Welke activiteit wordt ingezet om het doel te bereiken?
3. Welke onderliggende processen of activiteiten (**mechanismen**) worden aangezet door de interventie?
4. Wat zijn de beoogde resultaten (**outcomes**)?

Hieronder wordt elke maatregel in een aparte tabel beschreven, waarbij de bronnen waarop de informatie over de beleidsmaatregel is gebaseerd zijn vermeld onder in elke tabel. Een totaaloverzicht van elke maatregel en bijbehorend mechanisme(n) zijn in Tabel 4.1 weergegeven als onderdeel van de conclusies van dit hoofdstuk. De eventuele rol van de NPO-middelen wordt in hoofdstuk 6 beschreven.

Resultaten

Maatregel 1: Aandacht Studentenwelzijn (Haagse Hogeschool)

Context: Studenten die in de covid-periode de overstap naar het hbo maakten, bleken meer begeleiding nodig te hebben o.a. tav samenwerken en contact maken. Er was minder studentbetrokkenheid. De hogeschool geeft aan dat om een soepele in- en doorstroom te versterken aandacht voor studentenwelzijn nodig is.
Interventie: Een 'ThemawEEK studentenwelzijn' is georganiseerd met hoofddoel <i>academische integratie</i> en <i>sociale integratie</i> , gericht op een drietal activiteiten: ○ Activiteit gericht op sociale binding: extra begeleiding voor diverse zorgstudenten, waaronder Caribisch Nederland (CarE), en studenten met studieachterstand ○ Activiteit die extra faciliteiten bieden aan studenten: samenwerking met studievereniging, supportdesk online en hybride toetsing; helpdesk internationale studenten, etc ○ Activiteit: het organiseren van meer contactmomenten ter verhoging studentenwelzijn via samenwerking studievereniging, on boarding, groepssessies voor afstudeerders
Mechanisme: door het verbeteren van het studentwelzijn zal studiesucces en een soepelere in- en doorstroom worden vergroot. Op welke wijze studentwelzijn precies leidt tot studiesucces wordt niet duidelijk uit de bronnen.
Uitkomsten: De geïnterviewden en documenten kunnen geen inzicht geven over de uitkomsten van de maatregel.
Bronnen: Interviews adviseur instroom Haagse Hogeschool en Programma manager overstap Haagse Hogeschool, documenten. Jaarstukken 2022 Haagse Hogeschool. https://www.dehaagsehogeschool.nl/sites/hhs/files/documents/Jaarverslag%202022%20NL-Website.pdf

Maatregel 2: Eerste 100 dagen (Hanze Hogeschool)

Context: Twintig opleidingen met een hoge studentuitval analyseerden aan de start van hun opleiding de problematiek om zicht te krijgen in sterke/zwakke punten en mogelijke verbeterrichtingen. Op basis van 'een

goede start vergroot de kans op succes' heeft de opleiding de startfase van de opleiding aangepast. Activiteiten zijn ontwikkeld tbv integratie van nieuwe studenten.

Interventie: Binnen De eerste 100 dagen zijn de volgende activiteiten georganiseerd:

- Binding: minder docenten per student, studiebegeleiding intensiveren, kennismaking slb'r
- Activerende en motiverende didactiek: autonomie, competentie, verbondenheid
- Programmering onderwijs: beter begrip van toetsprogramma, beperken aantal parallelle vakken in programmering, meer werkplekcoördinatoren
- Teamwork van docenten, extra aandacht voor examenkandidaten
- Begeleiding door medewerkers/peers; kennismaking voor eerste week voor groepsbinding
- Studievaardigheden, organiseren van deficiëntiecurssussen
- Introducties georganiseerd in samenwerking met de studieverenigingen, contactmomenten door het organiseren van informele bindingsactiviteiten

Mechanisme: Mbo'ers zijn gewend aan meer contact met begeleider. De volgende mechanismen dragen daaraan bij:

- Binding: Gevoel van 'ik draag bij en ik doe ertoe'
- Activerende en motiverende didactiek: Student is actief betrokken en sociaal en academisch goed geïntegreerd
- Programmering, toetsing en zelfstudie: In de eerste periode krijgen studenten vooral inzicht in of ze het beroep leuk vinden (urgentie). Pas daarna focus op *kunnen*.
- Teamwork van docenten: Meer duidelijkheid voor studenten door gedeelde visie op leren en ontwikkelen binnen het docententeam
- Begeleiding door medewerkers en *peers*: Studenten kunnen beter de weg vinden bij een opleiding door primaire en secundaire ondersteuning (ook ict e.d.)
- Studievaardigheden: Studenten ontwikkelen studiehouding en studievaardigheden, voor mbo'ers m.n. gericht op het lezen van (lange) teksten. Hierdoor groeit vertrouwen, motivatie en inzet.

Uitkomsten: Volgens betrokkenen krijgen studenten in het begin al zicht op het toekomstige beroepsbeeld en waarom de inhoud van de opleiding zinvol is om te leren. Studenten voelen zich meer thuis. Studenten hebben het gevoel gehoord te worden. Studenten zijn actief betrokken en daardoor meer gemotiveerd. Studenten weten beter of ze het beroep leuk vinden en ervaren daardoor een hogere urgentie om erachter te komen of ze het ook kunnen. Studenten kunnen beter de weg vinden bij de opleiding (in brede zin)

Bronnen: Interviews, document 'Eerste-100-dagenScan', jaarverslag 2022 Hanze Hogeschool.
<https://publicaties.hanze.nl/jaarverslag-hanzehogeschool-2022/bedrijfsvoering#belangrijke-externe-ontwikkelingen>

Maatregel 3: Digitaal aanbod (Hanze Hogeschool)

Context: Tijdens COVID-19 was er minder mogelijkheid voor studenten om zich goed te (laten) informeren over mogelijkheden hbo-opleiding. Dit wierp een hogere drempel op doordat fysiek bezoek niet mogelijk bleek. De hogeschool meldt in het jaarverslag 2022 dat *"Een analyse van alle activiteiten die onze hogeschool aanbiedt voor mbo-studenten, heeft geleid tot een plan van aanpak met de focus op de instromende mbo'ers. Zij krijgen expliciet aandacht bij allerlei voorlichtings- en studiekeuzeactiviteiten, zowel digitaal als fysiek op de Hanzehogeschool en op de mbo-instellingen. Ook het keuzedeelonderwijs dat op onze hogeschool wordt verzorgd, is onder de loep genomen en wordt waar nodig bijgesteld."*

Interventie: Het digitaal aanbieden van diensten om laagdrempelig in contact komen met potentiële nieuwe opleiding is hier (onder andere) voor in het leven geroepen, zoals:

- Online open dag & voorlichtingsavonden, Hanze tours; virtuele campus tour
- Vragen stellen door student via WhatsApp en aan 'peers' van de opleiding
- Hanze open daily: 24/7 studiekeuzeplatform (online), (proef-)colleges online
- Ook ouderejaars studenten vormen de doelgroep, voor aanbod meer digitale colleges.

Mechanisme: Door een aantal kenmerken van het onlineaanbod verwachtten de geïnterviewde initiatiefnemers dat studenten een weloverwogen studiekeuze kunnen maken. Studenten kunnen vanuit huis geïnformeerd

worden over opleidingen, ze kunnen rechtstreeks vragen stellen aan *peers*, en ze hebben een beter beeld van de inhoud van de opleiding.

Uitkomsten: Volgens geïnterviewden: Blended learning is in stroomversnelling gekomen. MOOCs. Digitaal toetsen weer gestopt, want inbreuk op privacy. Bij keuzedelen voor de mbo-ers is digitaal onderwijs moeilijk, want meegaan in hbo-context is lastig, als focus ligt bij continuering 'eigen' onderwijs. Sommige delen zijn niet aangeboden wegens gebrek aan deelnemers.

Bronnen: Interviews, documenten, jaarverslag 2022 Hanze Hogeschool. <https://publicaties.hanze.nl/jaarverslag-hanzehogeschool-2022/bedrijfsvoering#belangrijke-externe-ontwikkelingen>

Maatregel 4: Goed voorbereid naar hbo (Rotterdam Academy)

Context: Relatief veel aankomende studenten hebben bepaalde 'bagage' of grotere afstand tot het onderwijs. Het RAC *investeert in het voorkomen van (verdere) studieachterstanden, het inhalen van studievertraging en kwalitatieve versterking van het onderwijs*. Om studenten beter te laten landen in het hoger onderwijs zijn vrijwel geen middelen besteed 2022. In 2021 werden hiervoor nog wel middelen ingezet, maar vanwege het einde van de pandemie werd dat in 2022 minder nodig geacht. Wel werden nog activiteiten onder een andere noemer uitgevoerd, zoals het organiseren van meer contactmomenten tussen studenten en het versterken van (online) studiekeuzeactiviteiten. Binnen deze context werd ook "Goed voorbereid naar hbo" gecontinueerd. Deze activiteit bestond al enige jaren voorafgaande aan de pandemie.

Interventie: Extra Studieloopbaan-coaches (SLC'ers) en de inzet van ouderejaars studenten (studentcoaches) om de eerstejaars studenten te begeleiden en bij te spijkeren. Tevens is ingezet op extra hulp voor struikelvakken in de hbo-opleiding (bijv. wis- en natuurkunde). "Goed voorbereid naar hbo" bestond uit een aantal specifieke elementen:

- Informatieverstrekking over hbo-opleiding en studeren op het hbo
- Gerichte ondersteuning van studenten door Studiecoaches (inzet van ouderejaars)
- Specifieke aandacht voor taal en studievaardigheden

Mechanisme: Geïnterviewden formuleerden een aantal mechanismen:

- Door aankomende studenten beter te informeren, weten ze beter wat hen te wachten staat
- Als studenten gerichte ondersteuning ontvangen, weten ze waar hun sterke en zwakke punten liggen en leren ze hoe ze hieraan kunnen werken
- Door training in taal en studievaardigheden, verwerven studenten al voor de poort benodigde vaardigheden

Uitkomsten: Een aantal (verwachte) uitkomsten is benoemd:

- Studenten voelen zich beter voorbereid op (obstakels op) het hbo
- Studenten ervaren meer binding met hbo-opleiding
- Door aandacht voor taal later succesvoller op hbo?
- Door aandacht voor studievaardigheden later succesvoller op hbo?

Bronnen: Interviews, evaluatie "Goed voorbereid" RAc (juli 2021), jaarverslag 2022 HR Rotterdam https://www.hogeschoolrotterdam.nl/globalassets/documenten/hogeschool/publicaties/jaarverslag/hr_jaarverslag-2022_2.pdf

Maatregel 5: Your move (Zadkine)

Context: De school wil een bijdrage leveren aan het geluk van de studenten, door persoonlijke groei van de studenten centraal te stellen. Het project Your Move ondersteunde meer dan 4.000 laatstejaarsstudenten bij vervolgstap na diplomering naar arbeidsmarkt of vervolgopleiding. Uiteindelijk wil Zadkine dat de studenten hun optimale groei bereiken.

Interventie: Met Your Move worden studenten door een veelheid aan initiatieven in het examenjaar geholpen met hun vervolgstap qua opleiding o.a. door gratis 1-op-1 coaching; workshops, trainingen en modules waren ontwikkeld over persoonlijk leiderschap, video-pitchen of leren focussen tijdens het studeren. SLC'ers konden eigen keuzes maken passend bij de doelgroep en aanvullend op het eigen curriculum. Ook nazorg-trainingen. Colleges binnen de school kregen gericht ruimte om invulling te geven aan de persoonlijke ontwikkeling van eigen studenten (maatwerk).

Mechanisme: het gehele pakket ondersteunt studenten bij het nemen van hun vervolgstap naar het hbo of bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. Studenten onderzoeken bijvoorbeeld wat voor soort baan of vervolgopleiding het beste bij hun talenten past. Of hoe ze hun nieuwe droombaan kunnen veroveren: *“hierdoor ontwikkelen onze studenten zich niet alleen tot uitstekende vakkrachten, maar ook tot zelfredzame en zelfbewuste deelnemers aan de samenleving”*. De school en de geïnterviewden verwachten door studenten te ondersteunen in hun keuzeprocessen, dat de interventie uiteindelijk bijdraagt aan een betere persoonlijke groei van de studenten, en uiteindelijk aan geluk. Op welke wijze precies de interventie leidt tot groei en geluk is niet verder uitgewerkt.

Uitkomsten: Over de uitkomsten van de maatregel Your Move is nog weinig informatie beschikbaar. Wel waren er hoge waarderingen door studenten en SLC-ers (8,5). Driekwart van de studenten gaf aan met meer vertrouwen de stap richting de toekomst te kunnen zetten. Door de veelheid aan initiatieven is het nagenoeg onmogelijk uitkomsten direct aan de maatregel te relateren. Geïnterviewden konden hierover geen uitsluitend geven.

Bronnen: Interviews, documenten/ website <https://www.zadkine.nl/your-move>, jaarverslag Zadkine 2022
<https://www.zadkine.nl/nieuws/2023-07-11-het-jaarverslag-2022-van-zadkine-is-nu-beschikbaar>

Maatregel 6: Binding (Hogeschool Rotterdam)

Context: In drie jaar tijd nam de instroom sterk toe (240 naar 420 en 650 eerstejaars) doordat de markt aantrok. Studenten kozen deze opleiding zonder goede oriëntatie en derhalve een onrealistisch beeld over de opleiding. Ook ontbrak het de opleiding aan voldoende en goed toegeruste docenten. Ondanks de scherpere voorlichting (gericht op rekenen en het beroepsprofiel) bleef de instroom hoog. De opleiding kon numeris fixus invoeren. In 2021 zijn middelen ingezet om studenten beter te laten landen in het hbo, maar op het einde van de pandemie werd dat minder nodig geacht.

Interventie: Er is gestuurd op het geven van scherpe voorlichting en laten maken bewuste keuze. De interventie bestond uit vier ‘poten’:

- Scherpe profilering: diverse filmpjes gemaakt; opleidingsnaam gewijzigd (meer focus)
- Dedicated SLC: , hoofdtak coach: begeleiden van 1e- en 2e jaarsstudenten op binding, leren leren, leren samenwerken en communiceren, samenwerking naar decanaat
- Binding, via introductiekamp*, waaronder 3 dagen Drenthe + samenwerkingsopdrachten, Voucher voor activiteit (bowlen, oid) waar organisator studiepunten kan verdienen.
- Kennen van Hbo: hoe werken de systemen, hoe moet je je inschrijven, woon je in zelfstandig, SLC vakken: leren plannen (KEYPOINT), leren leren.

* Binding voor 1^e-jaars studenten (IGO) is met NPO-gelden gefinancierd.

Mechanisme: Door deze interventies verwacht opleiding dat de student zich ‘dieper oriënteert’ en meer verantwoord kiest. Ook ‘landt’ de student beter in het hbo, doordat hij leert te leren, gelegenheid krijgt om vrienden te maken (kamp) en de systemen beter leert kennen zodat obstakels verdwijnen.

Uitkomsten: Op verschillende fronten zien betrokkenen dat ‘het werkt’, maar de veelheid aan maatregelen maakt het lastig te onderzoeken wat elke individuele maatregel doet. Over het algemeen observeren de betrokkenen dat het studeren beter gaat, maar nog niet goed genoeg. Het aantal langstudeerders neemt af door de ‘langstudeerderscoaches’. Maar studenten maken ook zelf een flexibele route omdat de veelheid aan toetsen tot beperking noopt. Betrokkenen geven aan daar nu op te sturen en het curriculum op in te richten. Voor de ervaringen van studenten met deze maatregel, verwijzen we naar hoofdstuk 5.

Bronnen: Interviews, documenten, enquête resultaten. Jaarverslag 2022
https://www.hogeschoolrotterdam.nl/globalassets/documenten/hogeschool/publicaties/jaarverslag/hr_jaarverslag-2022_2.pdf

Maatregel 7: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)

Context: Door een enorme groei van het aantal studenten is het niet meer mogelijk om docenten zowel de rol van projectbegeleider als SLC’er te geven. de NPO-middelen zijn ingezet op het voorkomen van (verdere) studieachterstanden, inhalen van studieovertraging en kwalitatieve versterking van het onderwijs. Er zijn studieloopbaancoaches (SLC’ers) en ouderejaars studenten (studentcoaches) ingezet om de eerstejaars studenten te begeleiden en bij te spijkeren.

Interventie: Er zijn zes <i>dedicated SLC'ers</i> aangesteld die elk vier of vijf klassen van jaar 1 en jaar 2 coachen. Zij signaleren behoeftes van studenten en bieden ondersteuning tijdens klassikale lessen en bij individuele gesprekken. Dit verloopt via verschillende taken, zoals: 1) signaleren van de aan/afwezigheid van studenten bij lessen; 2) het acteren op signalen van afwezigheid; 3) de SLC-coach staat in het centrum van de opleiding en geeft door aan de docent wat ze horen in gesprekken met studenten; 4) SLC-coaches zijn aanwezig bij lessen om feedback te geven aan docenten en studenten; 5) en de SLC coach gaat mee op klassenactiviteit om het gezelligheidscomponent op te zoeken en binding met studenten te bevorderen. SLC-coaches bespreken wekelijks de klassikale thema's en casussen met elkaar. SLC-ers worden geworven op kenmerken als: empathie, mensenkennis, kan coachen in de behoefte van het individu, is toegankelijk, heeft begrip en is zichtbaar. De SLC-coaches zijn niet vakinhoudelijk onderlegd; maar dat groeit obv hun interesse en gesprekken met studenten over bijvoorbeeld een stage.
Mechanisme: Door individuele studenten in het beeld te houden en individuele aandacht te kunnen blijven geven, ontstaat er een vertrouwensband tussen SLC-coach en student. Op die manier wordt de binding van de student met de opleiding vergroot.
Uitkomsten: Dedicated SLC en de begeleiding leiden ertoe dat oplossingen gevonden kunnen worden voor problemen en het studeren vergemakkelijkt. De studievoortgang van vertragers is verbeterd sinds er dedicated SLC coaches zijn. Daar zitten de dedicated SLC bovenop. Dedicated SLC staan in het centrum van opleiding en worden niet gepositioneerd buiten de opleiding. Dit wordt gewaardeerd. Ook de studenten merkten dat er wat mee gebeurt met hetgeen ze aangeven. Het werkt als olie in de machine, aldus de geïnterviewden. Voor de ervaringen van studenten met deze maatregel, verwijzen we naar hoofdstuk 5.
Bronnen: Interviews, documenten, enquête resultaten. Jaarverslag 2022. https://www.hogeschoolrotterdam.nl/globalassets/documenten/hogeschool/publicaties/jaarverslag/hr_jaarverslag-2022_2.pdf

Maatregel 8: Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)

Context: De maatschappij vraagt naar sneller opgeleide hbo-professionals in dit beroep. De hogeschool heeft een maatregel vormgegeven om de doorstroom van niveau 4 studenten naar het hbo te verbeteren: een flexibele deeltijdroute voor mbo-4 opgeleiden met een baan. De start van de Flexopleiding viel goed samen met reacties van scholen op COVID-19, m.n. 'thuiswerken' en sterke inzet op 'opleiden op afstand', maar de NPO-middelen zijn daar niet voor gebruikt. De maatregel is gericht op versterking van academische vaardigheden en cognitieve groei.
Interventie: de Flexopleiding bestaat uit modules met leeruitkomsten en kunnen via drie verschillende routes worden behaald. Studenten (met mbo4 opleiding en werkzaam in het beroep) kunnen zelf bewijs aandragen voor hun competenties en bepalen hun eigen leerpad. Na module 1-basisvaardigheden, kiezen studenten zelf welke modules ze volgen. <i>Opzet Flexopleiding:</i> Studenten hebben tweewekelijkse bijeenkomsten met coachsessies in de ochtend.; Online communicatie met, in- en uitcheckmomenten, om tijdig hulp te kunnen bieden; Docentenrol is verschoven naar coach, die ongeveer 15 studenten begeleidt; moet flexibel kunnen werken met verschillende leervragen, kent alle leeruitkomsten; en de beoordeling verloopt via driehoeks-gesprekken. <i>Belangrijke obstakels zijn:</i> Logistieke uitdagingen rond groepering en studentenbinding; het aanleren van zelfregie bij mbo-studenten; Veranderende docentrol en samenwerking met werkveld; en variërende voorbereiding praktijkassessoren.
Mechanisme: Het belangrijkste mechanisme is de zelfsturing, waarbij studenten eigenaarschap hebben over hun leerproces. Dit vraagt om een hoge mate van autonomie, zelfstandigheid en zelfregulering. Het leren vindt plaats in de praktijkcontext van het werkveld, en er wordt nadrukkelijk rekening gehouden met voorkennis en vaardigheden van de student. Contextgebonden leren in de beroepspraktijk is daarmee een essentieel mechanisme voor het verbinden van theorie en praktijk. Flexibiliteit biedt ruimte voor persoonlijke invulling van het leertraject en biedt de mogelijkheid tot versnelling voor studenten die dit aankunnen. Daarnaast speelt het waarderen van bestaande competenties een cruciale rol als mechanisme voor erkenning van eerder verworven kennis en vaardigheden.

Outcome: Succes in het programma is dat de jaarlijkse instroom een stijgende lijn vertoont, van 100 naar momenteel 500 eerstejaars (waarvan ong 300 deeltijders). Er worden zeer hoge afstudeercijfers gehaald binnen de reguliere opleidingsduur. Ook het behoud voor de beroepspraktijk is positief. Studenten waarderen het incheckstelsel, al is dit niet formeel onderzocht, aldus de geïnterviewden. In het werkveld bepalen instellingen zelf welke werknemers zij selecteren voor de hbo-opleiding en passen hun werkorganisatie daarop aan. Een belangrijk resultaat is dat studenten beter in staat blijken om de regie over hun eigen leerproces te nemen. Voor de ervaringen van studenten met deze maatregel, verwijzen we naar hoofdstuk 5.

Bronnen: Interviews, enquête resultaten. documenten HR (2018), Informatiedossier Instituut voor Gezondheidszorg. Aanvraag: Deelname experiment Leeruikkomsten, ten behoeve van het Protocol beoordeling experimenten Flexibilisering (NVAO, 14 december 2015).

Maatregel 9: Flow (Hogeschool Rotterdam)

Context: Deze opleiding werd geconfronteerd met uitdagingen door COVID-19. Het Bindend Studieadvies (BSA) werd opgeschort, waardoor studenten zonder de normale voortgangseisen konden doorstuderen. Gevolg: een toenemende studieachterstand onder de studentenpopulatie. Om deze problematiek aan te pakken, werden met NPO-middelen extra coaches aangesteld en coördinatoren vrijgemaakt van andere taken om de toegenomen werkdruk te hanteren. Daarnaast werden 'verbindingsmanagers' aangesteld om de ondersteuningsstructuur te versterken.

Interventie: Voor het inhalen van studieachterstand heeft de opleiding drie verschillende routes ontwikkeld om achterstanden weg te werken, afgestemd op de situatie van studenten.
Route 1: meer dan 45EC behaald: dan door naar jaar 2, en open vakken jaar 1 inhalen. Dit bevordert de doorstroom en biedt voldoende ruimte om achterstanden in te halen; Route 2: minder dan 45EC behaald en max 3 Design Challenges (DC) gemist: dan vanaf sept openstaande vakken jr 1 inhalen, om zonder achterstand in februari in jaar 2 instromen; Route 3: minder dan 24 EC behaald en meer dan 3 DC's gemist: dan jaar 1 geheel overnieuw, behaalde EC's blijven staan. De route biedt mogelijkheid tot solide basis leggen voor vervolg van de studie.

Mechanisme: De proactieve inzet van docenten, door zelf informatie uit het systeem te halen en deze met studenten te delen, ontzorgt de studenten, biedt praktisch overzicht en het gevoel dat ze gezien en ondersteund worden in hun leerproces. De flexibele herkansingsstructuur maakt het mogelijk dat studenten met achterstand niet een heel jaar over hoeven doen, maar alleen de specifieke onderdelen. Deze aanpak, vermindert de angst voor studieoverbrenging en het feit dat slechts een half jaar herhaling mogelijk is, wordt als opluchting ervaren. Verbeterde communicatie tussen docenten en studenten over de nieuwe maatregelen, zorgt voor een betere verstandhouding en meer vertrouwen van studenten in het systeem.

Outcome: Voorheen ervoeren studenten het systeem als hinderlijk, met deze interventie ervaren studenten het advies als positief; studenten hebben meer overzicht en geven aan zich beter ondersteund en gezien te voelen. Helaas is er geen vergelijkend onderzoek gedaan naar verschillen in doorstroom en uitval ten opzichte van de pre-COVID periode. Docenten (in jaar 1) ervaren verhoogde werkdruk door intensief overleg over beoordelingscriteria (inhaalwerk van 2^e-jaars) en door het matchingsvraagstuk tussen student en docent. Er is een extra februari-instroom ontstaan, met meer administratieve taken. Het maatwerk wordt door studenten zeer gewaardeerd en zijn erg positief, omdat ze nu ervaren ze dat de opleiding er echt voor hen is. Deze ontwikkeling past binnen een bredere beweging richting onderwijsflexibilisering.

Bronnen: Interviews directeur, kwaliteitsmedewerker, docenten. Documenten Hogeschool Rotterdam: CMD Rotterdam, route 1, 2 en 3 (22 juni 2021)

Maatregel 10: PECO (Aeres mbo)

Context: Aeres mbo had met het doorstroomtraject Propedeusefase eigen Ecologisch Onderzoek Doorstroomtraject, brede doelen: de doorstroom van niveau 4 mbo naar hbo versoepelen en studenten stimuleren om door te leren binnen het groene domein. Een analyse wees uit welke vakken gemist werden, waardoor aansluiting stagneerde (bijv: statistiek). Hiervoor is een module ontwikkeld om alvast mee te draaien op het hbo. Dit gaat over het schooljaar heen (van januari tot december).

Interventie: Het PECO doorstroomtraject is voor studenten toegepaste biologie en omvat;

- Een gemixt traject (mbo en hbo), na afronding door naar jaar 2 hbo

○ Aanpassing van het mbo niveau om aan te sluiten bij het hbo ○ Doorstroommodule waarin ook de proeve van bekwaamheid wordt meegenomen ○ De betrokkenheid van hbo docenten is belangrijk in het realiseren van aansluitende niveaus ○ Docenten staan dicht bij student in een coachende rol ○ Er zijn kleine groepen studenten georganiseerd, voor betere binding
Mechanisme: Academische aansluiting, leren kennen van hbo, zelfde 'taal' spreken, docenten met elkaar in contact brengen, sociale aspecten rondom doorstroom (tijdens COVID-19). Student volgt de juiste vakken om aan te sluiten op hbo, beheerst vakken op het juiste niveau, en voelen zich bekend met het hbo en hbo-werkwijze. Studenten voelen zich gezien en gesteund.
Uitkomsten Volgens de geïnterviewden is het succes van deze maatregel af te lezen aan de hoge percentages doorstroom, maar deze kunnen cijfermatig niet onderbouwd worden. Het doorstroomniveau mbo4 studenten, is binnen toegepaste biologie hoog, dus wordt als effectief geacht. 70-75% van de klas stroomt door, voorheen 80-85%, maar ook dit is niet gemonitord. Het mogelijk maken voor de student om beslagen ten ijs te komen op het hbo (vestigingseigen doelen) is behaald. Studenten maken succesvolle overstap, vallen minder vaak uit, en stromen vaker door.
Bronnen: Interviews, documenten.

Nu de tien maatregelen -in samenspraak met de opleidingen- via de cimo-logica uiteen zijn gelegd krijgen we een beeld in hoeverre opleidingen gericht waren op de veronderstelde mechanismes, die in werking zouden worden gezet door de ontwikkelde maatregel(en). Voor het compact overzicht zijn bovenstaande beschrijvingen weergegeven in Tabel 4.1.

Conclusie

De onderzochte maatregelen tonen aan dat, volgens de instellingen, studentenwelzijn en binding fundamentele factoren zijn voor studiesucces. Na de COVID-19-periode is door betrokkenen in de onderwijsinstellingen meermaals geobserveerd dat studenten meer moeite hebben met samenwerken en sociale interactie, wat instellingen ertoe heeft bewogen hierop in te spelen. De nadruk op het versterken van verbindingen - tussen student en opleiding, studenten onderling en met docenten - loopt als rode draad door veel interventies.

Persoonlijke begeleiding blijkt effectief te zijn volgens de scholen. Gespecialiseerde studieloopbaancoaches en peercoaches die zich volledig kunnen richten op studentenbegeleiding dragen bij aan betere studievoortgang. Dit is vooral waardevol gebleken voor eerstejaarsstudenten en de doorstroom van mbo naar hbo, waar de overstap vaak als groot wordt ervaren. Flexibiliteit in leerroutes biedt studenten verschillende mogelijkheden om studieovertraging in te halen of versneld door te stromen. Programma's zoals de Flexopleiding en Flow illustreren dat maatwerk in onderwijsaanbod waardevol is, al is duidelijk dat niet alle studenten even goed gedijen bij een hoge mate van zelfstandigheid. De digitalisering, versneld door de pandemie, heeft nieuwe kansen geboden voor laagdrempelige informatievoorziening en onderwijs op afstand. Tegelijkertijd zijn de beperkingen hiervan ook zichtbaar geworden, met name waar het gaat om sociale binding.

Tabel 4.1 Totaal overzicht CIMO-tabellen - met de veronderstelde mechanismes (in blauw)

Maatregel	Context	Interventie	Mechanisme	Outcome	Type maatregel
1. Aandacht Studentenwelzijn	Er was minder studentbetrokkenheid	- organiseren van meer contactmomenten (voor zorgstudenten; samenwerking studievereniging)	- verbeteren van studentenwelzijn	hoe studentenwelzijn precies leidt tot studiesucces wordt niet duidelijk uit de bronnen.	a b
2. Eerste 100 dagen	opleidingen met hoge student-uitval analyseerden moeilijkheden aan de start van hun opleiding	- minder docenten per student - Activerende en motiverende didactiek - organiseren van efficiëntie cursus	- gevoel van 'ik draag bij en ik doe ertoe' - student is actief betrokken - inzicht in of ze het beroep leuk vinden	- student is actief betrokken, meer gemotiveerd. - ze weten beter of ze het beroep leuk vinden en ervaren daardoor een hogere urgentie te komen	a b c
3. Digitaal aanbod	minder mogelijkheid voor studenten om zich goed te (laten) informeren	digitaal aanbieden van diensten om laagdrempelig in contact komen met potentiële nieuwe opleiding	- student kan weloverwogen studiekeuze maken, - vanuit huis info krijgen en - rechtstreeks vragen stellen aan peers	Blended learning in stroomversnelling gekomen. (via MOOCs)	d
4. Goed voorbereid naar hbo	aankomende studenten hebben bepaalde 'bagage' of grotere afstand tot het onderwijs.	- extra SLC'ers en studentcoaches - extra hulp voor struikelvakken	- student verwerft voor de poort de benodigde kennis - studenten weten beter wat hen te wachten staat in de studie	Studenten voelen zich beter voorbereid op (obstakels op) het hbo Studenten ervaren meer binding met hbo-opleiding	a b c
5. Your move	meer dan 4.000 laatstejaarsstudent en begeleiden bij vervolgstap naar arbeidsmarkt of vervolgopleiding	1-op-1 coaching; workshops, trainingen en modules over persoonlijk leiderschap, video-pitchen of leren studeren	- studenten weten wat voor soort baan of vervolgopleiding het beste bij hun talenten past.	Over uitkomsten van de maatregel is nog weinig informatie beschikbaar	d
6. Binding	- studenten kozen zonder goede oriëntatie, met onrealistisch beeld de opleiding - opleiding had te onvoldoende goed toegeruste docenten	- Scherpere profilering - Dedicated SLC - introductie kamp met smw-opdrachten - info over hoe hogeschool systemen werken	student heeft zich dieper kunnen oriënteren en kiest meer verantwoord	betrokkenen zien dat 'het werkt', maar de veelheid aan maatregelen maakt het lastig te onderzoeken wat elke individuele maatregel doet	b
7. Dedicated SLC	enorme groei van aantal studenten werd het	dedicated SLC'ers aangesteld die elk vier of vijf klassen	- student krijgt en ervaart aandacht	- oplossingen gevonden voor problemen en het	c

	onmogelijk om docenten de rol van projectbegeleider als SLC'er te geven.	van jaar 1 en jaar 2 coachen	- student voelt binding met opleiding - er ontstaat er vertrouwensband tussen SLC-coach en student.	studeren is vergemakkelijkt. - studievoortgang van vertragers is verbeterd	
8. Flexopleiding	de arbeidsmarkt vraagt grotere doorstroom van niveau 4 studenten naar het hbo	de Flexopleiding bestaat uit modules met leeruitkomsten die via drie verschillende routes kunnen worden behaald	- student voelt sterk eigenaarschap: persoonlijke invulling van hun leertraject en leerproces. - student ervaart hoge mate van autonomie, zelfstandigheid en zelfregulering	- het programma kent jaarlijkse instroom met een stijgende lijn (van 100 naar nu 500 eerstejaars) - behoud voor de beroepspraktijk - studenten waarderen het inchecksysteem, (niet onderzocht)	a c
9. Flow	- BSA werd opgeschort, zodat studenten zonder normale voortgangseisen konden doorstuderen. - toenemende studieachterstand	de opleiding heeft drie verschillende routes ontwikkeld om achterstanden weg te werken, afgestemd op de situatie van studenten - docenten halen informatie uit het systeem en delen het met studenten	- student voelt zich ontzorgd door informatie van docent - student voelt zich gezien en ondersteund in leerproces en weet waar hij staat (door praktisch overzicht)	- studenten ervaren het advies als positief; - hebben meer overzicht en - geven aan zich door maatwerk beter ondersteund en gezien te voelen	a c
10. PECO	Een analyse van het PECO doorstroomtraject wees uit welke vakken gemist werden, waardoor aansluiting stagneerde	- Aanpassing mbo niveau voor betere aansluiting bij hbo - Module met ook Proeve v Bekw meegenomen - betrokkenheid hbo docenten voor aansluitende niveaus - coachende rol - kleine groepen studenten	- student volgt de juiste vakken om aan te sluiten op hbo - beheerst vakken op juiste niveau - voelt zich bekend met het hbo en hbo-werkwijze - student voelt zich gezien en gesteund	- succes van deze maatregel af te lezen aan de hoge percentages doorstroom, en minder uitval. - maar dit kan niet cijfermatig worden onderbouwd	a

Een kritische kanttekening bij de oordelen van betrokkenen in welke mate een maatregel succesvol is, is dat gedegen effectmeting vaak ontbreekt. Veel instellingen baseren hun conclusies over effectiviteit op anekdotisch bewijs of tevredenheidsonderzoeken onder studenten, zonder bijvoorbeeld systematische vergelijkingen met eerdere situaties. De meest succesvolle aanpakken combineren verschillende interventies die elkaar versterken, zoals sociale binding, academische integratie en persoonlijke begeleiding. COVID-19 lijkt hierbij te hebben gefungeerd als katalysator voor onderwijskundige vernieuwingen die in sommige gevallen al in ontwikkeling waren, maar nu versneld zijn doorgevoerd en op grotere schaal zijn toegepast.

Het beeld dat uit de cimo-analyses naar boven komt (zie Tabel 4.1), reflecteert de opvatting van betrokkenen binnen opleidingen dat een interventie rechtstreeks gerelateerd is aan een uitkomst op studentniveau. Echter, om een maatregel ‘op maat’ af te stemmen voor het oplossen van een probleem of vraagstuk, zullen de behoeften van doelgroep eerst goed in kaart moeten worden gebracht. Dit zogenaamde ‘backward design’ redeneren (Biggs, Tang & Kenney, 2022; Cohen-Schotanus, et.al, 2019) kwam niet bij alle opleidingen naar voren. In meer of mindere mate kwam deze wel naar voren bij maatregel 2, 4, 6, 7, 9 en 10.

Zoomen we in op de mechanismes zelf (zie Tabel 4.1: kolom Mechanisme), dan komt het beeld naar voren dat maatregel 1, 7, 8 en deels 10 betrekking hebben op gevoelens van welzijn, maatregel 3, 4, 5 en 10 vooral gericht is op het goed informeren, en maatregel 3, 5 en 6 met name een appél doen op het maken van verantwoorde keuzes. Daarbij is maatregel 2 er ook op gericht om studenten actief te laten participeren. Of daarbij de juiste interventies zijn ingezet, wordt niet duidelijk tijdens de interviews, zoals blijkt uit de opbrengsten (outcomes).

Om meer zicht te krijgen op de vraag of de ontwikkelde interventies ook hebben geleid tot de ervaringen van studenten (veronderstelde mechanismes) beschrijven we in hoofdstuk 5 het enquêteonderzoek onder studenten en beschrijft hoofdstuk 7 een verdiepingsslag op deze CIMO-redeneerketen.

Hoofdstuk 5 Uitkomsten vraag 2b: Resultaten studenten

Wat zijn de resultaten van deze maatregelen ten aanzien van Keuzeproces, Begeleiding, Sociale integratie en/of Academische integratie?

Resultaten

Via een onlinevragenlijstonderzoek onder studenten die wel en niet hebben deelgenomen aan de maatregel, is een beeld gevormd van de impact van de maatregel op de resultaten op student niveau. In dit hoofdstuk wordt in afzonderlijke paragrafen verslag gedaan van drie maatregelen waar voldoende respons werd behaald (tabel 5.1).

Tabel 5.1: Overzicht respons vragenlijstonderzoek per maatregel

	Sector	Populatie	Respons	Respons %	Waarvan deelname aan maatregel
Binding (Hogeschool Rotterdam)	hbo	173	97	56%	86
Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)	hbo	170	68	40%	68
Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)	hbo	294	31	11%	31

Maatregel 6: Binding (Hogeschool Rotterdam)

Eerstejaars studenten

Van de 173 eerstejaars studenten deden er aan het einde van het eerste studiejaar 97 mee aan een vragenlijstonderzoek naar het introductiekamp en de klassenactiviteiten. Eén op de vijf studenten behaalde een diploma van een middelbare beroepsopleiding voorafgaand aan zijn of haar instroom in de opleiding, driekwart van de studenten stroomde door na behalen van het havo diploma en vijf procent is afkomstig van het vwo of behaalde een associate degree. Driekwart van de respondenten is man en een kwart vrouw. Bijna 90 procent van de studenten nam deel aan het introductiekamp en/of aan de klassenactiviteiten in het eerste leerjaar (tabel 5.2).

Tabel 5.2: Deelname bindingsactiviteiten naar geslacht en vooropleiding

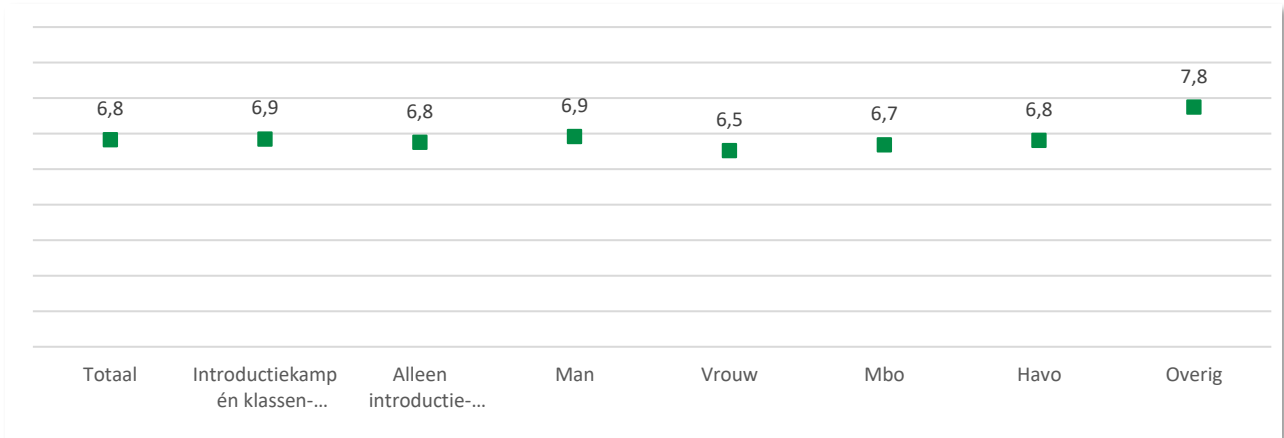
		Geslacht ⁵		Vooropleiding		
	Totaal (n=97)	Man (n=71)	Vrouw (n=24)	Mbo (n=20)	Havo (n=72)	Overig (n=5)
	%	%	%	%	%	%
Introductiekamp én klassenactiviteit(en)	63	59	71	80	58	60
Alleen introductiekamp	26	27	25	15	29	20
Niet deelgenomen aan bindingsactiviteiten	11	14	4	5	13	20
Totaal	100	100	100	100	100	100

De studenten die deelnamen aan de bindingsactiviteiten waarden deze met een 6,8 op een schaal van 1-10. Studenten zijn positief over de gezellige sfeer en vinden het bijna zonder uitzondering een

⁵ Twee studenten vulden hun geslacht niet in.

leuke manier om elkaar te leren kennen. Kritiekpunten betreffen de afstand (“helemaal in Drenthe”), de lange duur van het introductiekamp en de activiteiten (“wat saai”, “niet goed passend bij de leeftijdsgroep”).

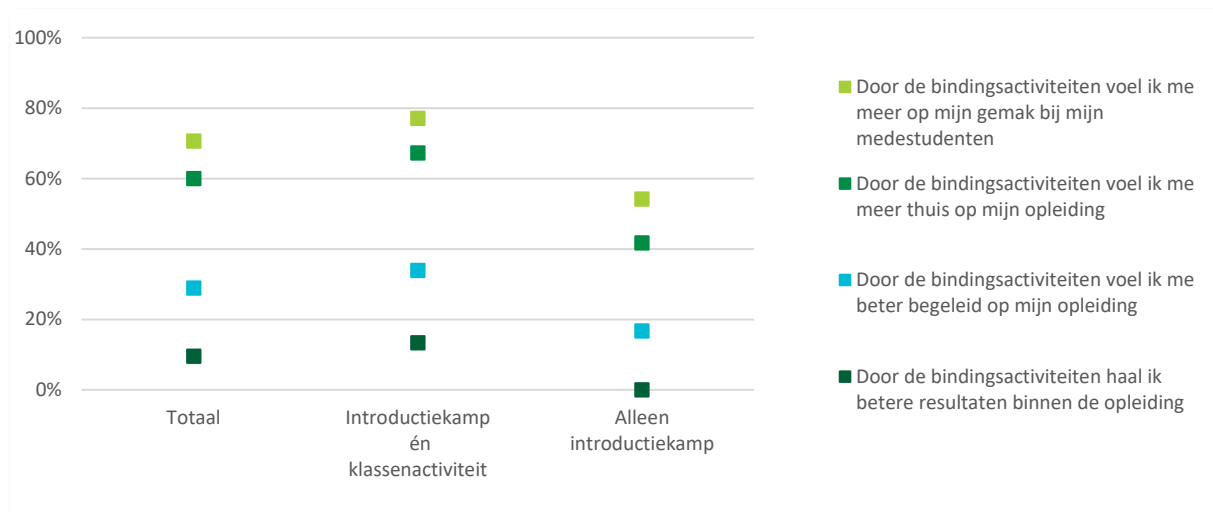
Figuur 5.1: Rapportcijfer waardering bindingsactiviteiten

Opleidingsmanagers en andere directbetrokkenen gaven in interviews aan dat de bindingactiviteiten (logischerwijs) vooral focussen op het bevorderen van de sociale integratie van studenten. Dat dit (grotendeels) lukt, blijkt uit het feit dat ruim 70 procent van de studenten het (helemaal) eens is met de stelling “Door de bindingsactiviteiten voel ik me meer op mijn gemak bij mijn medestudenten” (figuur 5.2). Studenten ervaren door de activiteiten minder klikjesvorming en geven aan dat als je iets niet begrijpt, het makkelijker is om elkaar iets te vragen als je elkaar kent. Eveneens een meerderheid (60 procent) van de studenten geeft aan dat ze zich “door de bindingsactiviteiten meer thuis voelen op de opleiding”. Een aantal studenten geeft aan dat het de motivatie vergroot. “Als je een leuke klas hebt, is de opleiding veel leuker en heb je meer motivatie”. Bij beide stellingen scoren studenten die zowel aan het introductiekamp als aan klassenactiviteiten deelnamen (significant) hoger dan studenten die enkel bij het introductiekamp aanwezig waren ($p < 0.01$).

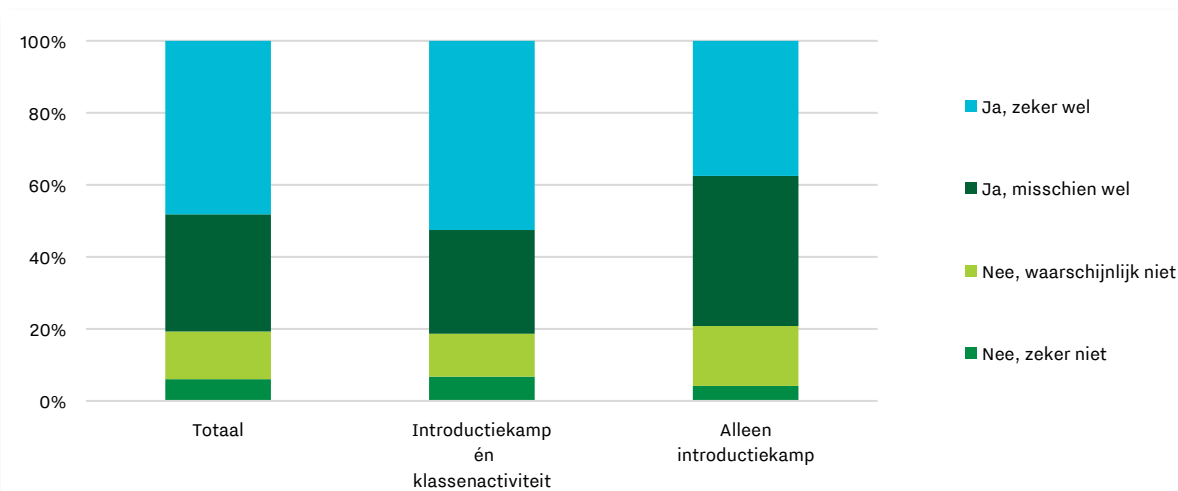
Bijna 30 procent van de eerstejaarsstudenten voelt zich door de bindingsactiviteiten beter begeleid op de opleiding en eveneens ruim een derde is het (helemaal) oneens met de stelling “Door de bindingsactiviteiten voel ik me beter begeleid op mijn opleiding”. Slechts 10 procent van de studenten is van mening dat de bindingsactiviteiten tot betere studieresultaten leiden. Studenten ervaren geen positief effect op de studieresultaten. “Het voegt niet iets toe aan mijn resultaten maar het maakt ze ook niet slechter”.

Figuur 5.2: Stellingen over effect van de bindingsactiviteiten
 Percentages (helemaal) eens met de stelling

Een meerderheid van de studenten (80 procent) raadt andere studenten aan om (ook) deel te nemen aan de bindingsactiviteiten (figuur 5.3).

Figuur 5.3: Zou je andere studenten aanraden om deel te nemen aan de bindingsactiviteiten?

Met behulp van een aantal stellingen is gekeken in welke mate studenten die wel en niet deelnamen aan de maatregel van elkaar verschillen op sociale en academische integratie⁶. Er werden daarbij geen significante verschillen op schaalniveau gevonden met betrekking tot vooropleiding en geslacht. In tabel 5.3 is weergegeven hoe studenten hun sociale integratie beoordelen. Over het algemeen scoren ze een 3,8 op de schaal 'Sociale integratie' op een schaal van 1 tot en met 5: ze zijn dus behoorlijk positief over hun sociale integratie. Deze gemiddelde score komt vooral tot uiting in de volgende aspecten: Studenten voelen zich geen buitenstaander op school, kunnen goed opschieten met anderen, voelen zich geaccepteerd en zijn van mening dat ze goed bij de opleiding

⁶ Bij de bindingsactiviteiten was het aantal studenten dat niet deelnam (n=11) te klein om een (betrouwbare) vergelijking te maken tussen studenten die wel en niet deelnamen. In tabel 3 tot en met 6 zijn daarom alleen resultaten opgenomen van de studenten die deelnamen aan de bindingsactiviteiten.

passen. Ze scoren wat lager maar toch nog positief op vragen m.b.t. informatie vragen en actieve deelname.

Tabel 5.3: Stellingen Sociale integratie: 'sense of social fit' en 'participatie & interactie met medewerkers'
Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Deelgenomen aan bindingsactiviteiten (n=86)
Ik voel me een buitenstaander op school *	4,3
Ik kan goed opschieten met mensen op school	4,1
Mensen op school accepteren mij	4,1
Ik pas goed bij mijn opleiding	4,0
Ik kan echt mezelf zijn op school	3,9
Ik weet wat ik moet doen om goede resultaten te halen op mijn opleiding	3,8
Ik weet niet wat ik zou moeten doen om ervoor te zorgen dat een docent mij aardig vindt *	3,7
Ik vraag hulp aan een klasgenoot wanneer ik de stof van de les niet goed begrijp	3,7
Ik neem actief deel aan de les, bijvoorbeeld door vragen te stellen of deel te nemen aan discussies	3,6
Ik vind het moeilijk om advies te vragen aan andere medewerkers van Hogeschool Rotterdam dan mijn eigen docenten *	3,6
Ik denk op dezelfde manier als studenten die het goed doen op mijn opleiding	3,5
Ik bespreek opdrachten of mijn cijfers met een docent van mijn opleiding	2,9
Ik neem deel aan activiteiten op Hogeschool Rotterdam die geen onderdeel zijn van het lesprogramma	2,2
Gemiddelde score op de schaal 'Sociale integratie' (Cronbach's Alpha = 0.72)	3,8

* In het geval van een negatief geformuleerde stelling zijn de scores op de 5 punts-schaal omgedraaid.

De schaal 'Academische integratie' levert overall een redelijk positieve score op van 3,6 (tabel 5.4). Studenten zijn het met name eens met de stelling dat school belangrijk is voor hun latere leven, zijn overwegend van mening dat ze met de opleiding de juiste keuze hebben gemaakt en hebben vertrouwen dat de gekozen studie een succes wordt. Ze scoren wat lager maar toch nog positief op vragen of ze de lessen leuk of interessant vinden.

Tabel 5.4: Stellingen Academische Integratie: 'ontwikkeling, studievaardigheden, goal commitment'
Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Deelgenomen aan bindingsactiviteiten (n=86)
Ik denk dat naar school gaan belangrijk is voor mijn latere leven	3,9
Ik heb er vertrouwen in dat alles op school gaat lukken	3,9
Op school ben ik in de meeste vakken niet zo goed *	3,9
Ik weet zeker dat ik de juiste keuze heb gemaakt om deze opleiding te gaan doen	3,9
Ik ben tevreden met wat ik tot nu toe heb geleerd	3,7
Ik doe mijn best voor mijn studie, zelfs wanneer we iets doen dat ik niet leuk vind	3,7
De meeste van mijn lessen vind ik interessant	3,4
Ik vind de lessen op school leuk om te doen	3,4
Ik denk dat ik vergeleken met andere leerlingen op school erg goed ben	3,3
Voordat ik begin met leren, denk ik na over hoe ik het zal aanpakken	3,3
Ik ben alleen met school bezig omdat het moet *	3,3
Ik kan mijn aandacht er niet bijhouden tijdens de lessen op school *	2,9
Gemiddelde score op de schaal 'Academische integratie' (Cronbach's Alpha = 0.72)	3,6

* negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.

In tabel 5.5 zijn enkele stellingen opgenomen over de begeleiding door docenten en andere medewerkers op de opleiding. Ook op dit aspect zijn de studenten enigszins positief over de begeleiding.

Tabel 5.5: Stellingen Begeleiding

Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Deelgenomen aan bindingsactiviteiten (n=86)
Als ik ergens mee zit, weet ik bij wie ik om hulp kan vragen	3,5
De meeste docenten en medewerkers van mijn opleiding zijn in mij geïnteresseerd	3,4
Op school wordt steeds aandacht besteed aan werk dat je kunt doen na deze opleiding	3,3
Ik bespreek met docenten en/of medewerkers van de opleiding hoe het met mij gaat	2,9
Schaal 'Begeleiding' (Cronbach's Alpha = 0.71)	3,3

Studenten zijn overwegend tevreden over hun studievoortgang in hun opleiding. Er is nauwelijks een wens om over te stappen naar een andere opleiding. Het merendeel van de studenten denkt de opleiding met een diploma af te ronden, is tevreden over de opleiding en is van mening dat ze op schema liggen (tabel 5.6).

Tabel 5.6: Stellingen Studievoortgang

Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Deelgenomen aan bindingsactiviteiten (n=86)
Ik overweeg om over te stappen naar een andere opleiding *	4,1
Ik denk dat ik deze hbo-opleiding met een diploma ga afronden	4,0
Ik ben tevreden over mijn huidige opleiding	3,9
Ik lig op schema met mijn studie	3,7
Schaal 'Studievoortgang' (Cronbach's alpha = 0.72)	3,9

** negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.*

Maatregel 7: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)

Net als de in de vorige paragraaf beschreven bindingsactiviteiten is Studieloopbaan Coaching ('Dedicated SLC's') een maatregel, die binnen de opleiding bij het Instituut voor de Gebouwde Omgeving van Hogeschool Rotterdam met NPO-gelden werd gefinancierd.

Halverwege 2021 introduceerde deze opleiding 6 'Dedicated studieloopbaancoaches' (SLC's), die verantwoordelijk waren voor leerjaar 1 en leerjaar 2. SLC's staan in het centrum van de opleiding, geven door aan docenten wat ze horen in gesprekken met studenten, zitten bij lessen en geven feedback op docent en student. Doel was onder andere het bieden van structuur aan de student in een ingewikkelde situatie van COVID-19 en motivatieproblemen. De SLC's werken door de hele opleiding en richten zich op het landen van de student binnen de opleiding, leren samenwerken en communiceren en afvangen van de ingewikkelde persoonlijke omstandigheden.

In het vragenlijstonderzoek gaven 68 van de 170 tweedejaars studenten (41 mannen en 25 vrouwen) hun mening over de 'Dedicated Studieloopbaancoaches'. Bijna 20 procent heeft een diploma van een middelbare beroepsopleiding, circa 70 procent stroomde in vanuit de havo en ruim 10 procent heeft vwo als vooropleiding.

De studenten waarderen de Dedicated SLC's met het rapportcijfer 7,3. Studenten zijn positief over de persoonlijke aandacht. De studieloopbaancoach luistert en denkt mee over problemen en uitdagingen en maakt studenten zelfbewust(er). Hij/zij geeft praktische informatie over planningen, stages en persoonlijke (professionele) ontwikkeling. Minder positief zijn studenten over de (bijbehorende) wekelijkse lessen die als “*wat saai*”, “*langdradig*”, “*zweverig*” en door een enkeling als “*nutteloos*” wordt getypeerd.

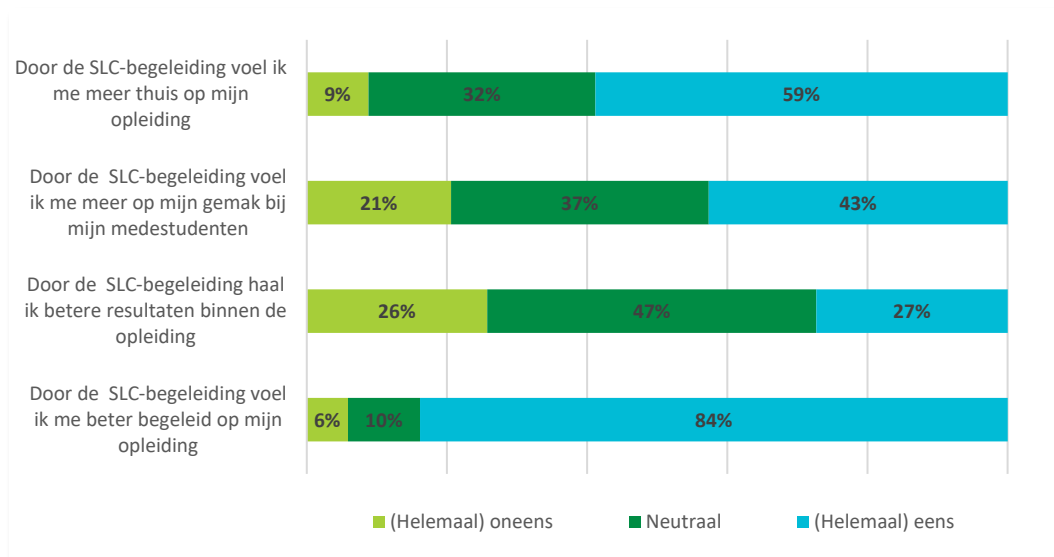
Figuur 5.4 geeft een overzicht van het percentage studenten dat het eens is met verschillende stellingen over de Dedicated SLC's. Daarbij treden geen (significante) verschillen op tussen mannelijke en vrouwelijke studenten en evenmin is er een verschil in de mate waarin studenten uit de verschillende vooropleidingen (mbo, havo of vwo) het eens zijn met deze stellingen.

De ‘Dedicated SLC’ focust op het bevorderen van de begeleiding van studenten. Dat die begeleiding wordt bevorderd, wordt beaamd door de studenten. 84 procent van de tweedejaars studenten is het (helemaal) eens met de stelling “*Door de SLC-begeleiding voel ik me beter begeleid op mijn opleiding*”. Eveneens een meerderheid van de studenten (59 procent) is het (helemaal) eens met de stelling “*Door de SLC-begeleiding voel ik me meer thuis op mijn opleiding*”. Circa één op de drie studenten is neutraal en 10 procent is het (helemaal) oneens met deze stelling. Door het persoonlijke contact voelen studenten zich meer gehoord, en “*heb je iemand die je kan helpen op persoonlijk en professioneel gebied*”.

Van de studenten voelt 43 procent zich meer op zijn/haar gemak bij medestudenten door de SLC-begeleiding. Studenten geven aan dat dit komt omdat ze in de SLC lessen meer contact, én op een andere manier contact hebben met elkaar hebben dan bij andere lessen.

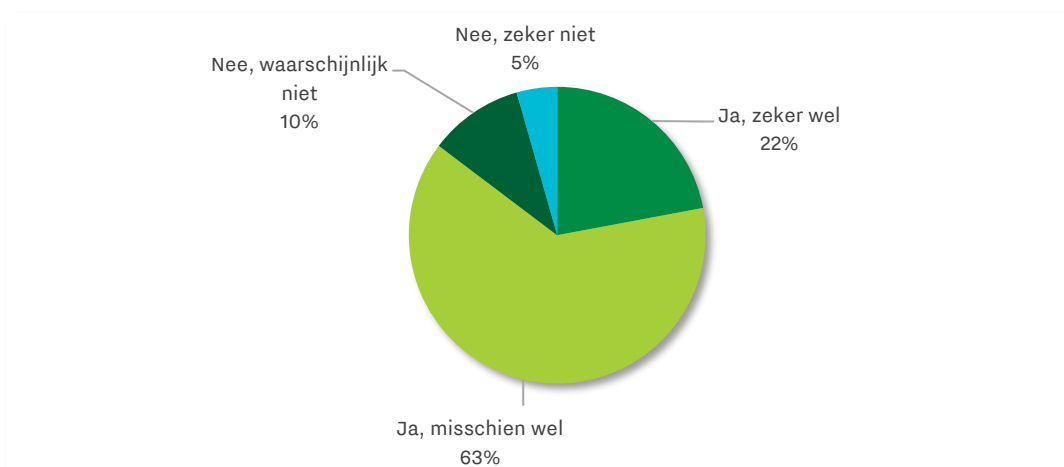
De SLC-begeleiding helpt in de ogen van de studenten niet per sé bij het behalen van betere resultaten. Ruim een kwart van de studenten is het eens met de stelling “*Door de SLC-begeleiding haal ik betere resultaten binnen de opleiding*”. Zij geven vooral aan dat dit komt door hulp bij het plannen. Een bijna net zo grote groep studenten (26 procent) is het oneens met deze stelling.

Figuur 5.4: Stellingen over effect van de ‘Dedicated SLC-er’
 Percentages (helemaal) eens met de stelling

Een flinke meerderheid van de studenten (85 procent) raadt andere hbo-opleidingen aan om SLC-begeleiding ook op deze manier aan te bieden (figuur 5.5).

Figuur 5.5: Zou je andere hbo-opleidingen aanraden om SLC-begeleiding aan te bieden?

Tweedejaars studenten

Met behulp van een aantal stellingen is gekeken hoe *tweedejaars studenten* oordelen over hun sociale en academische integratie en over de begeleiding binnen de opleiding en hun studievoortgang bij de opleiding. In tabel 5.7 is weergegeven hoe studenten hun sociale integratie beoordelen.

De studenten scoren in het algemeen redelijk positief op sociale integratie, met name op stellingen over acceptatie op school en het vragen van hulp aan klasgenoten. Ze scoren wat lager maar toch nog positief op stellingen over actieve deelname en het vragen van informatie.

Tabel 5.7: Stellingen Sociale integratie: 'sense of social fit' en 'participatie & interactie met medewerkers'
Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=68)
Ik vraag hulp aan een klasgenoot wanneer ik de stof van de les niet goed begrijp	3,8
Mensen op school accepteren mij	3,8
Ik kan goed opschieten met mensen op school	3,8
Ik weet niet wat ik zou moeten doen om ervoor te zorgen dat een docent mij aardig vindt *	3,7
Ik pas goed bij mijn opleiding	3,7
Ik kan echt mezelf zijn op school	3,6
Ik voel me een buitenstaander op school *	3,6
Ik weet wat ik moet doen om goede resultaten te halen op mijn opleiding	3,6
Ik neem actief deel aan de les, bijvoorbeeld door vragen te stellen of deel te nemen aan discussies	3,5
Ik denk op dezelfde manier als studenten die het goed doen op mijn opleiding	3,4
Ik vind het moeilijk om advies te vragen aan andere medewerkers van Hogeschool Rotterdam dan mijn eigen docenten *	3,2
Ik bespreek opdrachten of mijn cijfers met een docent van mijn opleiding	3,2
Ik neem deel aan activiteiten op Hogeschool Rotterdam die geen onderdeel zijn van het lesprogramma	2,5
Schaal 'Sociale integratie' (Cronbach's Alpha = 0.76)	3,6

* negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.

De schaal 'Academische integratie' levert eveneens een redelijk positieve score van 3,5 op (tabel 5.8). Studenten zijn het met name eens met de stelling dat school belangrijk is voor hun latere leven, zijn overwegend van mening dat ze met de opleiding de juiste keuze hebben gemaakt en hebben vertrouwen dat de gekozen studie een succes wordt. Ze scoren wat lager maar toch nog positief op vragen of ze de lessen leuk of interessant vinden.

Tabel 5.8: Stellingen Academische Integratie: 'ontwikkeling, studievaardigheden, goal commitment'
Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=68)
Ik weet zeker dat ik de juiste keuze heb gemaakt om deze opleiding te gaan doen	3,8
Ik denk dat naar school gaan belangrijk is voor mijn latere leven	3,8
Ik heb er vertrouwen in dat alles op school gaat lukken	3,8
Op school ben ik in de meeste vakken niet zo goed ben *	3,7
Ik doe mijn best voor mijn studie, zelfs wanneer we iets doen dat ik niet leuk vind	3,6
Voordat ik begin met leren, denk ik na over hoe ik het zal aanpakken	3,6
Ik ben tevreden met wat ik tot nu toe heb geleerd	3,5
Ik denk dat ik vergeleken met andere leerlingen op school erg goed ben	3,4
De meeste van mijn lessen vind ik interessant	3,3
Ik vind de lessen op school leuk om te doen	3,3
Ik ben alleen met school bezig omdat het moet *	3,0
Ik kan mijn aandacht er niet bijhouden tijdens de lessen op school *	3,0
Schaal 'Academische integratie' (Cronbach's Alpha = 0.80)	3,5

* negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.

In tabel 5.9 zijn enkele stellingen opgenomen over de begeleiding door docenten en andere medewerkers op de opleiding. In het algemeen zijn de studenten redelijk positief over de meeste stellingen.

Tabel 5.9: Stellingen Begeleiding

Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=68)
Als ik ergens mee zit, weet ik bij wie ik om hulp kan vragen	3,7
Op school wordt steeds aandacht besteed aan werk dat je kunt doen na deze opleiding	3,4
De meeste docenten en medewerkers van mijn opleiding zijn in mij geïnteresseerd	3,4
Ik bespreek met docenten en/of medewerkers van de opleiding hoe het met mij gaat	3,1
Schaal 'Begeleiding' (Cronbach's Alpha = 0.59)	3,4

Studenten zijn ten slotte positief over hun studievoortgang zoals blijkt uit de onderstaande tabel 5.10.

Tabel 5.10: Stellingen Studievoortgang

Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=68)
Ik denk dat ik deze hbo-opleiding met een diploma ga afronden	4,1
Ik overweeg om over te stappen naar een andere opleiding *	4,1
Ik ben tevreden over mijn huidige opleiding	3,8
Ik lig op schema met mijn studie	3,6
Schaal 'Studievoortgang' (Cronbach's alpha = 0.65)	3,9

** negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.*

Maatregel 8: Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)

Bij Hogeschool Rotterdam is binnen het domein Gezondheidszorg een Flexopleiding ontwikkeld in samenwerking met het Albeda Zorgcollege. Doelgroep zijn mbo-studenten die op hbo-niveau willen functioneren en denken over innovatie en implementatie. Het doel van de Flexopleiding is om de overstap van mbo naar hbo te versoepelen. Studenten richten zelf hun opleiding in, volgen geen reguliere lessen maar hebben gesprekken met een coach.

Studenten kunnen makkelijk bij hun docenten terecht, ze maken veel mee op hun stage en het is belangrijk dat zij een plek hebben waar ze met vragen terecht kunnen. Er is sterk ingezet op coaching, door gebruik van een zowel een regie coach als van peer coaching. Ook wordt didactische coaching ingezet om studenten beter te begeleiden naar het hbo.

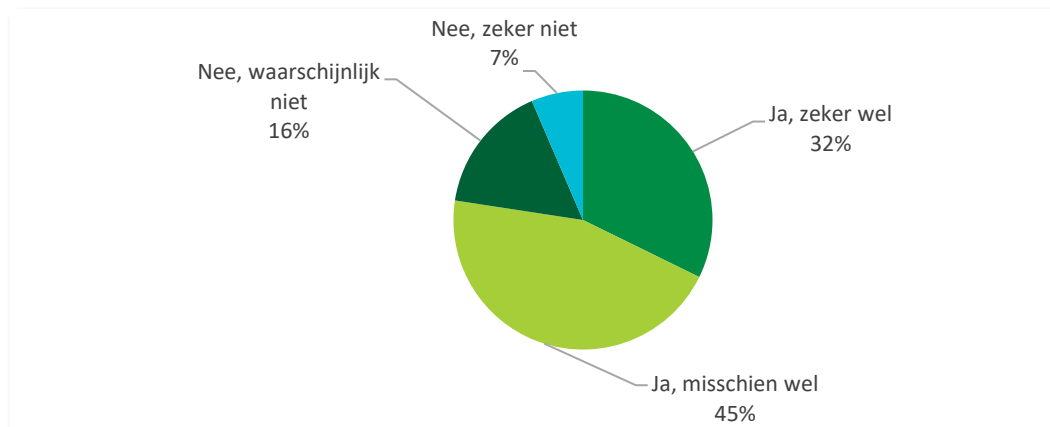
In het vragenlijstonderzoek beoordeelden 30 vrouwelijke en 1 mannelijke student de Flexopleiding, die circa 300 deeltijdstudenten telt die 1 dag in de week een onderwijsdag genieten. Nagenoeg alle studenten (94 procent) behaalden een mbo diploma voordat ze aan de Flexopleiding begonnen.

De studenten waarderen de Flexopleiding als voldoende met een 6,0 als rapportcijfer. Studenten zijn positief over de mogelijkheid om een eigen tempo te bepalen, hun leerroute zelf uit te stippelen en een eigen planning te maken. De opleiding is “erg flexibel en beweegt mee met de praktijk”. Studenten vinden de hoge flexibiliteit ook een valkuil, “je hebt geen harde deadlines en dat is erg lastig” en ervaren “te veel vrijheid en te weinig sturing”. Men vindt het lastig “om veel zelf te moeten

uitzoeken” en studenten zijn kritisch over de begeleiding.

Een meerderheid van de studenten (77 procent) zou andere hbo-instellingen aanraden om opleidingen in flexibele deeltijd aan te bieden.

Figuur 5.6: Zou je andere hbo-instellingen aanraden om opleidingen in flexibele deeltijd aan te bieden?

Met behulp van een aantal stellingen is gekeken hoe tweedejaars studenten oordelen over hun sociale en academische integratie en over de begeleiding op de opleiding en hun studievoortgang bij de Flexopleiding. In tabel 5.11 is weergegeven hoe studenten hun sociale integratie beoordelen. Gemiddeld genomen zijn de studenten redelijk positief over hun sociale integratie. Hier scoren actieve deelname, hulp vragen aan klasgenoten en acceptatie op de opleiding het hoogste.

Tabel 5.11: Stellingen Sociale integratie: ‘sense of social fit’ en ‘participatie & interactie met medewerkers’
Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=31)
Ik neem actief deel aan de les, bijvoorbeeld door vragen te stellen of deel te nemen aan discussies	4,0
Ik vraag hulp aan een klasgenoot wanneer ik de stof van de les niet goed begrijp	3,9
Mensen op school accepteren mij	3,8
Ik kan goed opschieten met mensen op school	3,8
Ik pas goed bij mijn opleiding	3,7
Ik voel me een buitenstaander op school *	3,5
Ik denk op dezelfde manier als studenten die het goed doen op mijn opleiding	3,5
Ik weet wat ik moet doen om goede resultaten te halen op mijn opleiding	3,4
Ik bespreek opdrachten of mijn cijfers met een docent van mijn opleiding	3,4
Ik weet niet wat ik zou moeten doen om ervoor te zorgen dat een docent mij aardig vindt *	3,4
Ik kan echt mezelf zijn op school	3,3
Ik vind het moeilijk om advies te vragen aan andere medewerkers van Hogeschool Rotterdam dan mijn eigen docenten *	2,7
Ik neem deel aan activiteiten op Hogeschool Rotterdam die geen onderdeel zijn van het lesprogramma	2,4
Schaal ‘Sociale integratie’ (Cronbach’s Alpha = 0.84)	3,5

* negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.

De schaal ‘Academische integratie’ levert een gemiddelde score van 3,6 (tabel 5.12). De studenten zijn dus redelijk positief hierover, met name op het vlak van de bereidheid tot inspanning en het ingeschatte belang van de studie.

Tabel 5.12: Stellingen Academische Integratie: 'ontwikkeling, studievaardigheden, goal commitment'

Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=31)
Ik doe mijn best voor mijn studie, zelfs wanneer we iets doen dat ik niet leuk vind	4,1
Ik denk dat naar school gaan belangrijk is voor mijn latere leven	3,9
Op school ben ik in de meeste vakken niet zo goed ben *	3,8
Voordat ik begin met leren, denk ik na over hoe ik het zal aanpakken	3,8
Ik ben alleen met school bezig omdat het moet *	3,7
Ik weet zeker dat ik de juiste keuze heb gemaakt om deze opleiding te gaan doen	3,7
Ik heb er vertrouwen in dat alles op school gaat lukken	3,5
Ik kan mijn aandacht er niet bijhouden tijdens de lessen op school *	3,4
Ik ben tevreden met wat ik tot nu toe heb geleerd	3,3
Ik vind de lessen op school leuk om te doen	2,7
Ik denk dat ik vergeleken met andere leerlingen op school erg goed ben	2,7
De meeste van mijn lessen vind ik interessant	2,6
Schaal 'Academische integratie' (Cronbach's Alpha = 0.73)	3,4

*negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.

In tabel 5.13 zijn enkele stellingen opgenomen over de begeleiding door docenten en andere medewerkers op de opleiding. Hierover zijn de studenten minder positief dan over de sociale en academische integratie: ze scoren overall neutraal op dit aspect.

Tabel 5.13: Stellingen Begeleiding

Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=31)
Als ik ergens mee zit, weet ik bij wie ik om hulp kan vragen	3,3
De meeste docenten en medewerkers van mijn opleiding zijn in mij geïnteresseerd	3,2
Ik bespreek met docenten en/of medewerkers van de opleiding hoe het met mij gaat	3,1
Op school wordt steeds aandacht besteed aan werk dat je kunt doen na deze opleiding	2,5
Schaal 'Begeleiding' (Cronbach's Alpha = 0.83)	3,0

Studenten zijn overwegend redelijk positief over hun studievoortgang (tabel 5.14).

Tabel 5.14: Stellingen Studievoortgang

Gemiddelde score op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 5 (helemaal eens)

	Totaal (n=31)
Ik overweeg om over te stappen naar een andere opleiding *	4,3
Ik denk dat ik deze hbo-opleiding met een diploma ga afronden	4,2
Ik lig op schema met mijn studie	3,2
Ik ben tevreden over mijn huidige opleiding	3,1
Schaal 'Studievoortgang' (Cronbach's alpha = 0.73)	3,7

*negatief geformuleerde stelling waarbij de scores op de 5 punts-schaal zijn omgedraaid.

Bij de drie maatregelen zijn studenten overwegend positief over hun sociale en academische integratie en studievoortgang. De waardering voor begeleiding verschilt per maatregel, waarbij de begeleiding van SLC's het hoogst scoren. De maatregelen lijken vooral effect te hebben op het

sociale aspect en het gevoel van thuishoren op de opleiding, en minder op daadwerkelijke studieresultaten.

In het algemeen zijn de persoonlijke aandacht voor studenten, de vroege interventie bij mogelijke problemen, en de combinatie van academische en sociale ondersteuning de belangrijkste succesfactoren. Uitdagingen liggen vooral bij de werkdruk voor docenten en de organisatorische complexiteit van sommige maatregelen.

Conclusie

Wanneer we maatregel 6 bekijken zien we dat deelname aan bindingsactiviteiten hoog was (89%). De responderende studenten waardeerden deze activiteiten met een 6,8. De activiteiten hadden een positief effect op sociale integratie: 70% voelde zich meer op gemak bij medestudenten en 60% voelde zich meer thuis op de opleiding. Slechts 10% ervoer een positief effect op de eigen studieresultaten. Studenten scoorden positief op sociale integratie (3,8/5), academische integratie (3,6/5) en studievoortgang (3,9/5).

Bij maatregel 7 waardeerden studenten de SLC-begeleiding met een 7,3. Een ruime meerderheid (84%) voelde zich beter begeleid en 59% voelde zich meer thuis op de opleiding. Een kleiner percentage (43%) voelde zich meer op gemak bij medestudenten, terwijl slechts 26% betere resultaten zegde te behalen bij deelname aan de maatregel. Studenten scoorden positief op sociale integratie (3,6/5), academische integratie (3,5/5) en studievoortgang (3,9/5).

Tenslotte werd maatregel 8, gericht op mbo-doorstromers, met een 6,0 beoordeeld. Studenten waardeerden de flexibiliteit, maar ervoeren soms te weinig structuur. De scores voor sociale integratie (3,5/5) en academische integratie (3,4/5) waren redelijk positief, terwijl de begeleiding neutraal werd beoordeeld (3,0/5). Ervaringen over de studievoortgang met deze maatregel was positief (3,7/5).

De drie maatregelen tonen aan dat deze gerichte interventies vooral bijdragen aan sociale integratie en het gevoel van thuishoren op de opleiding. De effecten op daadwerkelijke studieresultaten worden als minder evident ervaren. Persoonlijke aandacht voor studenten, vroege interventie bij mogelijke problemen en de combinatie van academische en sociale ondersteuning blijken de belangrijkste succesfactoren te zijn. Deze drie maatregelen werden positief beoordeeld door studenten.

Hoofdstuk 6 Uitkomsten vraag 3: Invloed NPO-gelden

In hoeverre heeft NPO een rol gespeeld in het tot stand komen en voortzetten van deze maatregelen?

Resultaten

Zoals vermeld is per maatregel tijdens de gespreksronden met zowel de sleutelpersonen en later de directbetrokkenen, gevraagd in hoeverre de NPO gelden een rol speelden bij het initiëren en uitvoeren van de maatregel. Ook is de door de scholen aangeleverde documentatie hierop geanalyseerd, met het oog op de onderbouwing van de keuzes (waarom deze maatregel, met welk deel van NPO) en de verduurzaming van de maatregel (continuering na NPO).

Tabel 6.1. Betrokkenheid van NPO bij de maatregelen

Maatregel	Rol NPO
1: Aandacht Studentenwelzijn (Haagse Hogeschool)	Zonder NPO gelden hadden de maatregelen niet uitgevoerd kunnen worden aldus de geïnterviewde betrokkenen. De hogeschool heeft een taskforce opgericht en opleidingen konden aanvragen indienen bij deze taskforce die dan centraal werden ingediend, aldus de geïnterviewden. Op welke wijze welk exacte deel van een interventie door NPO gelden werd bekostigd was bij de betrokkenen niet bekend. Uit het jaarverslag van 2022 maken we op dat een aanzienlijk deel van de beschikbaar is gemaakt voor thema 1 en thema 2. Uit jaarverslag Haagse Hogeschool 2022: <i>Meer dan de helft van de beschikbare middelen wordt ingezet op thema 1:</i> <i>Maatregelen ter bevordering van een soepele in- en doorstroom. Activiteiten voor het aanbieden van extra begeleiding van studenten zijn daarbinnen dominant. Verder zijn veel activiteiten benoemd in het aanbieden van extra mogelijkheden om studievertraging in te lopen.</i> Daarnaast meldde de hogeschool ook dat <i>een kwart van de beschikbare middelen wordt ingezet voor thema 2: het versterken van het welzijn van studenten en de sociale binding met de opleiding.</i>
2: Eerste 100 dagen (Hanze Hogeschool)	Het doorstroomtraject 'Eerste 100 dagen' wordt volgens de geïnterviewden sinds ongeveer de COVID-19 periode aangeboden, COVID-19 maakte dat er meer aandacht moest zijn voor de individuele student en het sociale aspect. Hierdoor is tijdelijk met kleine groepen studenten gewerkt en is er meer aandacht geweest voor de sociale aspecten rondom de doorstroom. Na COVID-19 zijn aanpassingen verricht, ook door nieuw verkregen inzichten.
3: Digitaal aanbod (Hanze Hogeschool)	De hogeschool meldt in het jaarverslag 2022 dat <i>"Een succesvolle overstap van mbo naar hbo begint bij een juiste studiekeuze en een goede voorbereiding op de hbo studie. Een analyse van alle activiteiten die onze hogeschool aanbiedt voor mbo-studenten, heeft geleid tot een plan van aanpak met de focus op de instromende mbo'ers. Zij krijgen expliciet aandacht bij allerlei voorlichtings- en studiekeuzeactiviteiten, zowel digitaal als fysiek op de Hanzehogeschool en op de mbo-instellingen. Ook het keuzedeel-onderwijs dat op onze hogeschool wordt verzorgd, is onder de loep genomen en wordt waar nodig bijgesteld."</i> De maatregel is wel direct gerelateerd aan COVID-19, maar in hoeverre NPO financiering hierin bijdroeg was bij de bronnen niet bekend en ook niet in detail te achterhalen.
4: "Goed voorbereid naar hbo" (Rotterdam Academy)	GV hbo is gestart in 2022 met een pilot. Het loopt nu 1 jaar en is niet gefinancierd door NPO maar naast de gewone trajecten uit eigen middelen (o.a. Kwaliteitsafspraken). GV hbo (voor de poort) is wel in de periode van COVID-19 opgezet maar niet specifiek opgezet vanwege COVID-19.

5: Your move (Zadkine)	Binnen thema 1, soepele in- en doorstroom meldt de school in het jaarverslag activiteiten als extra inzet van bijlessen, inhuur van surveillanten bij examens voor het wegwerken van achterstanden, extra formatie bij het onderwijsteam ter ontlasting van docenten, ondersteuning van studenten voor taal en rekenen en extra begeleiding en ondersteuning bij lessen en vakken. Bij thema 2 (welzijn studenten en sociale binding met de opleiding) activiteiten waaronder extra programma's ter verbetering van de studievastigheden en persoonlijke ontwikkeling. De COVID-19-gelden die zijn besteed aan doorstroom/instroom zijn volgens de geïnterviewden door Zadkine <i>intern</i> gebruikt. Voor bijvoorbeeld online open dagen. Voor elke groep gediplomeerden werden speciale dingen bedacht. Het is volgens betrokkenen allemaal maatwerk geweest. Er is omgegaan met de situatie van toen. NPO-gelden zijn vooral gebruikt voor kleine groepen, psychische begeleiding studenten, taal en rekenen en banden met stagebedrijven (mogelijkheden op stage binnen de beperkingen). Opnieuw constateren we een gedeelde aandacht op thema 1 en 2. Binnen deze context zijn NPO-gelden besteed aan het programma Your Move. Het is een nieuw programma dat in COVID-19-tijd opgezet is. Het is bedoeld voor studenten die tussen 2020 en 2023 een diploma hebben gehaald bij Zadkine. Het programma had in de huidige vorm niet bestaan zonder de NPO-gelden.
6: Binding (Hogeschool Rotterdam)	NPO-gelden hebben volgens betrokkenen bijgedragen aan een goede inzet van de studenten, maar de interventie kan ook door zonder deze middelen.
7: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)	Deze maatregel werd met behulp van NPO-gelden ingevoerd halverwege 2021 en wordt tot op heden uitgevoerd. Ook zonder NPO-gelden, zou er toch besloten worden om te werken met dedicated SLC-coaches. Volgens geïnterviewden: "KA-stroom en NPO-gelden hebben bijgedragen aan goede inzet, maar het kan ook door zonder. Zonder NPO-middelen had ik het hele pakket wellicht kleiner ingestoken. Kamp, voucher etc. straks wat minder luxe, maar Jaar 1 blijven we doen en vooral de Dedicated SLC'ers!".
8: Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)	De interventie is niet COVID-19-gerelateerd. Het is net voor COVID-19 gestart. Voor COVID-19 is de aanvraag ingediend bij OCW. Dit kwam goed uit vanwege het digitale karakter van de flexibele opleiding. De wens om te starten was er al voorheen, maar veel heel goed samen met COVID-19. De maatregel is niet vanuit NPO-gelden gefinancierd.
9: Flow (Hogeschool Rotterdam)	Door NPO bekostigd: de extra coaches. Coördinatoren zijn vrijgespeeld om de druk aan te kunnen.
10: PECO (Aeres mbo)	Doorstroomtraject wordt sinds ongeveer COVID-19 aangeboden, COVID-19 maakte dat er meer aandacht moest zijn voor de individuele student en het sociale aspect. Hierdoor is tijdelijk met kleine groepen studenten gewerkt en is er meer aandacht geweest voor de sociale aspecten rondom de doorstroom. Na COVID-19 zijn aanpassingen verricht, ook door nieuw verkregen inzichten. Hier hebben NPO middelen geen rol meer in gespeeld.

Conclusie

De maatregelen richtten zich voornamelijk op twee 'NPO-thema's': (1) bevordering van soepele in- en doorstroom en (2) versterking van studentenwelzijn en sociale binding. Uit de analyse blijkt dat NPO-financiering een variërende rol speelde bij de implementatie van deze interventies. Bij sommige maatregelen, zoals 1 en 5, waren NPO-gelden essentieel voor de uitvoering. Deze programma's zouden zonder deze financiering niet in de huidige vorm hebben bestaan. Niet alle interventies waren direct COVID-19-gerelateerd of NPO-afhankelijk. De NPO-gelden maakten het in een aantal gevallen mogelijk om bestaande plannen te versnellen of te verbreden, zoals bij Hogeschool Rotterdam waar dedicated studieloopbaancoaches werden aangesteld. Sommige programma's, zoals de Flexopleiding bij Hogeschool Rotterdam, waren al voor de pandemie gepland. De NPO-

financiering bood wel de mogelijkheid om deze initiatieven robuuster neer te zetten of sneller uit te rollen.

Interessant is dat veel van de initiatieven nu worden voortgezet met reguliere middelen, wat suggereert dat de COVID-19-periode als katalysator heeft gewerkt voor blijvende onderwijsvernieuwingen.

Bij andere interventies, zoals 6 en 7, hebben NPO-gelden bijgedragen aan een uitgebreidere implementatie, maar deze maatregelen zouden ook zonder deze middelen zijn uitgevoerd, zij het in beperktere vorm. Enkele interventies, zoals 4 en 8, zijn niet direct gefinancierd door NPO-gelden of waren al vóór COVID-19 gepland. Bij diverse maatregelen was bij de betrokkenen niet exact bekend welk deel precies door NPO werd bekostigd.

De uitkomsten maken aannemelijk dat NPO-gelden mogelijk impact hebben gehad op het onderwijs tijdens en na de COVID-19-periode, onder meer via de meeste van bovenstaande maatregelen, met name door het mogelijk maken van intensievere begeleiding, kleinere groepen en extra aandacht voor het welzijn van studenten. De meeste onderwijsinstellingen hebben de middelen voornamelijk ingezet voor thema 1 (soepele in- en doorstroom) en thema 2 (welzijn en sociale binding). Derhalve kan geconcludeerd worden dat een soepele in- en doorstroom veelal wordt gefaciliteerd door sterke vormen van binding, en daardoor welzijn. De NPO-thema's zijn derhalve genest.

Opvallend is dat sommige interventies die tijdens COVID-19 zijn ontstaan, nu structureel zijn ingebed in het onderwijsaanbod, terwijl andere tijdelijk waren. De evaluatie toont aan dat NPO-gelden hebben bijgedragen aan innovatie in het onderwijslandschap, maar laat ook zien dat niet alle interventies afhankelijk waren van deze financiering. Onderwijsinstellingen hebben, afgaande aan de tien onderzochte maatregelen, creatief en flexibel gereageerd op de uitdagingen van COVID-19, waarbij NPO-gelden een faciliterende rol speelden, maar niet altijd doorslaggevend waren voor het initiatief of de continuïteit van de maatregelen.

Een belangrijk kenmerk van de NPO-bestedingen is de ruimte die instellingen kregen voor maatwerk. Ze konden de middelen flexibel inzetten waar ze het meest nodig waren, van online open dagen tot extra begeleiding bij stages. Deze flexibiliteit lijkt cruciaal te zijn geweest voor het succesvol ondersteunen van studenten tijdens de overgang van mbo naar hbo in deze bijzondere periode. De erfenis van de NPO-gelden lijkt vooral te zitten in een blijvende verhoogde aandacht voor studentenwelzijn en persoonlijke begeleiding, ook nu de acute COVID-19problematiek voorbij is. Veel instellingen hebben manieren gevonden om succesvolle interventies te verankeren in hun reguliere aanpak.

Hoofdstuk 7 Uitkomsten vraag 4:

Ontwerpproces interventies

Hoe ziet het proces eruit dat opleidingen doorlopen om tot onderwijsverbetering en interventies te komen? En in hoeverre is dat effectief?

Voor de beantwoording van deze vraag⁷ is een serie van drie workshops uitgevoerd waarin deelnemers een doorstroom-vraagstuk uit hun eigen onderwijscontext centraal stelden. Aan de hand van de CIMO-logica werd een hun vraagstuk stapsgewijs geanalyseerd, en gingen ze op zoek naar de onderliggende werkzame mechanisme(s) om op basis daarvan tot een onderbouwde interventie te komen.

Methode

Een uitnodigingsbrief voor deelname aan de CIMO-workshops (is naar sleutelpersonen gestuurd van de onderwijsorganisaties die eerder participeerden in het Doorstroomonderzoek. In totaal leidde dat tot twaalf geïnteresseerden uit het mbo en hbo (tabel 7.1). De deelnemers waren werkzaam bij verschillende sectoren: educatie, kunstonderwijs, studentenwelzijn, economie en groen.

Tabel 7.1. Deelnemers aan de CIMO-workshops (2024)

	Dordrecht/ Rotterdam	Groningen /Terra	<i>Totaal</i>
MBO	3	4	7
HBO	5	0	5
<i>Totaal</i>	8	4	12

Resultaten

Opzet CIMO-workshops

De drie workshops hadden elk een ander doel, waarvoor een specifiek aanpak is gehanteerd. Per workshop beschrijven we het doel, de werkwijze en het resultaat.

Workshop 1.

Doel - Deelnemers komen tot een recent *vraagstuk* uit hun eigen onderwijspraktijk en formuleren de *gewenste outcome* zo concreet mogelijk. Deelnemers leren dit vraagstuk systematisch te ontrafelen met behulp van de CIMO-logica.

Werkwijze - De workshop start met een kennismaking en korte introductie op de CIMO-logica aan de hand van twee filmpjes en bijbehorende kijkvragen: “Wat is de kernboodschap van elk filmpje?” (kernboodschap filmpje 1: het nut van een goede probleemanalyse; kernboodschap filmpje2: onderzoek je aannames over de oorzaak van het probleem)

Deelnemers gaan aan de slag met het formuleren van hun eigen praktijkvraagstuk (C) (zie de Handreiking voor materialen). Om het vraagstuk aan te scherpen bevragen de begeleiders gericht op

⁷ Dit onderzoek is via de Call ‘Top Up’ aangevraagd, als verdieping op het oorspronkelijke SMS-onderzoeksplan.

specifieke aspecten. Als het vraagstuk voldoende rijk (verzadigd) in kaart is gebracht, formuleren de deelnemers de gewenste uitkomst (O) zo concreet (smart) mogelijk.

De CIMO-logica verloopt langs de volgende vier stappen:

a) Wat is in de huidige <i>onderwijscontext</i> problematisch? (vraagstuk)	> Context
b) Welke ideale (leer) <i>uitkomsten</i> worden beoogd?	> Opbrengst
c) Welke <i>activiteiten of processen</i> dragen bij om dat doel te bereiken?	> Mechanisme
d) Welke <i>interventies</i> kunnen daartoe worden ondernomen?	> Interventie

Resultaat workshop 1

De context van de deelnemers kende de volgende praktijkvraagstukken:

Hbo1: Waarom maken studenten in de opleiding geen gebruik van de ondersteuning die aangeboden wordt om toelaatbaar te worden. Hoe kunnen we meer studenten toelaatbaar laten worden voor de opleiding?

Hbo2: Hoe kunnen we studenten stimuleren om meer zelfregie te nemen en een proactieve mindset te ontwikkelen ten aanzien van hun (studie)verantwoordelijkheden en eigen welzijn, zodat zij intrinsiek gemotiveerd zijn om zichzelf te ontwikkelen?

Mbo1: Hoe is de aansluiting te verbeteren, zodat studenten bij aanmelding/intake op hbo met meer dan met een portfolio komen (De mbo opleiding leidt op tot afgeronde producten zonder begeleidende informatie over het proces, iets wat het hbo graag ziet (zoals: experiment, onderzoek, -reflectie op- doorlopen proces en persoonlijke visie en competentieontwikkeling)

Hbo3: Hoe helpt projectmatig onderwijs om studiesucces te verbeteren?

Mbo2: Gebrek aan kennis bij medewerkers en studenten over doorstroommogelijkheden. Fixed mindset van docenten en studenten over de benodigde vaardigheden, met een lage verwachting over de vaardigheden van de studenten.

Huiswerkopdracht: Ter voorbereiding op workshop 2 krijgen deelnemers de opdracht om:

- Aannames te identificeren over mogelijke oorzaken van hun probleem.
- Uit te schrijven wat de mechanismes zijn. (Welke informatie heb je daarvoor nodig?)
- Relevante literatuur te zoeken die hun aannames ondersteunt of uitdaagt en/of die mogelijke oplossingen biedt.

Workshop 2.

Doel - Deelnemers inventariseren mogelijke oorzaken of mechanismen (M) van het vraagstuk en brengen bestaande vooronderstellingen en/of aannames daaromtrent in kaart.

Werkwijze - Deelnemers presenteren resultaten van hun huiswerk, ontvangen (en geven elkaar) gerichte feedback en ondersteuning op hun analyse en het formuleren van de mechanismes. Verschillende methoden en daarbij behorende doelen passeren de revue. Door deelnemers worden *vragenlijsten, interviews of observatietechnieken* geïntroduceerd om de mechanismen die de doelgroep zou moeten uitvoeren, *zoals leeractiviteiten, processen, vaardigheden of kennis*, te achterhalen. Volgens de deelnemers zijn deze mechanismes voorwaardelijk om tot de gewenste uitkomsten te kunnen komen.

Resultaat – diverse methoden zijn voorgesteld om vast te stellen welke van de veronderstelde mechanismes volgens de doelgroep, ook daadwerkelijk een rol spelen (deze stap vraagt dus extra onderzoek en/of dataverzameling binnen de eigen opleiding).

Hbo1: er is een vragenlijst ontwikkeld over het bestaande informatiegebruik

Hbo2: de evaluatie uit keuzevak adresseert niet het echte mechanisme. Aanscherping gewenst

Mbo1: vragenlijstontwikkeling -langs competenties Keuzedeel- voor inzicht in hoeverre het mbo een goede voorbereiding op het hbo was.

Hbo3: vragenlijstontwikkeling over ervaringen projectonderwijs bij studenten.

Mbo2: werkgroepleden faciliteren in tijd en kennis, pilots opzetten voor betere voorlichting richting studenten

Huiswerkopdracht: Na de workshop voeren de deelnemers de gekozen onderzoeksmethode uit. Bijvoorbeeld, het ontwikkelen en afnemen van een vragenlijst onder de doelgroep. Deelnemers kunnen de mogelijkheid gebruiken voor een extra ondersteuningssessie van de onderzoekers.

Workshop 3.

Doel – Deelnemers ontwerpen interventies op basis van de inzichten uit workshop 1 en 2. Daarbij leren deelnemers blijvend de cimo-redenatie te hanteren:

Werkwijze – de volgende drie stappen worden uitgevoerd:

a. bespreken van resultaten. Deelnemers delen en analyseren de data die zij hebben verzameld.

b. ontwikkelen van interventies. Met de inzichten uit de vorige workshops ontwerpen deelnemers gerichte interventies (I). Hierbij houden ze rekening met de onderliggende processen die de interventie effectief maken (M). Dit doen ze met het oog op het gewenste resultaat dat ze willen bereiken (O). Daarbij realiseren ze zich dat de bestaande context wellicht aangepast dient te worden op de interventie/s (C).

c. toetsing van de interventies. De haalbaarheid en toepasbaarheid van de interventies worden met en door de groep besproken.

Resultaat – hieronder is het resultaat en het proces beschreven waarmee de deelnemende opleidingen de derde workshop afsloten.

Hbo1: Om systematisch te achterhalen waarom sommige studenten de toelatingstoetsen in het eerste jaar niet halen, heeft de deelnemer van deze opleiding een gerichte vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst is uitgezet onder studenten die nog niet toelaatbaar waren, om zicht te verkrijgen in de onderliggende redenen en mogelijke interventies te formuleren.

Tijdens Workshop 3 bleek echter dat geen enkele student de vragenlijst had ingevuld. Dit betekende dat er op dit moment nog geen data beschikbaar waren om een analyse uit te voeren. Tijdens de workshop is dit besproken en heeft alsnog een waardevol gesprek plaatsgevonden over aannames en de noodzaak van verdiepend onderzoek.

Hbo2: Na de tweede workshop heeft betrokken deelneemster de cimo-logica toegepast bij het herzien van de evaluatievragen van het keuzevak dat de deelnemer verzorgt. In de workshop heeft zij kritisch gekeken naar de bestaande evaluatievragen en deze aangepast om beter inzicht te krijgen in de onderliggende mechanismen die bijdragen aan het bestrijden van motivatieproblemen, gebrek aan zelfregulatie en andere uitdagingen bij studenten. (Uit bestaande evaluatieformulieren bleek dat studenten aangaven welke factoren volgens hen invloed hadden op hun motivatie en zelfregulatie. Echter, de oorspronkelijke vragenlijst was niet expliciet gericht op het identificeren van de werkzame mechanismen binnen het keuzevak.)

Naar aanleiding van de workshop heeft deelneemster de evaluatievragen aangepast door de cimo-logica te hanteren. Hierdoor worden studenten nu expliciet uitgenodigd om te reflecteren op de

context waarin zij leren, de *interventies* of werkvormen die zij hebben ervaren, de elementen of *mechanismen* die voor hen effectief waren, en de uitkomsten die zij hebben bereikt.

Deze aanpassing resulteerde in een meer gestructureerde en diepgaande evaluatie van het keuzevak, waarbij niet alleen de effectiviteit van de interventies wordt beoordeeld, maar ook inzicht wordt verkregen in de achterliggende processen die bijdragen aan het leerproces en de motivatie van studenten.

Hbo3: Uit de vragenlijst over projectonderwijs, die was uitgezet onder de eigen studenten, kwam naar voren dat: 1) tussentijdse feedback helpt studenten bij het bijsturen van hun aanpak en voortgang, 2) de balans tussen workshopdagen, deadlines en vrije dagen ondersteunt een betere verdeling van de werkdruk, 3) wekelijkse deadlines zorgen ervoor dat studenten het werk beter bijhouden dan bij langere oplevertermijnen, 4) duidelijkheid over de benodigde stappen helpt studenten om aan de producteisen van het project te voldoen, 5) een consistente aanpak van docenten draagt bij aan efficiënter werken, en 6) de projectstructuur helpt studenten hun studievoortgang te behouden en vertraging te voorkomen.

Dit resultaat helpt de opleiding te begrijpen waar studenten behoefte aan hebben. Mogelijke interventies kunnen nog gericht ontwikkeld worden ter bevordering van thema's waar studenten lager op scoren. In het nagesprek is doorgesproken over uitgangspunten rondom vragenlijstonderzoek.

Mbo1: Deze deelnemer heeft workshop 3 wegens ziekte niet kunnen bijwonen. Een latere afspraak is door hem ook afgezegd, waardoor het ontwikkelproces niet is afgerond en resultaten ontbreken. Wel is via deze workshop-serie een lijntje gelegd met het hbo, waardoor een vervolg van de uit te voeren interventie mogelijk wordt.

Mbo2: Tussen workshop 2 en 3 waren er enkele weken waarin de interventie zou plaatsvinden, en waarop in workshop 3 geëvalueerd zou worden. De interventie is opgezet met een (nieuwe) medewerker van de betreffende praktijkpartner, in samenwerking met de deelnemers van de eerste twee workshops. Dit proces verliep moeizaam door weinig medewerking. Er is een uitnodigingsmail uitgegaan, maar niemand heeft toegezegd of afgemeld. Omdat de interventie (waaronder een informatiebijeenkomst over SLB) door niemand werd bezocht, is vervolgens door de onderzoekers besloten om workshop 3 niet te organiseren: er was niks om te evalueren en er werd aan de deelname voor een derde workshop getwijfeld. Het is onduidelijk wat de beweegredenen waren om niet te komen. Ook hier is het ontwikkelproces dus afgerond en ontbreken verdere resultaten.

Reflecties en observaties

De onderzoekers evalueerden per workshop hoe de inhoud en het proces door de deelnemers was ervaren. Hieronder worden deze per workshop beschreven.

Workshop 1 - Deelnemers bleken het lastig te vinden om vraagstukken te formuleren zonder een 'zodat'-redenatie, waarbij het tevens moeilijk werd gevonden om een concrete uitkomst (smart) te formuleren. Men bleek oorzaken (M) wel te kunnen benoemen, maar deze werden vaak verward met oplossingen. Ook werden oorzaken niet scherp onderscheiden of afgebakend naar niveau, bijvoorbeeld: het niveau waarop de docent acteert, de student, het curriculum of de onderwijsorganisatie aangaat. Tevens vond men dat het proces van analyseren, verleidt tot het doorschieten naar ideeën voor mogelijke 'interventies'.

Workshop 2 – Enkele deelnemers gaven aan dat dit CIMO-gesprek op teamniveau zou moeten plaatsvinden, en een vast punt zou moeten zijn om jezelf te trainen. Sommigen zagen in de cimo-aanpak een nieuwe visie op de PDCA (Plan-Do-Check-Act), en het belang om hier tijd voor te maken en er doelgericht, samen of individueel mee aan de slag te gaan. Anderen stelden dat het belangrijk is dat er niet alleen over gesproken wordt, maar ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Daarbij ervoer men de diepgang van het onderwijsleer-gesprek via cimo als een meerwaarde; ‘Het is waardevol als er individueel op jouw probleem ingegaan kan worden.’

Workshop 3 – Men merkte op dat vragen via de *comi*-methode, dus ‘backward design’ diepere inzichten oplevert. Terugkijken vond men het in het begin wat zoeken naar het exacte doel, *what’s in it for me?*, maar dat bleek later duidelijk te worden. Men gaf terug cimo een nuttige methoden te vinden en eigenlijk niet moeilijk toe te passen, *door deze methode kun je veel beter de kern te pakken krijgen*. De cimo-logica is volgens de deelnemers een duidelijk model en goed, leuk of zelfs beter om met meerderen uit eenzelfde team door te nemen op onderwijskundige casussen. Onderzoekvaardigheden zijn niet automatisch aanwezig, wat wel gewenst is. Het is waardevol om ook buiten de deur kijken, want andere opleiding hebben goede tips. Eerlijkheidshalve vreest een van de deelnemers dat ze toch vaak van context naar interventie zal blijven springen, zolang ze daarmee het idee heeft ‘de brand’ te blussen.

Evaluatie CIMO-workshops

Na afloop van de CIMO-workshops hebben alle deelnemers een evaluatievragenlijst ontvangen met vragen over hun ervaringen van de CIMO-workshops. Na enkele reminders is door 10 deelnemers de vragenlijst volledig ingevuld. De uitkomsten uit deze vragenlijst worden hier besproken.

Inhoudelijke ervaringen van CIMO-workshops

Eerst zijn de deelnemers gevraagd naar hun ervaringen bij de CIMO-workshops op inhoudelijk vlak. Op een schaal van 1 (= helemaal oneens) tot 5 (= helemaal eens) konden de deelnemers aangeven in hoeverre ze het eens waren met de stellingen. In onderstaande figuren staan de gemiddelde beoordelingen.

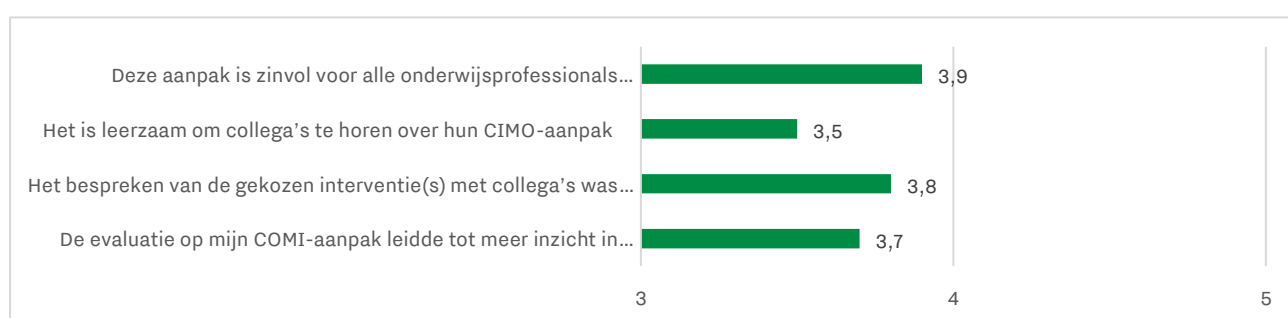
Figuur 7.1: Beoordeling CIMO-workshop 1

Figuur 7.2: Beoordeling CIMO-workshop 2

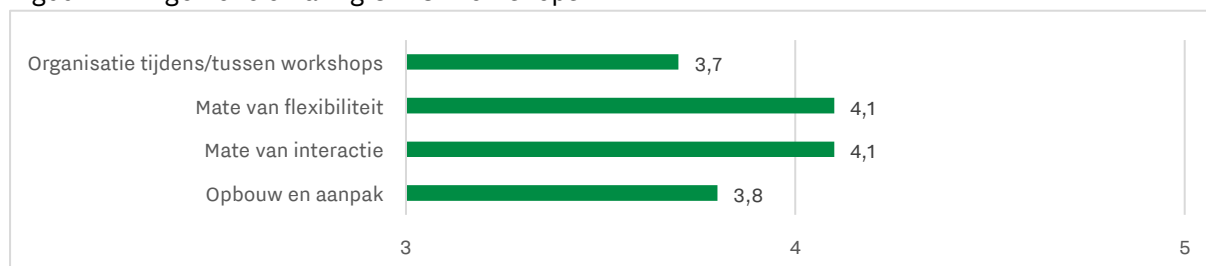
Figuur 7.3: Beoordeling CIMO-workshop 3

Algemene ervaring van de CIMO-workshops

Naast de inhoudelijke ervaringen over de CIMO-workshops is ook aan de deelnemers gevraagd wat ze van de organisatie, flexibiliteit, interactie en opbouw en aanpak vonden. De deelnemers konden ook hier met een cijfer van 1(= onvoldoende) tot 5(= goed) aangeven wat hun beoordeling was.

Figuur 7.4: Algemene ervaring CIMO-workshops

Begeleiding tijdens de workshops en daaromheen

De begeleiding werd als waardevol ervaren: sommige deelnemers vonden het prima, anderen ontzettend waardevol. Deelnemers benoemen in hun antwoorden de scherpe vragen zonder verwijten of oordelen waardoor geen ongemak bij de onderwijsprofessional ontstond. Met casussen die in eerste oogopslag niet goed pasten werd door de begeleidende onderzoekers meegedacht, waardoor ook deze deelnemers een boost kregen voor het nadenken over het belang van en mogelijkheden voor onderzoek. Het samen oppakken als groep, inclusief onderzoekers, heeft de deelnemers geholpen in hun casuïstiek. Tot slot hebben enkele deelnemers het erg gewaardeerd dat er een aparte afspraak is gemaakt om de casus door te nemen.

Meer willen weten of begrijpen tijdens de workshops

Voor 40 procent van de deelnemers was er niets wat ze tijdens de drie workshops beter hadden willen begrijpen of weten. De andere 60 procent benoemen de volgende punten:

- Hoe aannames in context of mechanismes goed getoetst kunnen worden, zonder dat het een arbeidsintensief onderzoek wordt. In een evaluatie onder studenten wordt uitgegaan van een vrij hoge mate van zelfinzicht, hoe kan getoetst worden of dat reëel is?
- Hoe de interventie toegepast en in de organisatie ingebed kan worden.
- Het was nu eenmalig, om de CIMO-logica te laten bekijken zijn er meerdere casussen nodig.
- Meer voorbeelden van uitgewerkte casussen binnen de eigen onderwijsinstelling of daarbuiten.

CIMO-logica bij een volgende onderwijsverbetering

70 procent van de respondenten zou de CIMO-logica ook toepassen bij een volgende onderwijsverbetering. Motivaties hiervoor zijn het inzichtelijk krijgen wat, waarom, hoe en met wie iets aangepakt gaat worden, waardoor gestructureerd een interventie wordt opgezet. Ook wordt het als positief gezien dat interventies hierdoor niet op aannames worden gebaseerd. Tot slot wordt de CIMO-logica als een goede methodiek gezien die helpt in het niet te snel in oplossingen denken of zelf te veel invullen.

30 procent van de respondenten gaf aan deze logica niet toe te passen, redenen hiervoor zijn het nog te weinig ervaring hebben met de CIMO-logica of het te weinig duidelijk hebben naar aanleiding van de workshop.

CIMO-logica aanraden aan collega's

80 procent zou deze logica wel aan collega's aanraden. De deelnemers doen het of zelf al, willen minder aannames als team wanneer ze met een onderwijsverbetering aan de slag gaan, vinden het een goede methodiek of vinden de bewustwording over het onderscheiden van context en mechanisme belangrijk.

20 procent geeft aan de CIMO-logica niet aan te raden. Dit komt doordat de logica bij henzelf (nog) niet goed geland is, waardoor ze het ook niet aan anderen kunnen uitleggen en daardoor ook niet aanraden.

Tot slot

Aan de deelnemers is gevraagd wat goed ging en wat beter kon. Hieronder staan de antwoorden gecategoriseerd samengevat.

Wat goed ging:

- De opzet van de workshops en de begeleiding was goed
- De begeleiders boden enthousiaste begeleiding en goede inzichten
- De werkwijze is goed

Wat beter kon:

- Voorafgaand aan de workshops meer toelichting bieden, hierdoor krijgen deelnemers meer grip op de CIMO-logica
- Besteed meer tijd aan de werving en begin hier eerder mee: er was nu een kleine opkomst bij de workshops

- Als deelnemers uit verschillende locaties moeten komen, is het fijn als de locaties van de workshops worden afgewisseld. Tijd technisch is het een investering om voor drie workshops te moeten reizen.
- Uitleg tijdens de workshop aanscherpen, zorg dat het voor de uitwerking bij iedereen echt duidelijk is
- Meer tijd voor het bepalen van het vraagstuk, óf aan de deelnemers van tevoren vragen een casus te bedenken waar ze in de workshop mee aan de slag willen.
- Deel uitgewerkte casussen als inspiratie
- Doordat deelnemers met een eigen vraagstuk kwamen, was het moeilijk om het in groepsverband te bespreken. Pas de opzet van de workshops hierop aan of plan 1-op-1 afspraken in met de deelnemers.

Conclusie

In dit hoofdstuk staat de vierde onderzoeksvraag centraal: *Hoe ziet het proces eruit dat opleidingen doorlopen om tot onderwijsverbetering en interventies te komen? En in hoeverre is dat effectief?*

Voor de beantwoording van deze vraag is een serie van drie workshops ontwikkeld waarin deelnemers een doorstroom-vraagstuk uit hun eigen onderwijscontext centraal konden stellen. Aan de hand van de CIMO-logica (Context-Interventie-Mechanisme-Outcome) analyseerden zij hun vraagstuk. In totaal namen elf geïnteresseerden uit het mbo en hbo-deel. De deelnemers waren werkzaam bij verschillende sectoren zoals educatie, kunstonderwijs, studentenwelzijn en andere domeinen.

Uit de observaties en een evaluatievragenlijst onder de deelnemers over de workshops en CIMO-methodiek bleek dat deelnemers het lastig vonden om vraagstukken te formuleren zonder 'zodat'-redenatie, zonder concrete gewenste uitkomsten te formuleren en zonder oorzaken te onderscheiden van oplossingen. Tegelijkertijd werd de CIMO-methode als waardevol beschouwd: 7 van de 10 zou deze opnieuw toepassen en 8 van de 10 zou deze aanraden aan collega's. De begeleiding werd positief beoordeeld vanwege de scherpe vragen zonder oordelen. Deelnemers waarden dat de methodiek helpt om niet te snel naar oplossingen te springen en interventies niet op aannames te baseren.

Verbeterpunten betreffen voornamelijk praktische elementen, zoals meer toelichting voorafgaand aan de workshops, betere werving, afwisseling in workshoplocaties, duidelijkere uitleg, meer tijd voor vraagstukformulering, delen van voorbeeldcasussen, en betere ondersteuning bij individuele casussen.

De CIMO-logica lijkt met andere woorden een effectieve methodiek voor onderwijsverbetering, maar vereist voldoende uitleg, begeleiding en praktijkervaring. Het proces helpt onderwijsprofessionals gestructureerd te werken aan doorstroomvraagstukken door systematisch aandacht te besteden aan context, mechanismen en gewenste uitkomsten voordat interventies worden ontworpen.

Hoofdstuk 8 Conclusies, aanbevelingen en discussie

Conclusies

Dit onderzoek richtte zich op een viertal vragen:

1. Welke (typen) maatregelen hebben de aangesloten instellingen ingezet om negatieve gevolgen van COVID-19 op de overgang naar een nieuwe opleiding en een goede start van een studie te beperken?
2. Wat zijn (a) de mechanismen en (b) de resultaten van deze maatregelen, ten aanzien van Keuzeprocess, Begeleiding, Sociale integratie en/of Academische integratie?
3. In hoeverre heeft NPO een rol gespeeld in het tot stand komen en voortzetten van deze maatregelen?
4. Hoe kan het ontwerpproces van dergelijke maatregelen worden verbeterd?

Dit onderzoek was gericht op de effectiviteit van maatregelen ter bevordering van soepele in- en doorstroom binnen mbo- en hbo-instellingen, met specifieke aandacht voor de impact van NPO-financiering op deze interventies. Om **focus** aan te brengen binnen zijn uit de 37 geïdentificeerde maatregelen, 10 geselecteerd voor diepgaandere analyses. De onderzoekers en praktijkpartners van het consortium hebben een selectie gemaakt op basis van de volgende criteria: academische integratie; sociale integratie; begeleiding; keuzeprocess; instroom/ doorstroom; locatiespreiding; vernieuwend; gerelateerd aan COVID-19; onderwijssector. In hoofdstuk 2 is dit bij vraag 1b nader toegelicht.

Als **antwoord op onderzoeksvraag 1** constateren we dat *de geselecteerde maatregelen* zich kenmerken door een benadering waarbij meerdere Tinto-domeinen tegelijk worden geadresseerd. Het zwaartepunt ligt op academische integratie (6 maatregelen) en begeleiding (5 maatregelen), gevolgd door sociale integratie (4 maatregelen) en ondersteuning bij het keuzeprocess (2 maatregelen).

De onderzochte interventies bestrijken de gehele doorstroomketen, van preventieve maatregelen vóór de poort tot ondersteunende acties tijdens de studie. Dit biedt een doorlopende ondersteuningslijn voor studenten in hun overgang van mbo naar en binnen het hbo. Na de COVID-19-periode is gebleken dat studentenwelzijn en binding fundamentele factoren zijn voor studiesucces. Studenten hebben meer moeite met samenwerken en sociale interactie, wat instellingen heeft aangezet tot gerichte interventies. Het versterken van verbindingen – tussen student en opleiding, studenten onderling en met docenten – loopt als rode draad door veel maatregelen.

We constateren derhalve dat de bij dit onderzoek betrokken instellingen de NPO-middelen voor een soepele in- en doorstroom van mbo naar hbo, veelal hebben ingezet op thema's die passen binnen de theorie van het transitie-model van onderwijssocioloog Vincent Tinto (1975; 1993; 2012; 2015) voor de integratie van studenten op het hbo. Zoals verondersteld staat of valt een succesvolle transitie tussen opeenvolgende onderwijsniveaus zoals mbo en hbo, met de door de student ervaren aansluiting bij en verbinding met de nieuwe onderwijsomgeving van het specifieke hbo-programma. In hoeverre studenten de transitie met behulp van de maatregelen hebben ervaren als succesvol

was onderwerp onderzoeksvraag 2b. Met onderzoeksvraag 2a hebben we onderzocht welke mechanismes volgens de instellingen werden aangesproken bij studenten door de maatregelen, om de gewenste resultaten te bewerkstellings.

Daarvoor is per maatregel een cimo-tabel ingevuld, gecheckt en besproken met de 10 betrokken opleidingen. Dit leidde tot een overzicht van mechanismes, zoals weergegeven in tabel 4.1. Op basis van de diepgaandere analyses van de geselecteerde maatregelen is een aantal conclusies getrokken.

Het antwoord op onderzoeksvraag 2a laat zien dat de mechanismen waarop de interventies zich richten, appelleren aan vier domeinen: academische en sociale integratie, begeleiding en keuzeprocessen. Tegelijkertijd werd ook duidelijk dat de mechanismes voorafgaand niet diepgaand zijn onderzocht. Om verantwoord en goed onderbouwde interventies te ontwikkelen, zou men allereerst expliciet in beeld moeten krijgen welke onderliggende kennis, informatie, gevoelens of ervaringen studenten nodig hebben om tot de gewenste uitkomsten of opbrengsten te komen.

Op basis van de gecomprimeerde informatie in Tabel 4.1 concluderen we dat de mechanismes van de maatregelen zelf vooral betrekking hebben op gevoelens van welzijn (maatregel 1, 7, 8 en deels 10), gericht zijn op het goed informeren (maatregel 3, 4, 5 en 10), een appel doen op het maken van verantwoorde keuzes (maatregel 3, 5 en 6), of trachten om studenten actief te laten participeren (maatregel 2). Of daarbij de juiste interventies zijn ingezet, wordt tijdens de interviews -zie de opbrengsten (outcomes) in de apart beschreven tabellen, niet duidelijk.

Als **antwoord op onderzoeksvraag 2b** *blijkt de studentenenquête* dat bindingsactiviteiten (maatregel 6) hoog gewaardeerd worden (6,8) en een positief effect hebben op sociale integratie: 70% voelt zich meer op gemak bij medestudenten en 60% voelt zich meer thuis op de opleiding. De SLC-begeleiding (maatregel 7) scoort zelfs nog hoger (7,3), waarbij 84% van de studenten zich beter begeleid voelt. Bij maatregel 8, gericht op mbo-doorstromers, waarderen studenten de flexibiliteit, maar ervaren soms te weinig structuur (6,0). Persoonlijke begeleiding door gespecialiseerde studieloopbaancoaches en peercoaches draagt volgens betrokkenen bij aan betere studievoortgang, met name voor eerstejaarsstudenten en bij de overgang van mbo naar hbo. Flexibiliteit in leerroutes, zoals geïllustreerd door de Flexopleiding en Flow, biedt studenten verschillende mogelijkheden om studievertraging in te halen of versneld door te stromen, al is duidelijk dat niet alle studenten even goed gedijen bij een hoge mate van zelfstandigheid. De digitalisering, versneld door de pandemie, heeft nieuwe kansen geboden voor laagdrempelige informatievoorziening en onderwijs op afstand, maar heeft ook beperkingen getoond waar het gaat om sociale binding.

Met betrekking tot onderzoeksvraag 2b concluderen we dat interacties tussen de individuele student, medestudenten, docenten en ondersteunend personeel een belangrijk aspect is in het welbevinden van studenten, het zich gezien voelen als het gevoel beter begeleid te worden. Daarbij valt op dat het door Tinto gemaakte onderscheid tussen sociale integratie en academische integratie als domeinen waarin studenten barrières kunnen ervaren, veelal in de praktijk samenvallen bij de overgang naar het eerste jaar van het hbo. Met name maatregel 7 toont deze combinatie, gezien de positieve waardering van studenten over de inhoudelijke begeleiding van de dedicated SCL-er (academische integratie) en hun participatie aan klassenactiviteiten (sociale integratie). De resultaten van het vragenlijstonderzoek laten in het algemeen zien dat wanneer

nieuwe studenten zich thuis voelen bij de opleiding, zij een sterk voornemen hebben om de opleiding af te ronden.

De rol van NPO-financiering. NPO-gelden hebben een variërende maar betekenisvolle impact gehad op de implementatie van doorstroominterventies. Bij sommige maatregelen, zoals 1 en 5, waren deze gelden essentieel voor de uitvoering. Andere interventies, zoals 6 en 7, zouden ook zonder NPO-financiering zijn uitgevoerd, zij het in beperktere vorm. Enkele maatregelen, zoals 4 en 8, waren al vóór COVID-19 gepland of werden niet direct door NPO gefinancierd.

Als **antwoord op onderzoeksvraag 3** concluderen we derhalve dat de NPO-middelen niet altijd een voorwaardelijke rol hadden, maar wel voornamelijk zijn ingezet voor de thema's 'soepele in- en doorstroom' en 'welzijn en sociale binding'. Opvallend is dat sommige tijdens COVID-19 ontwikkelde interventies nu structureel zijn ingebed in het onderwijsaanbod. De erfenis van de NPO-gelden lijkt vooral te zitten in een blijvende verhoogde aandacht voor studentenwelzijn en persoonlijke begeleiding.

Als **antwoord op onderzoeksvraag 4** gaan we in op wat de deelnemers hebben ervaren en geleerd in de praktijk van het praktijkgericht actieonderzoek dat is opgezet met deelnemers uit het mbo en hbo. Via drie workshops leerden zij de CIMO-logica (Context-Interventie-Mechanisme-Outcome) toe te passen op doorstroomvraagstukken uit hun eigen onderwijscontext (zie hs 7). Er is een aanpak ontwikkeld waarin met groepjes direct-betrokken docenten een ontwikkeltraject is uitgevoerd, met het doel deelnemers een werkwijze te leren hoe een onderwijsvraagstuk kan worden opgelost. Het 'backward designed redeneren' en verdiepende analyses vormen daarin de kern. De CIMO-logica is daarbij als modelmatige redeneerketen gekozen en ingezet.

We observeerden dat deelnemers het aanvankelijk lastig vonden om vraagstukken te formuleren zonder direct naar oplossingen te springen, maar waarden de methodiek als waardevol: 7 van de 10 zou deze opnieuw toepassen en 8 van de 10 zou deze aanraden aan collega's. Het feit dat de deelnemers de stelling '*Deze aanpak is zinvol voor alle onderwijsprofessionals (docenten en managers)*' gemiddeld met een 3,9 scoorden, geeft aan dat deze manier van werken geen gewoonte is binnen het onderwijs. Bevestiging hiervan vinden we in reacties van deelnemers, als: '*CIMO dwingt je als het ware om niet akkoord te gaan met voor de hand liggende problemen en oorzaken. De waaromvraag komt vaak aan bod en daarmee kun je gericht zoeken naar de oorzaak van het probleem*', of '*De CIMO-logica heeft geholpen bij het objectief in kaart brengen van probleem, oorzaak en te ondernemen actie. Helaas ontbreekt het aan relevante informatie/ data om alles rond te krijgen.*'

Hoewel een nog gedetailleerdere uitwerking meer tijd nodig had dan voorradig was binnen dit project, concluderen we dat de CIMO-logica – en de training daarover, vormgegeven in drie workshops – helpt om onderwijsprofessionals gestructureerd te laten werken aan doorstroomvraagstukken door systematisch aandacht te besteden aan context, mechanismen en gewenste uitkomsten voordat interventies worden ontworpen. Dat deze redentieketen in slechts enkele van de 10 geselecteerde maatregelen naar voren kwam, en deelnemers aan de CIMO-workshops vrijwel allen onbekend waren met deze redeneerketen, doet vermoeden dat niet alleen het fenomeen 'doorstroom in de beroepskolom', maar het werken aan onderwijskwaliteit in het algemeen nog een enorme ontwikkelpotentie heeft.

De onderzochte maatregelen wijzen erop dat succesvolle doorstroominterventies zich lijken te kenmerken door een combinatie van sociale binding, academische integratie en persoonlijke begeleiding. COVID-19 heeft hierbij gefungeerd als katalysator voor onderwijskundige vernieuwingen. Hoewel het werkelijke effect op een soepelere in- en doorstroom volgens betrokkenen lastig vast te stellen blijft, is duidelijk dat de verhoogde aandacht voor studentenwelzijn en persoonlijke begeleiding een blijvende impact heeft op het onderwijslandschap. Voor toekomstige interventies is het aan te bevelen meer aandacht te besteden aan systematische effectmeting en de behoeften van de doelgroep centraal te stellen bij het ontwerpen van maatregelen. De CIMO-methodiek biedt hiervoor een waardevol kader, mits ondersteund door voldoende uitleg, begeleiding en praktijkervaring.

Uit een eerdere overzichtsstudie van NRO naar interventies om uitval te voorkomen, blijkt dat wetenschappelijk bewijs voor de effectiviteit ervan vaak ontbreekt. Zo maken gangbare voorlichtings- en matchingsprogramma's vaak deel uit van een breder pakket en er wordt meestal geen budget gereserveerd voor onderzoek naar de effecten op studie-uitval. Maar mocht dat gebeuren dan zijn we er ook nog niet. Immers, voorliggend onderzoek rust op de Call om de NPO-middelen te evalueren. Zoomen we op die regeling in dan blijkt dat eveneens vanuit ministeriele zijde weinig aandacht was en is voor onderbouwde verbeteracties voordat subsidies werden verstrekt. Hoewel de middelen werden vrijgemaakt om verbeteringen door te voeren en het onderwijs wordt geacht evidence-based te werken, verlangde of vereiste het ministerie geen enkele nadere verantwoording over welk specifiek probleem (mechanisme) daadwerkelijk opgelost zou moeten worden door de voorgestelde interventie. Onderwijsmaatregelen die worden ingevoerd zijn daarmee interventies waaronder geen probleemanalyse ligt (Klatter, 2022). Denk bijvoorbeeld aan de vele onderwijsvernieuwingen die ons land de afgelopen decennia kende, of de invoering van de BSA. Deze vorm van 'pleisters plakken' leidt begrijpelijkerwijs niet tot genezing van een dieperliggende wond.

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen bij de onderzochte maatregelen komen wij tot een aantal aanbevelingen voor wanneer het gaat om het ontwikkelen van maatregelen om doorstroom te bevorderen:

- Zet in op interventies die zowel academische integratie, sociale binding als persoonlijke begeleiding adresseren. Implementeer bijvoorbeeld structurele persoonlijke begeleiding en gespecialiseerde studieloopbaancoaches en peercoaches.
- Begin bij het in kaart brengen van de specifieke behoeften van de doelgroep voordat interventies worden ontworpen.
- Pas 'backward design' toe bij het ontwikkelen van interventies. Stimuleer het gebruik van de Context-Interventie-Mechanisme-Outcome (CIMO) logica bij het analyseren en de 'backward design' redeneren voor het oplossen van doorstroomvraagstukken.
- Implementeer systematische effectmeting; vergelijk situaties met eerdere situaties en formuleer concrete, meetbare doelstellingen voor elke interventie.
- Onderzoek de eigen aannames over oorzaken van onderwijsvraagstukken binnen de eigen context

Discussie

In deze paragraaf reflecteren we op de methodologische en praktische uitdagingen die we tijdens het onderzoek zijn tegengekomen. Deze reflectie is van belang omdat de beperkingen direct van invloed zijn op de interpretatie van onze bevindingen.

Methodologische kanttekeningen

Om een mate van 'effectiviteit' te kunnen beschrijven was dit onderzoek voor een deel afhankelijk van de oordelen van de betrokkenen in de mbo en hbo-onderwijsinstellingen. Een kanttekening bij dit onderzoek is evenwel dat gedegen effectmeting, uitgevoerd binnen en/of door de instellingen vaak ontbreekt. Veel instellingen baseren hun conclusies over effectiviteit op eigen observaties of middelen zoals tevredenheidsonderzoeken onder studenten, zonder systematische vergelijkingen met eerdere of andere situaties. Opvallend is dat betrokkenen regelmatig leken aan te nemen dat een interventie rechtstreeks zou leiden tot een gewenste uitkomst, zonder de tussenliggende mechanismen goed in beeld te hebben. Echter, om een maatregel 'op maat' af te stemmen voor het oplossen van een probleem of vraagstuk, zullen behoeften (zoals academische en sociale binding) van de doelgroep eerst goed in kaart moeten worden gebracht, en de mechanismen worden beschreven tussen de interventie en de gehoopte uitkomsten. Vervolgens moet kennis aanwezig zijn om deze processen op een onderbouwde wijze te ondersteunen via een interventie(plan). Deze fasen van analyse en onderbouwing vanuit bijvoorbeeld literatuur is bij geen enkele maatregel aangetroffen. Rest ons de vraag in hoeverre we kunnen spreken van *succesvolle* maatregelen of interventies. Het werkelijke effect van de maatregelen op 'een soepeler in- en doorstroom naar het hbo' blijft volgens de geïnterviewden, als ook uit de resultaten van hoofdstuk vier en vijf van dit onderzoek, lastig vast te stellen.

Praktijkuitdagingen tijdens het onderzoek

Naast methodologische beperkingen ondervonden we tal van praktische obstakels die het onderzoeksproces hebben bemoeilijkt. Een significant probleem was de geregelde discontinuïteit van contactpersonen binnen de onderzochte instellingen. We constateerden dat door personeelwisselingen en tijdelijke aanstellingen kennis over de maatregelen, maar ook over deelname aan dit onderzoek verwaterd leek te raken.

Het identificeren van de juiste contactpersonen binnen de instellingen bleek bijzonder tijdrovend. In verschillende gevallen waren meerdere gespreksrondes nodig om uiteindelijk bij een informant uit te komen die daadwerkelijk betrokken was bij de ontwikkeling of implementatie van een maatregel. Opvallend was ook de onbekendheid binnen instellingen met de eigen maatregelen. We troffen situaties aan waarin maatregelen die waren gedocumenteerd, in de dagelijkse onderwijspraktijk anders werden uitgevoerd of zelfs geheel onbekend waren bij docenten en ondersteunend personeel. Dit wijst op een kloof tussen beleid en uitvoering die mogelijk ook de effectiviteit van de interventies heeft beïnvloed. Een gerelateerd probleem was het gebrek aan duidelijk eigenaarschap. Bij diverse maatregelen was niet helder wie eindverantwoordelijk was voor de implementatie, monitoring en evaluatie. Dit resulteerde in situaties waarin niemand zich geroepen voelde om diepgaande informatie over de werking en effecten te verzamelen of te delen.

De lange doorlooptijd bij elk onderzoeksonderdeel vormde ook een uitdaging. Het verkrijgen van toestemming, het plannen van interviews, het verzamelen van documentatie en het organiseren van focusgroepen vergde aanzienlijk meer tijd dan aanvankelijk voorzien. Veel contactpersonen leken het onderzoek niet als prioriteit te beschouwen binnen de praktijk van hun reguliere werkzaamheden.

Implicaties voor onderwijsinnovatie en vervolg

De geconstateerde 'praktijkobstakels' werpen belangrijke vragen op over de duurzaamheid van onderwijsinnovaties in het algemeen. Als kennis over interventies zo gemakkelijk verloren gaat door personeelwisselingen, als eigenaarschap en verantwoordelijkheid onduidelijk is en als monitoring geen prioriteit krijgt, hoe kunnen onderwijsinstellingen dan systematisch leren van hun ervaringen? De workshops rond de CIMO-methodiek, beschreven in hoofdstuk 7, bieden in dit verband een hoopvol perspectief, ook al was het aantal deelnemers relatief zeer bescheiden. Deelnemers waardeerden dat de methodiek helpt om niet te snel naar oplossingen te springen en interventies niet op aannames te baseren. Zeven van de tien deelnemers gaven aan de methodiek opnieuw te willen toepassen en acht van de tien zouden deze aanraden aan collega's. Ook is het belangrijk om naast de inhoudelijke aspecten van interventies meer aandacht te besteden aan de organisatorische randvoorwaarden; het creëren van duidelijk eigenaarschap, het waarborgen van continuïteit ondanks personeelwisselingen en het prioriteren van systematische evaluatie zijn in dit verband belangrijke aandachtspunten.

Ondanks de genoemde beperkingen heeft dit onderzoek waardevolle inzichten opgeleverd in de kenmerken van doorstroommaatregelen. De combinatie van sociale binding, academische integratie en persoonlijke begeleiding, in maatregelen die verschillende Tinto-domeinen adresseren, blijft een richting voor toekomstige interventies. Om de effectiviteit hiervan beter te kunnen bepalen, is het aan te bevelen om bij toekomstige implementaties vanaf het begin systematische effectmeting in te bouwen.

Tot slot onderstreept dit onderzoek het belang van een onderzoekende houding bij onderwijsverbetering. De CIMO-logica lijkt een effectieve methodiek hiervoor, maar vereist voldoende uitleg, begeleiding en praktijkervaring. Het proces helpt onderwijsprofessionals gestructureerd te werken aan doorstroomvraagstukken door systematisch aandacht te besteden aan context, mechanismen en gewenste uitkomsten voordat interventies worden ontworpen.

Literatuurlijst

Alegre Ansuátegui, F. J., Moliner, L., Lorenzo, G., & Maroto, A. (2018). Peer tutoring and academic achievement in mathematics: A meta-analysis. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(1), 337-354.

Ashwin, P. (2003). Peer support: Relations between the context, process and outcomes for the students who are supported. *Instructional Science*, 31, 159-173.

Bathmaker, A. M., & Thomas, W. (2009). Positioning themselves: An exploration of the nature and meaning of transitions in the context of dual sector FE/HE institutions in England. *Journal of Further and Higher Education*, 33(2), 119-130.

Biemans, P., Sjoer, E., Brouwer, R., & Potting, K. (2017). *Werk verandert: 21st century skills in de praktijk*. Hogeschool Inholland; De Haagse Hogeschool.

Biemans, H., Mariën, H., Fleur, E., Beliaeva, T., & Harbers, J. (2019). Promoting students' transitions to successive VET levels through continuing learning pathways. *Vocations and Learning*, 12(2), 179-195. <https://doi.org/10.1007/s12186-018-9203-5>

Biggs, J., Tang, C., & Kennedy, G. (2022). *Teaching for quality learning at university* (5th ed.). Open University Press.

Bimrose, J. (2004). Lifelong learning for guidance. In H. Reid & J. Bimrose (Eds.), *Constructing the future III: Reflection on practice* (pp. 1-11). Institute for Careers Guidance.

Bradley, D. (2008). *Review of Australian higher education: Final report*. Commonwealth of Australia.

Braxton, J. M., Jones, W. A., Hirschy, A. S., & Hartley III, H. V. (2008). The role of active learning in college student persistence. *New Directions for Teaching and Learning*, 2008(115), 71-83.

Cartwright, N. (2005). Setting up and sustaining peer support systems in a range of schools over 20 years. *Pastoral Care in Education*, 23(1), 45-50.

Catterall, J., Davis, J., & Yang, D. F. (2014). Facilitating the learning journey from vocational education and training to higher education. *Higher Education Research & Development*, 33(2), 242-255.

Cedefop. (2014). *Terminology of European education and training policy: A selection of 130 terms* (2nd ed.). Publications Office of the European Union.

Christie, H., Munro, M., & Fisher, T. (2004). Leaving university early: Exploring the differences between continuing and non-continuing students. *Studies in Higher Education*, 29(5), 617-636.

Cohen-Schotanus, J., Visser, K., Jansen, E., & Bax, A. (2019). *Studiesucces door onderwijskwaliteit*. Boom Lemma.

Colvin, J. W., & Ashman, M. (2010). Roles, risks, and benefits of peer mentoring relationships in higher education. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 18(2), 121-134.

Cook, A., & Leckey, J. (1999). Do expectations meet reality? A survey of change in the first year student opinion. *Journal of Further and Higher Education*, 23(2), 157-170.

Denyer, D., Tranfield, D., & van Aken, J. E. (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization Studies*, 29(3), 393-413.

Donche, V., & Vanthournout, G. (2017). Bevorderen van sociale en academische integratie in het eerste jaar hoger onderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 35(4), 2-6.

Gorard, S., Smith, E., May, H., Thomas, L., Adnett, N., & Slack, K. (2006). Review of widening participation research: Addressing the barriers to participation in higher education. A report to HEFCE. University of York, Higher Education Academy and Institute for Access Studies.

Haagse Hogeschool. (2023). Jaarstukken 2022.

Hagedorn, R. L., Wattick, R. A., & Olfert, M. D. (2022). "My entire world stopped": College students' psychosocial and academic frustrations during the COVID-19 pandemic. *Applied Research in Quality of Life*, 17(2), 1069-1090.

Hanzehogeschool. (2023). Jaarverslag Hanzehogeschool 2022.

Harris, R., & Rainey, L. (2012). Learning pathways between and within vocational and higher education: Towards a typology? *Australian Educational Researcher*, 39(1), 107-123.

Hoelscher, M., Hayward, G., Ertl, H., & Dunbar-Goddet, H. (2008). The transition from vocational education and training to higher education: A successful pathway? *Research Papers in Education*, 23(2), 139-151.

Hogeschool Rotterdam. (2023). Jaarverslag 2022.

Hughes, K. L., & Karp, M. M. (2004). School-based career development: A synthesis of the literature. Institute on Education and the Economy, Teachers College, Columbia University.

Janssen, T., Dam, G., & Van Hout-Wolters, B. (2002). Vaardigheden voor zelfstandig leren: Een praktijkgericht overzicht van onderzoek. *Astronomy & Astrophysics*.

Jansen, E. P. W. A., & Terlouw, C. (2009). Transitie in en naar het hoger onderwijs. Introductie. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 27(2), 70-78.

Jäppinen, A.-K., & Maunonen-Eskelinen, I. (2012). Organisational transition challenges in the Finnish vocational education: Perspective of distributed pedagogical leadership. *Educational Studies*, 38(1), 39-50.

Keeley, B. (2007). Human capital: How what you know shapes your life. OECD.

Klatter, E.B. (2022). Gebrek aan zicht op onderwijskwaliteit zit verbetering studiesucces in de weg. ScienceGuide. <https://www.scienceguide.nl/2022/09/gebrek-aan-zicht-op-onderwijskwaliteit-zit-verbetering-studiesucces-in-de-weg/>

- Kuh, G. D. (2009). The national survey of student engagement: Conceptual and empirical foundations. *New Directions for Institutional Research*, 2009(141), 5-20.
- Kuijpers, M., Meijers, F., & Gundy, C. (2011). The relationship between learning environment and career competencies of students in vocational education. *Journal for Vocational Behavior*, 78(1), 21-30.
- Lacante, M., De Metsenaere, M., Lens, W., Van Esbroeck, R., De Jaeger, K., De Coninck, T., Gressens, K., Wenselaer, C., & Santy, L. (2001). Drop-out in het eerste jaar hoger onderwijs. Onderzoek naar de achtergronden en motieven van drop out in het eerste jaar hoger onderwijs. Katholieke Universiteit Leuven - Vrije Universiteit Brussel.
- Lacante, M., Almaci, M., Van Esbroeck, R., Lens, W., & De Metsenaere, M. (2007). Allochtonen in het hoger onderwijs: Onderzoek naar factoren van studiekeuze en studiesucces bij allochtone eerstejaarsstudenten in het hoger onderwijs. Vrije Universiteit Brussel/Katholieke Universiteit Leuven.
- Lacante, M., Van Esbroeck, R., & De Vos, A. (2008). Met een dynamische begeleiding naar een effectieve keuzebekwaamheid. Vrije Universiteit Brussel/Katholieke Universiteit Leuven.
- Lowe, H., & Cook, A. (2003). Mind the gap: Are students prepared for higher education? *Journal of Further and Higher Education*, 27(1), 53-76.
- Luken, T., & Newton, I. (2004). Loopbaanbegeleiding bij doorstroom van MBO naar HBO. Onderzoeksrapport in het kader van de pilot Economie binnen het project 'Flexibilisering aansluiting MBO-HBO'.
- McInnis, C., Hartley, R., Polesel, J., & Teese, R. (2000). Non-completion in vocational education and training and higher education. Centre for the Study of Higher Education, University of Melbourne.
- Meeuwisse, M., Severiens, S., & Born, M. (2010). Learning environment, interaction, sense of belonging and study success in ethnically diverse student groups. *Research in Higher Education*, 51(6), 528-545.
- Meijers, F., Kuijpers, M., & Winters, A. (2010). Leren kiezen/kiezen leren. Een literatuurstudie. Ecbo.
- Misirlis, N., Zwaan, M., Sotiriou, A., & Weber, D. (2020). International students' loneliness, depression and stress levels in COVID-19 crisis: The role of social media and the host university. *Journal of Contemporary Education Theory & Research*, 4(2), 20-25.
- Mulder, J. (2016). Doorstroom MBO - HBO: Studenten aan het woord. Over studiekeuze, verwachtingen en beleving. ECBO.
- Mulder, J. (2018, October). Verbeteren aansluiting mbo-hbo. Wat werkt? Resultaten van drie jaar onderzoek [Presentation]. Closing symposium of the project "Improved alignment MBO-HBO: What works?", Utrecht, The Netherlands.
- Mulder, J., & Cuppen, J. (2016). MBO-studenten die uitvallen op het HBO: Wie zijn ze en waar vallen zij uit? Analyse van studentenstromen over periode 2005-2015. ECBO.

Mulder, J., & Cuppen, J. (2018). Verbeterde aansluiting mbo-hbo. Wat werkt? ResearchNed.

Nationaal Programma Onderwijs. Middelbaar beroepsonderwijs en hoger (beroeps)onderwijs.
www.nponderwijs.nl/mbo-en-ho

Nationaal Programma Onderwijs. (2021). Eerste voortgangsrapportage.
www.nponderwijs.nl/binaries/nationaalprogrammaonderwijs/documenten/publicaties/2021/10/28/voortgangsrapportage/NP_Onderwijs_Voortgangsrapportage_211103.pdf

Nicol, D. J., & Macfarlane-Dick, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education*, 31(2), 199-218.

NSSE (2009). Student-Faculty Interaction.

OECD. (2020). Education at a glance 2020: OECD indicators. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/69096873-en>

Pascarella, E., & Terenzini, P. (1979). Interaction effects in Spady and Tinto's conceptual models of college attrition. *Sociology of Education*, 52(4), 197-210.

Petit, R., Thomsen, M., & Verheijen, E. (2013). Support voor peer support? De opbrengsten van begeleiding door ouderejaarsstudenten in het mbo. Expertisecentrum Beroepsonderwijs.

Prins, J. (1997). Studieuitval in het wetenschappelijk onderwijs: Studentkenmerken en opleidingskenmerken als verklaring voor studieuitval. University Press.

Richard, G. V. (2005). International best practices in career development: Review of the literature. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5(2), 189-201.

Rickinson, B., & Rutherford, D. (1995). Increasing undergraduate student retention rates. *British Journal of Guidance and Counselling*, 23(2), 161-172.

Severiens, S., Wolff, R., Zijlstra, W., Andeweg, M., & Tupan, M. (2010). Stedelijk talent van mbo naar hbo. Risbo.

SCP. (2016). Wikken en wegen in het hoger onderwijs.

Slijper, J. (2017). En wat kan ik dan later worden? Een onderzoek naar het studiekeuzeproces van juridische hbo-studenten [Doctoral dissertation]. Rijksuniversiteit Groningen.

Slijper, J., & Kunnen, E. S. (2021). Het Keuzedeel Voorbereiding HBO: een verbetering van de kwaliteit van studiekeuzeprocessen van mbo'ers? *Pedagogische Studiën*, 98(4).
<https://pedagogischestudien.nl/article/view/13711>

Sneyers, E., & De Witte, K. (2016). Doorstroom MBO-HBO en uitval in het HBO. Evidence-based aanbevelingen. ECBO.

Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research*, 45(1), 89-125.

Tinto, V. (1993). Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition (2nd ed.). The University of Chicago Press.

Tinto, V. (2005). Moving from theory to action. In A. Seidman (Ed.), College student retention: Formula for student success (pp. 317-333). Praeger.

Tinto, V. (2012). Completing college: Rethinking institutional action. The University of Chicago Press.

Topping, K. J. (1996). The effectiveness of peer tutoring in further and higher education: A typology and review of the literature. Higher Education, 32(3), 321-345.

Topping, K. J. (2005). Trends in peer learning. Educational Psychology, 25(6), 631-645.

Van Aken, J. E., & Andriessen, D. (Eds.). (2011). Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek: Wetenschap met effect. Boom Lemma.

Van den Broek, A., Elffers, L., Braam, C., & Wraps, J. (2017). StudentLab. Doorstroom mbo-hbo. Studentplannen voor een betere doorstroom van mbo naar hbo. ResearchNed/Hogeschool van Amsterdam/Kennisland.

Van der Meijden, A.J.H., van Schooten, E., Vaessen, A., & van Stigt, A. (with Meijer, J., & Koopman, P.). (2024). Ongelijke routes naar het hbo: Invloed van persoonlijke- en achtergrondkenmerken in combinatie met de gevolgde opleidingsroutes op de overgang naar hoger onderwijs. Kohnstamm Instituut.

Van der Meijden, A. J.H., Klatter, E., Biemans, H., Mariën, H., Magereij, L., De Vre-Oprel, C., & Jonge, H. de. (2023). Verbinding in de Beroepskolom: Effecten van doorlopende leertrajecten. Kohnstamm Instituut.

Van der Meijden, A. J.H., van der Ven, K., van Binsbergen, M., & Lourens, J. (2022). Doorstroom mbo-hbo. Gelijke kansen 2017-2021. Maatregel 4: subsidieregeling Gelijke kansen. Kohnstamm Instituut. https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/doorstroom_mbo-hbo_gelijke_kansen_2017-2021_maatregel_4.pdf

Van Kempen, F. (2012). Coachen met actiemetaforen. Boom/Nelissen.

Vereniging Hogescholen. (2024). Factsheet Studiesucces, uitval en studiewissel 2023/2024. Vereniging Hogescholen.

Walton, G., & Cohen, G. (2007). A question of belonging: Race, social fit, and achievement. Journal of Personality and Social Psychology, 92(1), 82-96.

Watson, D. (2006). New Labour and higher education. Perspectives: Policy and Practice in Higher Education, 10(3), 92-96.

Webb, N. M., & Farivar, S. (1999). Developing productive group interaction in middle school mathematics. In A. O'Donnell & A. King (Eds.), Cognitive perspectives on peer learning (pp. 117-149). Lawrence Erlbaum.

Wheelahan, L. (2008). Neither fish nor fowl: The contradiction at the heart of Australian tertiary education. *Journal of Access Policy and Practice*, 5(2), 133-152.

Winters, A. (2012). Career learning in vocational education: Guiding conversations for career development [Doctoral dissertation]. KU Leuven.

Zadkine. (2023). Jaarverslag 2022.

Zitter, I. (2010). Designing for learning: Studying learning environments in higher professional education from a design perspective.

CIMO logica. <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/talentontwikkeling/onderwijskwaliteit-in-verbinding/CIMO/>

BIJLAGE 1 Maatregelen compleet

Maatregel 1: Aandacht Studentenwelzijn (Haagse Hogeschool)

Context: In- en na de COVID-19 periode bleek bij opleidingen dat er een nieuw soort student binnen is gekomen, die meer begeleiding nodig had. Studenten die meer moeite hadden met samenwerken en hoe je contact maakt met een ander. Er was meer angst en terughoudendheid. Studenten waren minder gebonden aan de hogeschool en de opleiding. Er was volgens geïnterviewden minder studentbetrokkenheid. De hogeschool gaf in haar jaarverslag 2022 aan dat de NPO gelden voor een scala aan activiteiten werd ingezet. Waar het gaat om maatregelen voor een soepele in- en doorstroom werden genoemd: betere begeleiding; inzet van extra support van mentoren; inzet van student-assistenten; peermentoring; NPO-docenten en NPO-studentassistenten; extra mogelijkheden om de studievertraging in te lopen. Ook onder thema 2 (welzijn studenten en sociale binding met de opleiding) werden veel interventies genoemd die inhoudelijk met thema één lijken te overlappen zoals meer ondersteuning voor studenten; peer-to-peer groepen; extra inzet van student-assistenten, etc. Opvallend is dat de hogeschool maatregelen in het kader van studentenwelzijn aandraagt wanneer het gaat om een soepele in- en doorstroom. De hogeschool lijkt hiermee aan te geven dat om een soepele in- en doorstroom te versterken aandacht voor studentenwelzijn nodig is.

Maatregel 1 is gevormd binnen deze contouren.

Interventie: De aanpak van de Haagse Hogeschool was een brede met meer focus en ruimte voor studentbegeleiding zoals mentoring en studieloopbaanbegeleiding. Er is dan ook niet sprake van een enkele geïsoleerde interventie, maar van een breder pakket waarmee extra geïnvesteerd werd in een (al bestaand) studenten welzijn-team bestaande uit beleidsmedewerkers en projectbegeleiders. Themaweken zijn georganiseerd door het jaar heen zoals de 'ThemawEEK studentenwelzijn'. De hoofddoelen zijn *academische integratie* en *sociale integratie*. Er is een drietal activiteiten beschreven:

- Activiteit: het inzetten op meer ondersteuning voor studenten
 - extra begeleiding voor langstudeerders
 - extra begeleiding voor studenten met 'special educational needs'
 - organiseren van peer-to-peer- en studiegroepen. Een van deze peer-to-peer groepen is specifiek gericht op studenten uit Caribisch Nederland (CarE). Dit student-geleide programma wordt nauw gevolgd en mogelijk gebruikt als een model voor andere studentcommunities
 - extra inzet van student-assistenten, studieloopbaanbegeleiders en studieverenigingen
 - het aanstellen van alumnus als junior praktijkondersteuner die onder meer studenten met een studieachterstand begeleidt en sociale binding stimuleert
- Activiteit: het bieden van extra faciliteiten voor studenten
 - aanvullende evenementen om de sociale binding te vergroten en/of inzicht in en overzicht van eventuele achterstanden te creëren in samenwerking met de studievereniging van de betreffende studie
 - een supportdesk voor studenten op het gebied van online en hybride toetsing;
 - een helpdesk voor internationale studenten
 - het opzetten van activiteitencommissie.

• Activiteit: het organiseren van meer contactmomenten tussen studenten ○ fysieke activiteiten organiseren, in samenwerking met de studievereniging van de betreffende studie, gericht op het verhogen van het studentenwelzijn, op sociale binding en onboarding ○ studievereniging opzetten ○ groepsessies organiseren voor studenten die bezig zijn met hun afstudeerproject/scriptie ○ het organiseren van netwerkevenementen voor studenten en hierbij aansluiting zoeken bij de studievereniging en alumni ○ meer contactmomenten organiseren tussen studenten en docenten.
Mechanisme: Het verwachte mechanisme bestaat eruit dat door het verbeteren van het studentwelzijn studiesucces en daarmee een soepelere in- en doorstroom wordt vergroot. Op welke wijze studentwelzijn precies leidt tot studiesucces wordt niet duidelijk uit de bronnen.
Uitkomsten: De geïnterviewden en documenten kunnen geen inzicht geven over de uitkomsten van de maatregel.
Bronnen: Interviews adviseur instroom Haagse Hogeschool en Programma manager overstap Haagse Hogeschool, documenten. Jaarstukken 2022 Haagse Hogeschool. https://www.dehaagsehogeschool.nl/sites/hhs/files/documents/Jaarverslag%202022%20NL-Website.pdf

Maatregel 2: Eerste 100 dagen (Hanze Hogeschool)

Context: De Hanze Hogeschool gaf aan in haar jaarverslag 2022 dat veel NPO gelden gewend werden aan een soepele in- en doorstroom (thema 1). Het jaarverslag meldt: “voor een soepele in- en doorstroom hebben de schools (sic) een verscheidenheid aan activiteiten ontwikkeld. De studiebegeleiding is geïntensiveerd door meer studentbegeleiders, meer werkplekcoördinatoren en werkplekbegeleiders en extra aandacht voor examenkandidaten. Daarnaast krijgen de studenten meer aandacht door het organiseren van efficiëntie cursussen, extra huiswerkklassen, meer toets mogelijkheden, het creëren van kleinere groepen en het bieden van extra mogelijkheden om studievertraging te voorkomen. Ook is er veel aandacht voor extra begeleiding in het studiekeuze proces en zijn de online keuzeactiviteiten versterkt”. Ook op het thema 2 (welzijn studenten en sociale binding met de opleiding) werd ingezet door: “Om studenten weer te laten ‘landen’ en zich weer thuis te laten voelen op de hogeschool, zijn diverse activiteiten ontwikkeld. Een belangrijk begin zijn de introducties geweest, vaak georganiseerd in samenwerking met de studieverenigingen. In introducties is ook aandacht geweest voor het hervatten van de studie. Daarnaast zijn er contactmomenten tussen studenten gecreëerd door het organiseren van informele bindingsactiviteiten”. Binnen dit kader, en in diezelfde periode, werkten diverse deelnemende opleidingen aan de vraag hoe studenten beter te laten landen, met name opleidingen waar uitval hoog is. Resultaat was deze maatregel. De focus was de start van de opleiding (eerste 100 dagen), aldus de geïnterviewden.
Interventie: De interventie bestond ook hier, zoals bij maatregel 1, uit een palet aan activiteiten gericht op integratie van nieuwe mbo-studenten: het ging dan met name om de wijze van toetsing, de manier waarop binding kan worden versterkt, en de rol daarin van docententeam. In de interventie ‘eerste 100 dagen’ wordt ingezet op sneller contact met een slb’er, helderdere

aansprekpunten (dus minder verschillende docenten waar ze mee in aanraking komen), een betere band met docenten waar de studenten wél mee in aanraking komen, een sneller begrip van het toets programma, een beperking van het aantal parallelle vakken in de programmering, en een duidelijkere toewijzing van lokalen in een gebouw. 20 opleidingen met een hoge studentuitval hebben specifiek aan de start van hun opleiding de problematiek geanalyseerd om inzicht te krijgen in sterke/zwakke punten en mogelijke verbeterrichtingen aan de hand waarvan ze de start van de opleiding hebben aangepast. Als een student de start goed doorkomt, is de kans op succes namelijk groter aldus de geïnterviewden. Daarom is palet aan activiteiten ontwikkeld gericht op integratie van nieuwe studenten. Binnen het project *De eerste 100 dagen* is ervoor gekozen met de volgende, evidence-based, studiesuccesfactoren te werken:

- 1. Binding
 - Student-medewerker; minder docenten per student, kennismaking docenten en slb'er
 - Student-student; kennismaking voor de eerste week
 - Student-opleiding; lokalen in één gebouw
 - Student-beroepsinhoud; sneller, beter begrip van toetsprogramma
- 2. Activerende en motiverende didactiek, gericht op
 - autonomie
 - competentie
 - verbondenheid
- 3. Programmering van onderwijs, toetsing en zelfstudie; sturen op sneller, beter begrip van toetsprogramma, beperken aantal parallelle vakken in programmering
- 4. Teamwork van docenten
- 5. Begeleiding door medewerkers en peers; snellere kennismaking met slb'er, kennismaking voor de eerste week voor groepsbinding
- 6. Studievaardigheden

Mechanisme: De eerste honderd dagen blijkt een belangrijke periode voor studenten te zijn, aldus de initiatiefnemers. Uit onderzoek is gebleken dat de start van de opleiding cruciaal is voor een succesvolle studie op het hbo. Als een student de start goed doorkomt, is de kans op succes groter. Met name mbo'ers zijn vanuit mbo gewend aan meer contact met begeleider. Daarop ingezet. Doel is de student een zo optimaal mogelijke start te bieden voor betere integratie (nieuwe) studenten (met name mbo'ers) om zo onnodige uitval te voorkomen. Door de start van de opleiding kritisch onder de loep te nemen kan worden gezorgd dat de student zich vanaf het begin succesvol kan ontwikkelen in de hbo-opleiding. Studiesucces gaat daarbij niet meer alleen over rendementen (objectief studiesucces) maar ook over welzijn, motivatie, en het ontdekken en ontwikkelen van jezelf (subjectief studiesucces). Het betreft zowel de positieve ontwikkeling van de student zelf, als het succesvol doorlopen van het opleidingstraject. In het kort worden deze mechanismen beschreven

- Binding: Gevoel van 'ik draag bij en ik doe ertoe'
- Activerende en motiverende didactiek: Student is actief betrokken en is sociaal en academisch goed geïntegreerd
- Programmering, toetsing en zelfstudie: In de eerste periode krijgen studenten vooral inzicht in of ze het beroep leuk vinden (urgentie). Pas daarna focus op *kunnen*.

○ Teamwork van docenten: Meer duidelijkheid voor studenten door gedeelde visie op leren en ontwikkelen binnen het docententeam ○ Begeleiding door medewerkers en <i>peers</i>: Studenten kunnen beter de weg vinden bij een opleiding door primaire en secundaire ondersteuning (ook ict e.d.) ○ Studievaardigheden: Studenten leren studiehouding en studievaardigheden, voor mbo'ers m.n. gericht op het lezen van (lange) teksten. Hierdoor groeit vertrouwen, motivatie en inzet.
Uitkomsten: Volgens de betrokkenen: <i>“In 2022 is een eind gekomen aan het project. Voor onderwijsvernieuwingen die nog gaan starten bij andere opleidingen, is besloten het analyse- en adviesinstrument (voorheen de RisicoMeter) een update te geven. Dit was wenselijk vanwege verschillende ontwikkelingen van de laatste jaren en de ervaringen die opgedaan zijn in het project. De belangrijkste ontwikkelingen daarvan hebben we in dit document verwerkt: Blended Learning, Flexibilisering van het onderwijs, oftewel Passende Leerroutes, andere vormen van toetsing, inclusief onderwijs, HILL (High Impact Learning that Lasts) en de vernieuwde HG-Onderwijskaders.”</i> Volgens interviews met betrokkenen krijgen studenten in het begin al zicht op het toekomstige beroepsbeeld en waarom de inhoud van de opleiding zinvol is om te leren. Studenten voelen zich meer thuis. Studenten hebben het gevoel gehoord te worden. Studenten zijn actief betrokken en daardoor meer gemotiveerd. Studenten weten beter of ze het beroep leuk vinden en ervaren daardoor een hogere urgentie om erachter te komen of ze het ook kunnen. Studenten kunnen beter de weg vinden bij de opleiding (in brede zin)
Bronnen: Interviews, document ‘Eerste-100-dagenScan’, jaarverslag 2022 Hanze Hogeschool. https://publicaties.hanze.nl/jaarverslag-hanzehogeschool-2022/bedrijfsvoering#belangrijke-externe-ontwikkelingen

Maatregel 3: Digitaal aanbod (Hanze Hogeschool)

Context: Tijdens COVID-19 ontstond er minder mogelijkheid voor studenten om zich goed te (laten) informeren over mogelijkheden hbo-opleiding. Dit wierp een hogere drempel op doordat fysiek bezoek niet mogelijk bleek, aldus de geïnterviewden. De hogeschool meldt in het jaarverslag 2022 dat <i>“Een succesvolle overstap van mbo naar hbo begint bij een juiste studiekeuze en een goede voorbereiding op de hbo-studie. Een analyse van alle activiteiten die onze hogeschool aanbiedt voor mbo-studenten, heeft geleid tot een plan van aanpak met de focus op de instromende mbo'ers. Zij krijgen expliciet aandacht bij allerlei voorlichtings- en studiekeuzeactiviteiten, zowel digitaal als fysiek op de Hanzehogeschool en op de mbo-instellingen. Ook het keuzedeelonderwijs dat op onze hogeschool wordt verzorgd, is onder de loep genomen en wordt waar nodig bijgesteld.”</i>
Interventie: Het digitaal aanbieden van diensten om laagdrempelig in contact komen met potentiële nieuwe opleiding is hier (onder andere) voor in het leven geroepen, zoals: • Online open dag & voorlichtingsavonden • Vragen stellen via whatsapp en aan 'peers' van de opleiding waarin de student interesse heeft • Hanze open daily: 24/7 studiekeuzeplatform (online) • Hanze tours; virtuele campus tour • (Proef)colleges online

• Ook studenten die al begonnen zijn vormen de doelgroep door meer colleges digitaal aan te bieden.
Mechanisme: Door een aantal kenmerken van het onlineaanbod verwachtten de geïnterviewde initiatiefnemers dat studenten een weloverwogen studiekeuze kunnen maken. Studenten kunnen vanuit huis geïnformeerd worden over opleidingen, ze kunnen rechtstreeks vragen stellen aan <i>peers</i>, en ze hebben een beter beeld van de inhoud van de opleiding.
Uitkomsten: Volgens geïnterviewden: Blended learning is in stroomversnelling gekomen. MOOCs. Digitaal toetsen (maar: inbreuk op privacy, nu weer gestopt), nu digitaal op locatie. Tegelijkertijd: bij keuzedelen voor de mbo doelgroep werd digitaal onderwijs bemoeilijkt, omdat studenten zich in 2 organisaties manifesteren. Meegaan in hbo-context is lastig. Focus ligt bij het doorgaan van 'eigen' onderwijs, waardoor minder aanbod en deelname was bij de doorstroom keuzedelen. Sommige delen zijn niet aangeboden.
Bronnen: Interviews, documenten, jaarverslag 2022 Hanze Hogeschool. https://publicaties.hanze.nl/jaarverslag-hanzehogeschool-2022/bedrijfsvoering#belangrijke-externe-ontwikkelingen

Maatregel 4: Goed voorbereid naar hbo (Rotterdam Academy)

Context: Aankomende studenten hebben veelal nog geen ervaring op het hbo. Ook constateerden de betrokkenen relatief veel aankomende studenten met een bepaalde 'bagage' of grotere afstand tot het onderwijs. Het Rotterdam Academy is een samenwerkingsverband tussen Hogeschool Rotterdam, ROC Albeda College en ROC Zadkine. De Hogeschool reserveerde NPO-middelen voor een aantal activiteiten in thema 1 'soepele in- en doorstroom', zo meldt het jaarverslag 2022 <i>"Wij investeren de NPO-middelen vooral in het voorkomen van (verdere) studieachterstanden, het inhalen van studievertraging en kwalitatieve versterking van het onderwijs. Het merendeel van de organisatieonderdelen zet de NPO-middelen in op het aanbieden van extra begeleiding en het aanbieden van extra mogelijkheden om studievertraging in te lopen"</i>. Bij het aanbieden van extra begeleiding ging het specifiek om extra docenten (studieloopbaan-coaches (SLC'ers)) en inzetten van ouderejaars studenten (studentcoaches) om de eerstejaars studenten te begeleiden en bij te spijkeren. Tevens is ingezet op extra hulp voor struikelvakken in de hbo-opleiding (bijvoorbeeld wis- en natuurkunde). Opvallend genoeg geeft de school in het jaarverslag 2022 aan dat om studenten beter te laten landen in het hoger onderwijs vrijwel <u>geen</u> middelen zijn besteed 2022. In 2021 werden hiervoor nog wel middelen ingezet, maar vanwege het einde van de pandemie werd dat in 2022 minder nodig geacht. Maar er werden nog wel activiteiten onder een andere noemer uitgevoerd, zoals het organiseren van meer contactmomenten tussen studenten en het versterken van (online) studiekeuzeactiviteiten. Binnen deze context werd ook "Goed voorbereid naar hbo" gecontinueerd. Deze activiteit bestond al enige jaren voorafgaande aan de pandemie.
Interventie: "Goed voorbereid naar hbo" bestond uit een aantal specifieke activiteiten • Informatieverstrekking over hbo-opleiding en studeren op het hbo • Studietoelichting geven studenten • Gerichtte ondersteuning • Specifieke aandacht voor taal en studievastigheden
Mechanisme: Er is door de geïnterviewden een aantal mechanismen geformuleerd:

• Doordat aankomende studenten beter geïnformeerd worden, weten ze beter wat hen te wachten staat • Doordat studenten gerichte ondersteuning ontvangen, weten ze waar hun sterke en zwakke punten liggen en leren ze hoe ze hieraan kunnen werken • Door training in taal en studievaardigheden, verwerven studenten al voor de poort benodigde vaardigheden
Uitkomsten: Een aantal (verwachtte) uitkomsten is benoemd: • Studenten voelen zich beter voorbereid op (obstakels op) het hbo • Studenten ervaren meer binding met hbo-opleiding • Door aandacht voor taal later succesvoller op hbo? • Door aandacht voor studievaardigheden later succesvoller op hbo?
Bronnen: Interviews, evaluatie “Goed voorbereid” RAc (juli 2021), jaarverslag 2022 Hogeschool Rotterdam https://www.hogeschoolrotterdam.nl/globalassets/documenten/hogeschool/publicaties/jaarverslag/hr_jaarverslag-2022_2.pdf

Maatregel 5: Your move (Zadkine)

Context: Zadkine geeft aan in haar jaarverslag 2022 dat het een bijdrage wil leveren aan het geluk van de Studenten, door persoonlijke groei van de studenten centraal te stellen. Het jaarverslag 2022 van Zadkine meldt: <i>Na voorbereidingen in 2021 kwam het project Your Move in 2022 tot volle wasdom. Gedurende dit project ondersteunden we meer dan 4.000 laatstejaars-studenten bij het maken van de juiste vervolgstap na diplomering. Ofwel richting de arbeidsmarkt ofwel richting een vervolgopleiding. Dat deden we door studieloopbaanbegeleiders via een speciaal ontwikkelde interne webwinkel diverse workshops, trainingen en modules te laten bestellen. Deze modules werden veelal door externe trainers gegeven die dicht bij onze studenten stonden. Ze varieerden qua inhoud van trainingen op het gebied van persoonlijk leiderschap tot de meer concretere vaardigheden als videopitchen of leren focussen tijdens het studeren. Doordat er een ruim aanbod aan mogelijkheden ter beschikking stond, konden studieloopbaanbegeleiders eigen keuzes maken, passend bij de doelgroep in de klas en aanvullend op het eigen curriculum. Hierdoor konden we maatwerk leveren. De trainingen werden zowel door studenten als studieloopbaanbegeleiders met gemiddeld een 8,5 zeer gewaardeerd. Driekwart van de studenten gaf aan met meer vertrouwen de stap richting de toekomst te kunnen zetten. Voor reeds gediplomeerden ontwikkelden we een vergelijkbaar interessant aanbod in het kader van nazorg. Dit voor als studenten toch nog ondersteuning nodig blijken te hebben bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De geïnterviewden melden dat alle colleges binnen de school gericht ruimte krijgen om invulling te geven aan de persoonlijke ontwikkeling van hun eigen studenten. Dit gaat veelal om maatwerk. Daarnaast is er een aantal Zadkine-brede ontwikkelingen waar colleges én hun studenten hun voordeel mee doen. Binnen deze context is ‘your move’ ontwikkeld.</i>
Interventie: De geïnterviewden melden dat met Your Move (https://www.zadkine.nl/your-move) studenten in het examenjaar worden geholpen met hun vervolgstap qua opleiding. Ook wordt er nazorg geleverd aan gediplomeerden. Het is een groot programma dat o.a. gratis 1-op-1 coaching, trainingen en workshops omvat waarmee studenten zich verder kunnen ontwikkelen. Bij Your Move zijn ook veel bedrijven betrokken: zo was het mogelijk om workshops van bedrijven te

volgen en praktijkervaring op te doen in het Netwerk Nieuw Rotterdam. Studenten konden ook een deelkwalificatie behalen voor doorstroom naar hbo. Ook werden online keuzedelen aangeboden: doorstroom mbo-hbo. Studenten worden ondersteund bij overstap naar hbo in het examenjaar

Ook is nazorg geboden aan gediplomeerden. Er is een veelheid aan initiatieven vallend onder deze maatregel, het gaat bijvoorbeeld om:

- (Online) workshops bedrijven
- Deelkwalificatie/ Online keuzedeel doorstroom mbo-hbo
- Studiecheck: online studiekeuzetest en individueel coachgesprek
- Jouw opstelling voor succes: 1-10 gesprekken met jobcoach gericht op actief en onderscheidend solliciteren
- Sterker in je werkschoenen: max. 7 gesprekken met jobcoach over problemen en mogelijke oplossingen in huidige baan
- De baan die precies bij je past: max. 7 gesprekken met jobcoach welke baan wel bij je past
- Ondernemerscoaching: Individuele gesprekken met ondernemers-coach bij opstarten en laten doorgroeien eigen onderneming
- Next coaching: maandelijks checkgesprek met coach voor gediplomeerden die begonnen zijn met doorstuderen
- Trainingen “Jouw weg naar werk”, “Kom in je kracht” en “Slimmer en gemotiveerder leren”
- Workshops “Een ijzersterk cv”, “Mijn pad” “Jobmarketing voor jouw droombaan” en “Meesterschap in mindset”

Mechanisme: Het idee is dat het gehele pakket aan maatregelen studenten ondersteunen bij het nemen van hun vervolgstap naar het hbo of bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. Studenten onderzoeken hierbij bijvoorbeeld wat voor soort baan of vervolgopleiding het beste bij hun talenten past. Of hoe ze hun nieuwe droombaan kunnen veroveren. Uiteindelijk wil Zadkine dat de studenten hun optimale groei bereiken. In het jaarverslag 2022 meldt de school: *“hierdoor ontwikkelen onze studenten zich niet alleen tot uitstekende vakkrachten, maar ook tot zelfredzame en zelfbewuste deelnemers aan de samenleving”*. Met andere woorden: door studenten te ondersteunen in hun keuzeproces verwacht des school, maar ook de geïnterviewden, dat de interventie uiteindelijk bijdraagt aan een betere persoonlijke groei van de studenten, en uiteindelijk aan geluk. Op welke wijze precies de interventie leidt tot groei en geluk is niet verder uitgewerkt.

Uitkomsten: Over de uitkomsten van de maatregel Your Move is nog weinig informatie beschikbaar. Door de veelheid aan initiatieven is het nagenoeg onmogelijk uitkomsten direct aan de maatregel te relateren. Geïnterviewden konden hierover geen uitsluitsel geven.

Bronnen: Interviews, documenten/ website <https://www.zadkine.nl/your-move>, jaarverslag Zadkine 2022 <https://www.zadkine.nl/nieuws/2023-07-11-het-jaarverslag-2022-van-zadkine-is-nu-beschikbaar>

Maatregel 6: Binding (Hogeschool Rotterdam)

Context: Het jaarverslag 2022 meldt dat om studenten beter te laten landen in het hoger onderwijs vrijwel geen middelen zijn besteed in 2022. In 2021 werden hiervoor nog wel middelen ingezet, maar vanwege het einde van de pandemie werd dat in 2022 minder nodig geacht. Bij de IGO

(instituut voor de Gebouwde Omgeving (IGO) was er evenwel een grote instroom in de opleiding, van 240 naar 420 en 650 eerstejaars in drie jaar tijd, en met een reden: *“huizenmarkt ontplofte, dus geld!”* aldus de geïnterviewden. Dit bleek volgens de respondenten de keuze voor opleiding te bepalen, maar zonder inhoudelijke ondergrond. Veel studenten kenden een slechte oriëntatie op de studie. De instroom had geen besef van vakken qua financiën, bouwkunde, en een verkeerd beeld van opleiding. Daarenboven had de opleiding niet voldoende docenten en niet goed genoeg geschoold. De groei was te snel en te groot, zowel door goede accreditatie als COVID-19. Er is een ingreep gedaan door scherpe voorlichting te geven (gericht op rekenen en het beroepsprofiel), bijvoorbeeld *“Wil je makelaar worden, dan moet je hier niet zijn!”* *“Wil je hier komen studeren, moet je rekenen/wiskunde kunnen”*. Ook het geven van realistische (online) voorlichting aan studenten met voorbeelden van rekenen die aan bod komen. Er zijn online voorlichtingen gedaan, met name mbo studenten bleven hangen om bijvoorbeeld door te vragen op wiskunde/rekenen. Dit hielp niet genoeg want de instroom bleef hoog. Men is overgegaan op numeris fixus. Binnen deze context zijn meerdere activiteiten binnen de interventie ontwikkeld, handelend over het bevorderen van de binding met de opleiding. Ook hier geldt dat de interventie inhoudelijk gezien bij NPO thema 2 (welzijn studenten en sociale binding met de opleiding) lijkt te horen, waarbij het uiteindelijke doel bij thema 1 (soepele in- en doorstroom) past.

Interventie: 16 peercoaches zijn aangesteld op drie eerstejaarsklassen. Peercoach per vak, dat werkt goed om drempel naar de docent te overkomen. Studenten kennen de peercoach goed en vakinhoudelijke binding werkte goed bij technische informatica studenten. Het peercoach team is in het leven geroepen om bij te dragen aan het welzijn van eerstejaarsstudenten. Deze studenten leggen de stof uit, ondersteunen tijdens en buiten de lessen, coachen studievaardigheden etc. Ze zijn een extra paar ogen en oren voor de docent. Er is gestuurd op het laten maken van een scherpe voorlichting en bewuste keuze; ook op wat je niet kunt worden. Dat werkte goed, en heeft instromers geholpen: *“Wil je makelaar worden, dan moet je niet hier zijn!”* *“Wil je hier komen studeren, moet je rekenen/wiskunde kunnen.”*. De interventie bestond uit vier ‘poten’:

1. Scherpe profilering – diverse filmpjes gemaakt, VK betere term
2. SCL – Dedicated SLC, dure kracht omdat hij alleen bezig is met het sturen van de studenten (jr 1 en 2): binding met student; leren leren; leren samenwerken en communiceren; samenwerking naar decanaat
3. Binding – kamp en introductiekamp – voucher voor klassenactiviteit (bowlen, oid). Studiepunten voor Kl.vtw. 4x p/j een activiteit organiseren.
4. Kennen van Hbo: hoe werken de systemen, SLC vakken, hoe moet je je inschrijven, woon je in zelfstandig, leren plannen (KEYPOINT) leren leren

De Maatregel ‘Binding’ voor eerstejaars studenten bij het Instituut voor de Gebouwde Omgeving (IGO) van Hogeschool Rotterdam is 1 van de 4 maatregelen die binnen deze opleiding met NPO-gelden werd gefinancierd. Eerstejaars studenten gaan drie dagen naar een introductiekamp in Drenthe waar ze onder andere samenwerkingsopdrachten krijgen. Daarbij zijn SLC-ers (studieloopbaancoaches) en docenten aanwezig. Studenten leren docenten kennen en vice versa en dat zorgt voor onderlinge binding. *“Dan zie je een bepaalde cohesie en gezamenlijke verantwoordelijkheid ontstaan. Studenten die niet zo’n zin hebben om naar college te gaan, weten dat drie andere bekenden wel gaan en (gaan) daarom ook. Studenten vinden het leuk om samen te werken en zijn er altijd, dat is een effect van binding.”*

Naast het introductiekamp zijn er andere klassenactiviteiten die de klassevertegenwoordiger kan aanvragen. Er kan 4 keer per jaar een activiteit worden georganiseerd met een klas.

Mechanisme: Door de activiteiten in de interventie uit te voeren wordt volgens de initiatiefnemers verwacht dat de student meer verantwoord kiest doordat een 'diepere' oriëntatie plaatsvindt. Ook het 'landen' in het hbo zal beter vorm krijgen: zo leert de student beter hoe te leren (leren leren), heeft de student gelegenheid om vrienden te maken - zonder veel extra kosten en kent de student kent systemen beteren en vormen zich minder/ geen obstakels.

Het doel van de bindingsactiviteiten is dat studenten elkaar beter leren kennen en dat er een groepsdynamiek ontstaat. Daar worden diverse 'kleinere' activiteiten voor ingezet. *"1x per jaar is er 100 euro beschikbaar voor een klassenactiviteit. Geen eten of drinken, maar echt gewoon een activiteit, bijvoorbeeld bowlen of naar een karaoke bar. Het lukt niet altijd 4 keer, maar wel een paar keer per jaar. Iedere activiteit van binding kan een bijdrage leveren om binding te creëren of binding te onderhouden. Het voegt zeker wat toe."* (docent X).

Uitkomsten: Op verschillende fronten zien betrokkenen dat 'het werkt'. Door de veelheid aan maatregelen die zijn geïmplementeerd, variërend van de fixus tot het eerstejaarskamp, is het volgens betrokkenen 'niet te doen' om te onderzoeken wat deze individuele maatregelen doen. Over het algemeen observeren de betrokkenen dat het studeren beter gaat, maar nog niet goed genoeg. Het aantal langstudeerders, nemen af door de 'langstudeerderscoaches'. Maar ook wordt er waargenomen dat studenten door de veelheid aan toetsen keuzes maken. *'Als ik dit doe, dan doe ik dat niet'*. Studenten maken als het ware zelf een flexibele route aldus betrokkenen. Zo komt het voor de scriptie is gehaald, maar sommige vakken nog niet. Het vertragen is dan niet een resultaat door het niet halen, maar door verspreid studeren. Betrokkenen geven aan daar nu op te sturen en het curriculum op in te richten.

89% van de eerstejaars 'nam deel aan het introductiekamp en klassenactiviteiten. De studenten gaven deze bindingsactiviteiten gemiddeld een 6,8 als waardering. De impact was significant: zeven op de tien studenten voelde zich meer op hun gemak bij medestudenten en 60% voelde zich meer thuis op de opleiding. Hoewel slechts 10% een effect op studieresultaten ervoer, zou 80% aan de bindingsactiviteiten aanraden aan anderen.

Bronnen: Interviews, documenten, enquête resultaten. Jaarverslag 2022

https://www.hogeschoolrotterdam.nl/globalassets/documenten/hogeschool/publicaties/jaarverslag/hr_jaarverslag-2022_2.pdf

Maatregel 7: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam)

Context

Vroeger moest volgens de betrokkenen elke docent de rol van SLC'er op zich nemen bij de opleiding. Door een enorme groei van het aantal studenten is het niet meer mogelijk om docenten zowel de rol van projectbegeleider als SLC'er te geven. In het jaarverslag 2022 wordt onder de noemer 'Thema 1: Soepele in- en doorstroom' melding gemaakt van het investeren de NPO-middelen in het voorkomen van (verdere) studieachterstanden, inhalen van studievertraging en kwalitatieve versterking van het onderwijs. Zo meldt men "Er zijn extra docenten (studieloopbaancoaches (SLC'ers)) en ouderejaars studenten (studentcoaches) ingezet om de eerstejaars studenten te begeleiden en bij te spijkeren. Ook onder de noemer 'thema 2: Welzijn

studenten en sociale binding met de opleiding' wordt gewag gemaakt van SLC'ers: *"Ook de instituten hebben de NPO-middelen ingezet voor meer ondersteuning voor studenten. Zo zijn peercoaches en extra SLC'ers ingezet en is een-op-een-begeleiding aan studenten in bijzondere situaties geboden. Het blijft onduidelijk welke gevolgen de coronapandemie op de lange termijn op het welzijn van de studenten zal hebben. In 2023 zullen de uitgaven voor deze actie onverminderd doorlopen"*. Met andere woorden, de inzet van SLC'ers dient verschillende doelen, te scharen onder verschillende thema's.

Interventie: Er is volgens betrokkenen een vak gemaakt van SLC en zes *dedicated SLC'ers* zijn aangesteld om zich primair te focussen op het begeleiden van studenten. Iedere dedicated SLC'er coacht vier of vijf klassen van jaar 1 en jaar 2. De SLC-coach is volledig gericht op het helpen en ondersteunen van de studenten. Zij signaleren behoeftes van studenten en coachen hen hierin, zijn zichtbaar voor studenten en bieden een luisterend oor voor studenten. Zij ondersteunen studenten zowel tijdens klassikale lessen als tijdens individuele gesprekken.

De SLC-coach is volledig gericht op het helpen en ondersteunen van de studenten. Zij signaleren behoeftes van studenten en coachen hen hierin, zijn zichtbaar voor studenten en bieden een luisterend oor. SLC-coaches ondersteunen studenten zowel intijdens klassikale lessen als tijdens individuele gesprekken. Daarbij horen verschillende taken, waaronder: 1) signaleren van de aanwezigheid en afwezigheid van studenten bij lessen; 2) het acteren op signalen van afwezigheid; 3) de SLC-coach staat in het centrum van de opleiding en geeft door aan de docent wat ze horen in gesprekken met studenten; 4) studenten zijn aanwezig bij lessen om feedback te geven aan docenten en studenten; 5) ook gaat de SLC coach mee op klassenactiviteit om het gezelligheids-component op te zoeken en daarmee de binding met studenten te bevorderen.

Elke week zijn er werkmomenten waarin alle SLC-coaches samen komen om casussen met elkaar te delen en op klassikaal niveau de thema's en casussen met elkaar te bespreken.

De SLC-coaches zijn niet in de inhoud van vastgoed onderlegd, maar dat komt vanzelf omdat ze hiervoor wel interesse hebben en ze studenten spreken voor bijvoorbeeld een stage.

Idealiter heeft een SLC'er empathie, mensenkennis, kan coachen in de behoefte van het individu, is toegankelijk, heeft begrip en is zichtbaar. Op dit profiel worden SLC-ers geworven.

In het kort: zes dedicated SLC met primaire focus op begeleiding studenten; om aan te sluiten bij de behoefte van de student; dedicated SLC om studenten in het zicht te houden en een band op te kunnen bouwen; om zichtbaar te zijn voor de student; luisterend oor voor de student bieden; schakel tussen docenten en studenten.

Mechanisme: Het doel van de inzet van SCL-coaches was om in te spelen op een organisatorische verandering, namelijk de instroom van een groot aantal studenten. Daarnaast was het ook om individuele studenten in het zicht te houden, individuele aandacht te kunnen blijven geven, en een vertrouwensband op te kunnen bouwen tussen SLC-coach en student. Op die manier wordt de binding van de student met de opleiding vergroot.

Uitkomsten: Je ziet volgens de bronnen op verschillende fronten dat Dedicated SLC werkt. De begeleiding, dat studenten oplossingen kunnen vinden voor problemen en studenten makkelijker studeren. Dedicated SLC en begeleiding leidt ertoe dat oplossingen gevonden kunnen worden voor problemen, en vergemakkelijkt het studeren. De studievoortgang van vertragers is verbeterd sinds er dedicated SLC coaches zijn. Daar zitten de dedicated SLC bovenop. Dedicated SLC staan in het centrum van opleiding, geven door aan docenten wat ze horen in de gesprekken, zitten bij lessen en geven feedback op docent en student. Het wordt niet gepositioneerd buiten de

opleiding. Dit wordt gewaardeerd. Ook de studenten merkten dat er wat mee gebeurt met hetgeen ze aangeven. Het werkte als olie in de machine, aldus de geïnterviewden.

Dedicated SLC werd door studenten gewaardeerd met een 7,3. De resultaten waren overwegend positief: 84% voelde zich beter begeleid en 59% voelde zich meer thuis op de opleiding. Ook voelde 43% zich meer op z'n gemak bij medestudenten. Een kwart van de studenten zag verbetering in studieresultaten. Het systeem werd zo goed ontvangen dat 85% het zou aanraden aan andere opleidingen.

Bronnen: Interviews, documenten, enquête resultaten. Jaarverslag 2022.

https://www.hogeschoolrotterdam.nl/globalassets/documenten/hogeschool/publicaties/jaarverslag/hr_jaarverslag-2022_2.pdf

Maatregel 8: Flexopleiding (Hogeschool Rotterdam)

Context

De school constateerde al in 2018 een maatschappelijke vraag naar sneller opgeleide hbo-verpleegkundigen. In de aanvraag voor 'deelname experiment leeruitkomsten: Informatiedossier vanuit HR instituut voor Gezondheidszorg' (ten behoeve van het Protocol beoordeling experimenten flexibilisering (NVAO, 14 december 2015)) wordt gesteld: *"Binnen de verpleegkundige zorg is momenteel sprake van enorme tekorten, onder andere van hbo-opgeleide verpleegkundigen op NLQF niveau 6 (...). Naast diverse initiatieven gericht op niveau 3 en 4 en het verhogen van het rendement van de mbo- en hbo-opleidingen in de regio is een belangrijke interventie het verbeteren van de doorstroom van niveau 4 verpleegkundigen naar het hbo (...). In het kader van deze maatschappelijke relevante opdracht is het vormgeven van een flexibele deeltijdroute voor de doelgroep mbo-4 verpleegkundige met een baan voor Hogeschool Rotterdam essentieel".*

Er zijn weliswaar geen NPO gelden gemoeid met deze opleiding, maar desalniettemin pasten de ontwikkelingen die gepaard gingen met de reactie van scholen op COVID-19 (met name 'thuiswerken' en sterk inzetten op opleiden op afstand) goed bij het digitale karakter van de flexibele opleiding. Met andere woorden: de wens om te starten met deze opleiding was voor de COVID-19 periode uitgesproken en uitgewerkt, maar de uitwerking hiervan viel heel goed samen.

De flexopleiding is een innovatief onderwijsprogramma specifiek ontwikkeld voor mbo-doorstromers die al in de praktijk werkzaam zijn. Het programma stelt studenten in staat om binnen 2 jaar een hbo-diploma te behalen, waarbij ze hun opleiding volledig zelf kunnen inrichten zonder reguliere lessen.

Het programma bestaat uit 8 modules met leeruitkomsten die op drie verschillende manieren behaald kunnen worden (blauw, groen, oranje routes). Studenten kunnen zelf bewijs aandragen voor hun competenties en bepalen hun eigen leerpad. Na module 1, die basisvaardigheden zoals casuïstiek beschrijven behandelt, kunnen studenten vrij kiezen welke modules ze volgen. Vooropleidingen kunnen worden gevalideerd, waarbij EC's zijn losgelaten en alleen leeruitkomsten en criteria als kwaliteitsmaat gelden.

De rol van docenten is veranderd van lesgevers naar coaches. Een docent begeleidt ongeveer 15 studenten en moet flexibel kunnen werken met verschillende leervragen. Docenten moeten alle leeruitkomsten kennen en worden hiervoor geprofessionaliseerd. Er zijn 8-10 docenten werkzaam (6 fte totaal). Studenten hebben tweewekelijkse bijeenkomsten met coachsessies in de ochtend.

Er wordt veel gebruik gemaakt van online communicatie, waarbij in- en uitcheckmomenten helpen om tijdig hulp te kunnen bieden. De beoordeling gebeurt vaak via driehoeksgesprekken tussen student, studietoetscoach en praktijkcoach. Belangrijke obstakels zijn:

- Logistieke uitdagingen rond groepering en studentenbinding
- Het aanleren van zelfregie bij mbo-studenten
- De veranderende docentrol
- Samenwerking met het werkveld
- Variërende voorbereiding van praktijkassessoren

De flexibele route blijkt niet voor iedereen geschikt. Vooral oudere studenten (50+) en recente mbo-afgestudeerden hebben moeite met de zelfstandigheid die vereist is. Succes in het programma vraagt om een hoge mate van autonomie en zelfregulering. Het programma biedt echter wel de mogelijkheid tot versnelling voor studenten die dit aankunnen.

Mechanisme

Deze onderwijskundige maatregel richt zich op het optimaliseren van de doorstroom van mbo-studenten naar het hbo-niveau. De kern van deze maatregel is het creëren van een soepelere overgang waarbij studenten worden ondersteund in hun cognitieve ontwikkeling en het verwerven van academische vaardigheden, zoals kritisch denken en het kunnen zoeken en verwerken van literatuur. De aanpak kenmerkt zich door een sterke focus op studentgerichtheid, waarbij de student zelf de regie heeft over het eigen leerproces en flexibel kan zijn in het vormgeven van het leerpad. Het leren vindt plaats in de praktijkcontext van het werkveld, en er wordt nadrukkelijk rekening gehouden met reeds aanwezige kennis en vaardigheden van de student. Het belangrijkste mechanisme is de zelfsturing, waarbij studenten eigenaarschap hebben over hun leerproces. Dit wordt versterkt door het mechanisme van flexibiliteit dat ruimte biedt voor persoonlijke invulling van het leertraject. Het contextgebonden leren in de beroepspraktijk vormt een essentieel mechanisme voor het verbinden van theorie en praktijk. Daarnaast speelt het waarderen van bestaande competenties een cruciale rol als mechanisme voor erkenning van eerder verworven kennis en vaardigheden. Tot slot richt de maatregel zich op het versterken van academische vaardigheden en cognitieve groei.

Outcome

Uit de interviews komen verschillende uitkomsten naar voren. De opleiding telt momenteel 500 eerstejaars, waarvan ongeveer 300 deeltijdstudenten. De jaarlijkse instroom ligt rond de 100 studenten en vertoont een stijgende lijn. De resultaten zijn positief, met name wat betreft het afstuderen: de flexopleiding laat zeer hoge afstudeercijfers zien binnen de reguliere opleidingsduur. Ook het behoud voor de beroepspraktijk is positief.

Studenten waarderen het incheckstelsel, al is dit niet formeel onderzocht, aldus de geïnterviewden. In het werkveld bepalen zorginstellingen zelf welke werknemers zij selecteren voor de hbo-opleiding en passen hun werkorganisatie daarop aan. Gedurende lange tijd was er in het werkveld geen onderscheid tussen beide functies. Een belangrijk resultaat is dat studenten beter in staat blijken om de regie over hun eigen leerproces te nemen.

De Flexopleiding werd door studenten gewaardeerd met een 6,0. Studenten waarderen vooral de mogelijkheid om in eigen tempo en planning te studeren, maar ervaren ook nadelen zoals te veel vrijheid en te weinig sturing. Desondanks zou 77% van de betrokkenen flexibele deeltijdopleidingen aanraden aan andere hbo-instellingen.

Bronnen

Interviews, documenten (Informatiedossier vanuit HR instituut voor Gezondheidszorg, HR, 2018), enquête resultaten

Maatregel 9: Flow (Hogeschool Rotterdam)

Context

De opleiding Communicatie Media Informatietechnologie aan de Hogeschool Rotterdam werd geconfronteerd met significante uitdagingen door de COVID-19 pandemie. Het Bindend Studietoelicht (BSA) werd opgeschort, waardoor studenten zonder de normale voortgangseisen door konden studeren. Dit leidde tot een toenemende studieachterstand onder de studentenpopulatie. Om deze problematiek aan te pakken, werden er met middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) extra coaches aangesteld. Daarnaast werden coördinatoren vrijgemaakt van andere taken om de toegenomen werkdruk te hanteren. Als aanvullende maatregel werden 'verbindingsmanagers' aangesteld om de ondersteuningsstructuur te versterken.

Voor het inhalen van studieachterstand heeft de opleiding drie verschillende routes ontwikkeld, elk afgestemd op de specifieke situatie van studenten. Deze routes bieden een gestructureerde aanpak om achterstanden weg te werken en de studievoortgang te waarborgen.

De eerste route, die geldt voor 71% van de studenten, is bedoeld voor degenen die meer dan 45 studiepunten hebben behaald (75% in plaats van de reguliere 80%) en maximaal één Design Challenge missen. Deze studenten kunnen in september starten in het tweede jaar, waarbij ze hun openstaande vakken uit het eerste jaar parallel volgen met het tweede jaar. Deze aanpak bevordert de doorstroom en biedt voldoende ruimte om achterstanden in te halen. Begin september ontvangen deze studenten specifieke instructies over het inhalen van openstaande vakken. Voor onvoldoende beoordeelde competenties van Design Challenges uit het eerste jaar geldt een speciale regeling: deze kunnen worden ingehaald tijdens de Design Challenges van het tweede jaar, zonder ze volledig opnieuw te hoeven volgen. Dit geldt alleen voor eerder gevolgde challenges. Wel is het belangrijk te beseffen dat meer gemiste punten leiden tot een hogere extra studielast naast het reguliere programma van jaar twee.

De tweede route, van toepassing op 7% van de studenten, is ontwikkeld voor studenten met minder dan 45 studiepunten of die twee tot drie Design Challenges missen. Deze studenten beginnen in september in het eerste jaar en maken in februari de overstap naar het tweede jaar. Ze focussen zich eerst op het inhalen van openstaande vakken uit jaar één, zodat ze zonder achterstand kunnen doorstromen.

De derde route, relevant voor 5% van de studenten, is bedoeld voor degenen met minder dan 24 studiepunten of die meer dan drie Design Challenges missen. Deze studenten doorlopen het eerste jaar opnieuw, waarbij behaalde resultaten behouden blijven. Zij starten in september 2022 met het tweede jaar. Deze route biedt de mogelijkheid om een solide basis te leggen voor het vervolg van de studie.

Mechanisme

Het kerndoel van deze onderwijskundige aanpak is het optimaliseren van studentondersteuning en het wegnemen van systeemgerelateerde belemmeringen. Waar studenten voorheen het systeem als hinderlijk ervoeren, zijn er met deze interventie verschillende mechanismen voorzien die bijdragen aan een positievere ervaring. Het eerste centrale mechanisme is de proactieve

houding van docenten. Door zelf actief informatie uit het systeem te halen en deze met studenten te delen, worden studenten ontzorgd. Dit creëert niet alleen praktisch overzicht, maar geeft studenten ook het gevoel dat ze gezien en ondersteund worden in hun leerproces.

Een tweede belangrijk mechanisme is de flexibele herkansingsstructuur. Studenten hoeven niet een heel jaar over te doen bij achterstand, maar kunnen zich richten op specifieke onderdelen. Deze gerichte aanpak, gecombineerd met de mogelijkheid om extra ondersteuning aan te vragen, vermindert de angst voor studievertraging aanzienlijk. De wetenschap dat slechts een half jaar herhaling mogelijk is, wordt als opluchting ervaren.

Het derde mechanisme betreft de verbeterde communicatie tussen docenten en studenten. Door de nieuwe maatregelen begrijpen studenten beter dat docenten hen willen helpen bij het inhalen van achterstanden en het voortzetten van hun leerproces. Dit zorgt voor een verbeterde verstandhouding en meer vertrouwen in het onderwijssysteem.

Outcome

Volgens de geïnterviewden heeft deze aanpak geleid tot verbeterde resultaten voor studenten. Ze ervaren meer overzicht en voelen zich beter ondersteund en gezien door de opleiding. Helaas is er geen vergelijkend onderzoek gedaan naar verschillen in doorstroom en uitval ten opzichte van de pre-COVID periode.

Een belangrijke verbetering is dat eerstejaars projecten zoals de Design Challenge nu kunnen worden ingehaald in het tweede jaar. Hierbij beoordelen eerstejaars docenten de eerstejaars competenties in tweedejaars werk. Dit proces verloopt proactief vanuit de docenten, waardoor studenten geen extra actieve houding hoeven aan te nemen.

Er zijn echter wel enkele uitdagingen geconstateerd. Eerstejaars docenten ervaren verhoogde werkdruk door het beoordelen van extra verslagen van tweedejaars studenten, wat ook intensief overleg vereist over beoordelingscriteria. Het begeleiden van studenten bij het overdoen van onderdelen vraagt extra inspanning, inclusief het maken van studieplannen en het bieden van aanvullende ondersteuning. De beoordeling van inhaalwerk vindt wel pas plaats na de reguliere producten, een proces dat steeds beter verloopt.

Daarnaast speelt er een matchingsvraagstuk tussen student en docent, waarbij rekening moet worden gehouden met verschillende werkstijlen. Ook blijkt de veronderstelde zuivere niveauopbouw tussen jaren niet altijd aanwezig, wat extra afstemming vereist.

In feite is er een soort februari-instroom ontstaan. Dit zorgt voor meer administratieve taken voor docenten, maar ontlast studenten doordat docenten actief zoeken naar competenties in hun werk. De studiecoach speelt een centrale rol in het bepalen van benodigde ondersteuning. Deze wordt geboden via specifieke workshops door docenten en peercoaches, wat vooral voor Route 2 een veilige inhaalmogelijkheid biedt. Het maatwerk, gebaseerd op docentadvies, wordt door studenten zeer gewaardeerd. In sommige gevallen adviseren docenten Route 2-studenten om bepaalde eerstejaars onderdelen opnieuw te volgen, advies dat door studenten goed wordt begrepen en geaccepteerd. De algemene ervaring is positief. Waar studenten voorheen het gevoel hadden dat het systeem tegen hen werkte, ervaren ze nu dat de opleiding er echt voor hen is. Deze ontwikkeling past binnen een bredere beweging richting onderwijsflexibilisering, al brengt dit wel verhoogde werkdruk en nieuwe uitdagingen voor docenten met zich mee.

Bronnen

Interviews, documenten

Maatregel 10: PECO (Aeres mbo)

Context

Binnen Aeres werd geconstateerd dat (jaarverslag 2022): *“De verschillen tussen het instroomniveau van nieuwe studenten nemen echter toe, waardoor meer maatwerk nodig is. Aeres neemt daarbij de goede ervaringen mee die zijn opgedaan met de maatwerkprogramma’s uit de NPO-programma’s van het afgelopen jaar”*. En onder thema 1 (soepele doorstroom) *“voert Aeres diverse activiteiten uit in het kader van het wegwerken van achterstanden die studenten tijdens de covid-19-pandemie opliepen in het mbo, of in hun vooropleiding”*.

Geïnterviewden gaven aan dat de bredere doelen bestonden uit het versoepelen van de doorstroom en studenten stimuleren om door te leren binnen groene domein

Interventie

Het PECO-doorstroomtraject biedt volgens geïnterviewden een oplossing voor studenten toegepaste biologie die willen doorstromen van mbo naar hbo. Dit gemixte traject is specifiek ontworpen om de overgang tussen deze onderwijsniveaus te versoepelen. Na succesvolle afronding kunnen studenten direct instromen in het tweede jaar van de hbo-opleiding. Een essentieel aspect van het programma is de niveaueaanpassing, die zorgt voor een betere aansluiting op het hbo-niveau. Via een gedegen analyse werden kennishiaten geïdentificeerd, met name op het gebied van statistiek. Hiervoor is een speciale module ontwikkeld, waardoor studenten al tijdens het traject kunnen meedraaien met hbo-onderwijs. Deze doorstroommodule loopt van januari tot december, dus over het reguliere schooljaar heen, en integreert ook de proeve van bekwaamheid. Een belangrijk kenmerk van het PECO-traject is de nauwe betrokkenheid van hbo-docenten bij het programma. Daarnaast vervullen docenten een coachende rol en staan zij dicht bij de studenten. Door te werken met kleine groepen wordt een persoonlijke leeromgeving gecreëerd, waarin individuele begeleiding en maatwerk centraal staan. Het PECO traject vormt zo een brug tussen mbo en hbo, waarbij studenten geleidelijk wennen aan het hogere onderwijsniveau terwijl ze gerichte ondersteuning ontvangen op gebieden waar dat het meest nodig is.

Mechanisme

De academische aansluiting staat centraal in het doorstroomtraject, waarbij studenten gericht vakken volgen die essentieel zijn voor de hbo-opleiding en deze op het vereiste niveau beheersen. Dit zorgt voor een solide kennisbasis bij de start van het hbo-programma. Studenten leren het hbo-systeem kennen door vroegtijdige kennismaking met de onderwijsomgeving, werkwijzen en verwachtingen. Dit familiarisatieproces helpt hen om het 'hbo-jargon' te begrijpen en te gebruiken, waardoor ze dezelfde 'taal' leren spreken als hun toekomstige medestudenten en docenten. Het programma stimuleert actief contact tussen mbo- en hbo-docenten, wat leidt tot betere afstemming van leerdoelen en onderwijsmethoden. Deze professionele uitwisseling verbetert de curriculumintegratie en verhoogt de kwaliteit van het doorstroomtraject. Speciale aandacht gaat uit naar sociale aspecten van de doorstroom, wat vooral tijdens de COVID-19-periode cruciaal bleek. Door persoonlijke begeleiding en kleinschaligheid voelen studenten zich gezien en gesteund tijdens deze belangrijke onderwijstransitie, wat bijdraagt aan hun zelfvertrouwen en motivatie om de hbo-opleiding succesvol te doorlopen.

Uitkomsten

Het doorstroomtraject voor toegepaste biologie wordt volgens geïnterviewden algemeen als succesvol beschouwd, in lijn met de Aeres-brede doelstellingen. Hoewel er geen formele cijfermatige onderbouwing is gedeeld tijdens gesprekken, blijkt uit informele observaties dat het

doorstroomniveau van mbo-4 studenten binnen toegepaste biologie hoog is. Studenten komen goed voorbereid en "beslagen ten ijs" aan op het hbo. Het traject stelt hen in staat om de overgang naar het hogere onderwijsniveau met vertrouwen te maken. De interventie leidt – volgens geïnterviewden – tot succes in de vorm van een succesvolle overstap voor studenten, waarbij uitval wordt voorkomen. Ook is volgens de geïnterviewden zichtbaar dat studenten vaker doorstromen naar vervolgonderwijs dan zonder deze interventie het geval zou zijn. Deze resultaten onderstrepen de waarde van het doorstroomtraject als een effectieve brug tussen mbo en hbo binnen het domein van toegepaste biologie. Gegevens/ cijfers om deze stellingen te onderbouwen zijn evenwel niet beschikbaar gesteld.

Bronnen

Interviews, documenten.

Jaarverslag Aeres 2022: <https://www.aeres.nl/verantwoording/jaarverslagen>

Addendum Benoeming Mechanismen

Nr	Mechanisme	Het appel
1	- verbeteren van studentwelzijn	Waar draagt bij aan welzijn?
2	- gevoel van 'ik draag bij en ik doe ertoe' - student is actief betrokken - inzicht in of ze het beroep leuk vinden	Wat draagt bij aan het gevoel van betrokkenheid?
3	- student kan weloverwogen studiekeuze maken, - vanuit huis info krijgen en - rechtstreeks vragen stellen aan peers	Informatie verstrekking
4	- door student beter te informeren, weten ze beter wat hen te wachten staat - student verwerft voor de poort de benodigde kennis	Info verstrekking Kennis verstrekking
5	- student onderzoekt wat voor soort baan/ - vervolgopleiding beste bij hun talenten past.	Informatie vergaren
6	student oriënteert zich dieper en kiest meer verantwoord	Wat vraagt een verantwoorde keuze? Waar vraagt een goede oriëntatie
7	- grotere binding student met opleiding door student in beeld te houden, aandacht te blijven geven - er ontstaat er vertrouwensband tussen SLC-coach en student.	Wat maakt dat student zich gebonden voelt? Waardoor ontstaat vertrouwensband?
8	- studenten voelen groot eigenaarschap door persoonlijke invulling van hun leertraject en leerproces. - vraagt een hoge mate van autonomie, zelfstandigheid en zelfregulering	Gevoel van eigenaarschap CAR Zelfregulatie
9	- student wordt ontzorgd door proactieve inzet van docenten die informatie uit het systeem haalt en met studenten deelt, - student krijgt praktisch overzicht voelt zich gezien en ondersteund in leerproces	Ontzorgen Informatie ontvangen Gezien voelen
10	- student volgt de juiste vakken om aan te sluiten op hbo, - beheerst vakken op juiste niveau, - voelt zich bekend met het hbo en hbo-werkwijze. - student voelt zich gezien en gesteund.	Goed geïnformeerd Goed niveau Werkwijze bekend Erkenning in wie je bent. Gesteund voelen

Geel = backward ~~designed~~ geredeneerd

Groen = welzijn

Blauw = informatie

oranje = activiteit

rood = keuzeprocessen

BIJLAGE 2 Interviewleidraden

a) Leidraad voor NPO-coördinator /directeur (sleutelpersonen)

Algemene vragen voor verkennende groepsgesprekken met 'sleutelpersonen'

- ♦ **Inhoud van de ondersteuningsmaatregelen bij uw instelling**
 - Welke maatregelen zijn genomen om de in- en doorstroom van studenten naar het hbo te ondersteunen? Wat is het doel van de maatregelen?
- ♦ **Wie zijn er bij de uitvoering van de maatregelen betrokken?**
 - Hoe zijn de maatregelen bekostigd?
- ♦ **Doelgroep**
 - Wie was de doelgroep voor deze maatregelen en waarom? Hebt u ze kunnen bereiken?
- ♦ **Doel**
 - Wat waren de beoogde doelen van de maatregelen? Zijn deze doelen volgens u bereikt?
- ♦ **Uw betrokkenheid**
 - Hoe was u betrokken bij de voorbereiding of uitvoering van de ondersteuningsmaatregelen?
- ♦ **Welke relevante informatie is voorhanden?**
 - Bijv: Beleidsstukken, publicatie, (eerste) uitkomsten uit monitoring / evaluatie
- ♦ **Belemmeringen**
 - Welke obstakels doen zich voor (hebben zich voorgedaan) bij uw instelling voorgedaan?
- ♦ **Sterke Punten**
 - Worden de maatregelen kansrijk en/of bewezen effectief geacht voor de instelling?

b) Leidraad voor Opleidingsmanager /docent (directbetrokkenen)

Algemeen	Antwoord
1. In welke periode is deze maatregel gepland en wanneer zijn ze uitgevoerd?	
2. Op wie is de maatregel gericht/ wat is de doelgroep? En waarom is de maatregel ingezet? Hoe is daartoe besloten?	
3. Gaat het om een nieuwe maatregel die als antwoord op de effecten van corona is ingezet of gaat het om een bestaande maatregel die is geïntensiveerd of aangepast? 4. Indien dat laatste het geval is: wat was de invloed van corona hierop?	
5. Wat is het doel van deze maatregel? Welk 'probleem' moest de maatregel oplossen?	
6. Wat was de beoogde uitwerking ervan (mechanisme)? Hoe zou die het gedrag van (aspirant) studenten moeten beïnvloeden?	

7. Op welk niveau is de maatregel ingezet? (Opleiding, faculteit, instelling...)	
Implementatie en uitvoering	Antwoord
8. In hoeverre is de maatregel reeds uitgevoerd of is die nog in uitvoering?	
9. Kunt u meer vertellen over de implementatie en uitvoering?	
10. Door wie (docent/SLC-er) is de maatregel uitgevoerd? Is daar voorafgaand een bepaald handelingsrepertoire voor afgesproken? Zo ja, hoe zag dat eruit?	
11. Zijn deze personen vooraf getraind of heeft professionalisering plaatsgevonden? Zo ja, door wie?	
12. Wat waren reacties en ervaringen van studenten daarover? (naar opbrengsten?)	
13. Welke obstakels deden/doen zich voor bij de voorbereiding en uitvoering van de interventies? Hoe is daarmee omgegaan?	
Opbrengsten	Antwoord
14. Is er sprake van monitoring van de maatregel? Zo ja, hoe? Zijn de uitkomsten ervan te delen?	
15. Is de beoogde doelgroep bereikt? Hoeveel (aspirant-) studenten zijn bereikt?	
16. In hoeverre zijn de beoogde doelen bereikt?	
17. Is de beoogde gedragsverandering in werking getreden (mechanisme)? Zo nee, waarom niet?	
18. Naast de beoogde doelen, zijn er nog andere bijkomende opbrengsten of effecten van deze maatregel?	
19. Wordt de genomen maatregel kansrijk en/of bewezen effectief geacht voor de instelling? Waarom werkt het wel/niet? Waar blijkt dat uit?	

20. In hoeverre / onder welke voorwaarden is de maatregel in uw ogen overdraagbaar naar een andere instelling?	
NPO-Onderwijs	Antwoord
21. 15. Hoe is de maatregel bekostigd?	
22. 16. Zijn er middelen vanuit het NP Onderwijs ingezet? Zo ja, op welke manier zijn NPO-middelen ingezet?	
23. Hebben de NPO-middelen bijgedragen aan de ondersteuningsmaatregel (bijv. anders niet geïnitieerd, eerder gestopt, op kleinere schaal ingezet etc.)?	
24. Als de maatregel nog doorloopt en met NPO-middelen wordt bekostigd: wat betekent het tijdelijke karakter van de middelen voor het voortzetten van de maatregel?	

Dank voor uw deelname!

BIJLAGE 3 Handreiking: Interventie Ontwikkeling

Doel van deze handreiking

Deze handleiding is ontwikkeld als basis voor het verzorgen van de CIMO-workshops en biedt een praktische leidraad voor iedereen die deze workshops zelfstandig wil organiseren en begeleiden.

Met deze handreiking willen we:

- Inzicht geven in hoe de workshops zijn opgebouwd en welke interactieve werkvormen en voorbeelden daarbij worden gebruikt.
- Begeleiders ondersteunen met concrete instructies, zodat zij de workshops kunnen geven.

Deze handreiking is niet alleen een naslagwerk, maar ook een hulpmiddel om de principes van de CIMO-logica effectief over te brengen op de deelnemers.

Structuur van de workshops

Workshop 1.

Doel: Het doel van Workshop 1 is om deelnemers kennis te laten maken met de CIMO-methodiek en hen te begeleiden bij het toepassen van deze methodiek op hun eigen praktijkvraagstuk.

Tijdschema: De workshop duurt 2 uur en bestaat uit verschillende onderdelen die deelnemers begeleiden bij het toepassen van de CIMO-methodiek op hun eigen vraagstukken.

Inleiding workshop 1

- **Welkom:** De Trainer opent de workshop met een korte introductie en verwelkomt alle deelnemers.
- **Voorstelronde:** De deelnemers stellen zichzelf kort voor, inclusief hun rol, achtergrond en het vraagstuk dat zij willen onderzoeken met behulp van de CIMO-methodiek.
- **Introductie op onderzoek:** Een korte uitleg over de basisprincipes van praktijkgericht onderzoek, met de nadruk op hoe de CIMO-methodiek kan helpen bij het oplossen van complexe vraagstukken.
- **CIMO-filmpjes en vragen:** De deelnemers bekijken twee korte filmpjes over de [CIMO-methodiek](#). Vervolgens worden vragen gesteld om te reflecteren op de inhoud van de filmpjes en om het belang van elke letters in **CIMO** (**C**ontext, **I**ntervention, **M**echanism, **O**utcome) te verduidelijken.

Analyse van het eigen vraagstuk

Tijdens dit deel van de workshop passen de deelnemers de CIMO-methodiek toe op een vraagstuk uit hun eigen praktijk. Dit gebeurt aan de hand van de volgende stappen:

- **Context (C):** De deelnemers schrijven de huidige context van hun vraagstuk uit. Ze gebruiken hierbij de 4W+1H-methode (Wie, Wat, Waar, Wanneer en Hoe) om een duidelijk beeld te krijgen van de situatie.
- **Outcome (O):** Deelnemers beschrijven de ongewenste resultaten of effecten (outcomes) van de huidige situatie.
- **Mechanism (M):** De deelnemers identificeren mogelijke oorzaken die aan de ongewenste outcomes ten grondslag liggen.
- **Formuleren van hypothesen:** Op basis van de analyse formuleren de deelnemers aannames of hypothesen die getest kunnen worden.
- **Hypothesen verifiëren:** De deelnemers bespreken hoe zij de hypothesen kunnen bevestigen of ontkrachten door middel van het verzamelen van informatie en onderzoeksgegevens.

Huiswerkopdracht voor Workshop 2

De deelnemers krijgen de volgende huiswerkopdrachten mee:

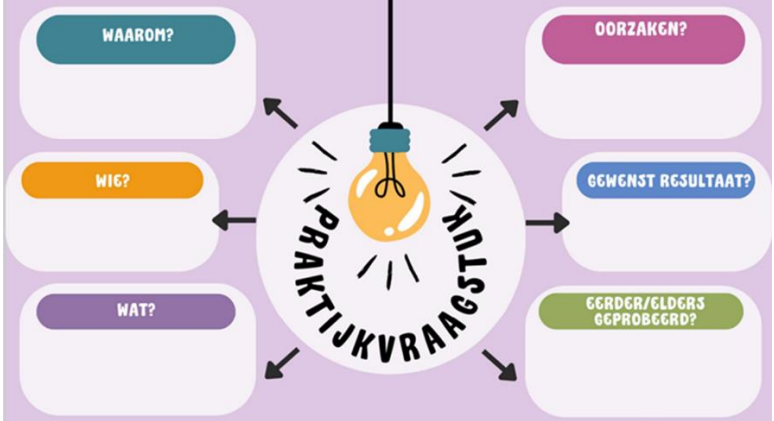
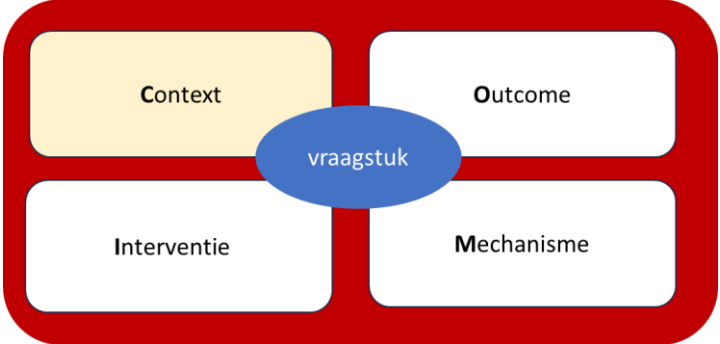
- Mechanism (M): Welke gegevens zijn nodig om de aannames over de Mechanisms te toetsen? Deelnemers bedenken welke informatie ze moeten verzamelen.
- Intervention (I): De deelnemers onderzoeken welke interventies in de literatuur als effectief zijn bewezen voor vergelijkbare vraagstukken.

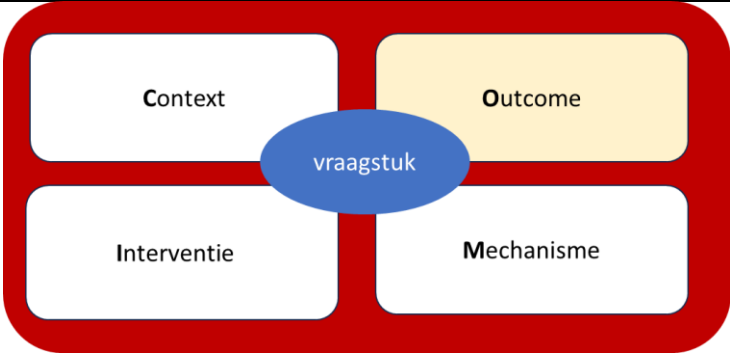
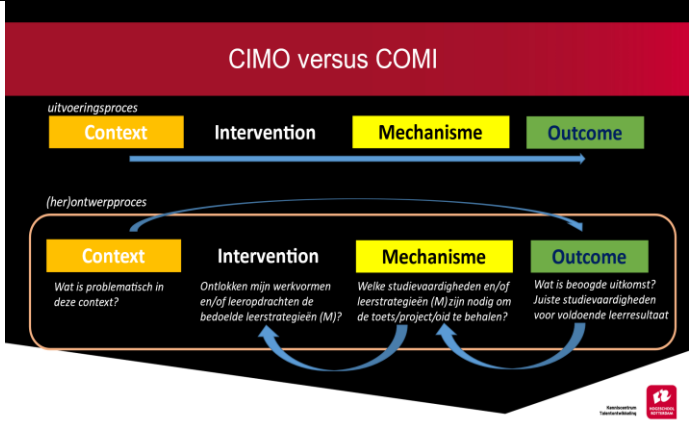
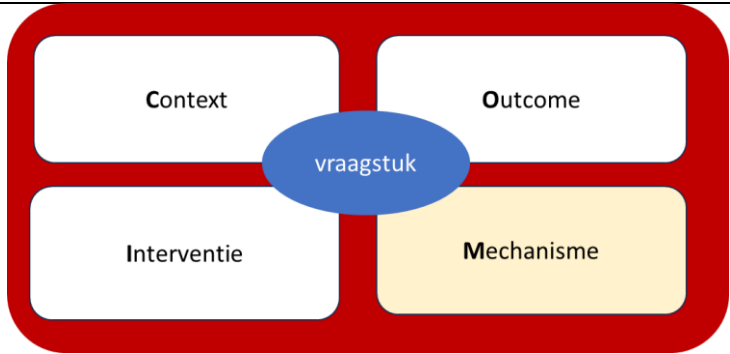
Terugblik en afsluiting

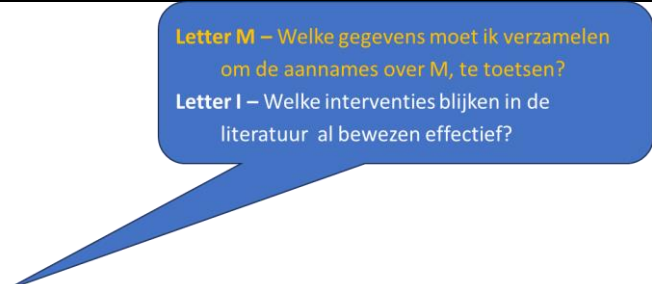
- Terugblik: De Trainer sluit de workshop af met een korte samenvatting van de belangrijkste inzichten en resultaten van de sessie.
- Exit-ticket: De deelnemers vullen een korte evaluatie of reflectie in over wat zij hebben geleerd en welke acties zij meenemen naar de volgende sessie.
- Afsluiting: De Trainer bedankt de deelnemers voor hun inzet en sluit de workshop af.

Onderdeel	Beschrijving/vragen
Introductie filmpje	De deelnemers krijgen twee filmpjes te zien die hen helpen bij het analyseren van vraagstukken. De filmpjes benadrukken het belang van een goede analyse bij het oplossen van problemen.
Filmpje 1 Link film 1: CIMO-logica	<i>Wat is volgens jou de kernboodschap van filmpje 1?</i> Vraag de deelnemers om na te denken over de belangrijkste boodschap van het filmpje. Wat wordt er bedoeld met een goede analyse? Wat moeten ze doen om tot een gedegen oplossing te komen voor hun vraagstuk?
Filmpje 2 Link film 2: CIMO-logica	<i>Wat is volgens jou de kernboodschap van filmpje 2?</i> Vraag de deelnemers om na te denken over de boodschap van het tweede filmpje. Hoe draagt het idee in dit filmpje bij aan het oplossen van vraagstukken? Wat kunnen ze leren uit de aanpak in het filmpje?
Reflectie op eigen vraagstuk	<i>Welke aannames spelen er bij jouw vraagstuk?</i> Laat de deelnemers nadenken over de aannames die ze maken bij hun eigen vraagstuk. Wat nemen ze voor waar aan zonder het eerst goed te onderzoeken? Hoe kunnen deze aannames hun oplossing beïnvloeden?
Noodzakelijke vragen voor verbetering	Deze vragen helpen de deelnemers om de belangrijkste aspecten van hun vraagstuk te identificeren en te analyseren.
Wat is in de huidige onderwijscontext problematisch?	Context Vraag de deelnemers om te reflecteren op de huidige situatie en te identificeren: Wat er problematisch is in de onderwijscontext. Wat werkt niet goed? Wat moet veranderd worden?

Welke (leer)uitkomsten worden beoogd?	Outcome Vraag de deelnemers om de gewenste leeruitkomsten te beschrijven: Wat willen ze bereiken? Welke specifieke resultaten of opbrengsten worden er nagestreefd?
Welke activiteiten/processen dragen bij om dat doel te bereiken?	Mechanisme Vraag de deelnemers welke activiteiten of processen bijdragen aan het behalen van de beoogde uitkomsten: Welke factoren beïnvloeden het succes?
Welke interventies kunnen daartoe worden ondernomen?	Interventie Vraag de deelnemers om na te denken over welke interventies ze kunnen toepassen om de gewenste uitkomsten te behalen: Welke maatregelen of veranderingen zijn nodig?
Eigen vraagstuk verdiepen	 Wat is het praktijkvraagstuk? (wat gaat er niet goed, wat is niet wenselijk of kan beter?) Wie heeft er met het vraagstuk te maken? (studenten, docenten, etc) Waarom is het een vraagstuk? Wat gebeurt er als het niet opgelost wordt? Wat zijn mogelijke oorzaken van dit vraagstuk? Wat is eerder of elders geprobeerd om een dergelijk vraagstuk op te lossen? Wat is het gewenste resultaat als het vraagstuk is opgelost?
Verdiepende Contextanalyse Activiteit 1 Beschrijf bij de Context zoveel mogelijk context-aspecten van jouw opleiding over het ingebrachte vraagstuk	

Concretiseer de beoogde Opbrengsten Activiteit 2 Beschrijf bij Outcome zo concreet mogelijk welke opbrengsten/ Outcomes jullie verwachten van de ingezette interventie	
CIMO versus COMI	
Verdiepende Contextanalyse Activiteit 3 Beschrijf bij het Mechanisme de veronderstelde oorzaken die ten grondslag liggen aan de niet behaalde/ wel te behalen opbrengsten	
Formuleer de volgende stappen zo concreet mogelijk	Formuleer de volgende stappen zo concreet mogelijk... 1. Welke gegevens of data uit de opleiding moet ik verzamelen om de aannames over de onderliggende oorzaak (M) te toetsen? 2. Welke literatuur kan ik raadplegen om te leren over effectieve interventies (I) die gaan bijdragen om het juiste mechanisme (M) aan te zetten?

Huiswerk voor CIMO 2 Wat nog te onderzoeken om de M te verzekeren?	 Letter M – Welke gegevens moet ik verzamelen om de aannames over M, te toetsen? Letter I – Welke interventies blijken in de literatuur al bewezen effectief?
---	---

Workshop 2.

Doel: Het doel van workshop 2 is om de deelnemers verder te helpen met het analyseren van het mechanisme van hun vraagstuk en het ontwikkelen van goed onderbouwde interventies.

Tijdschema: Duur workshop: 2 uur

Inleiding workshop 2

Na de eerste workshop hebben de deelnemers de kans gekregen om hun vraagstukken verder te analyseren en hebben ze zich verdiept in de eerste drie elementen van de COMI-logica: Context, Outcome en Mechanisme (C-O-M). De focus van de eerste workshop licht op het verduidelijken van het probleem, het definiëren van de gewenste uitkomsten, en het identificeren van de mogelijke oorzaken van het vraagstuk.

Tussen de twee workshops door hebben de deelnemers individueel (en daarna met de trainer) verder gewerkt aan hun vraagstukken, waarbij zij bijvoorbeeld door middel van dataverzameling (zoals het afnemen van enquêtes of het onderzoeken van bestaande data) meer inzicht kregen in de onderliggende mechanismen.

In workshop 2 gaan we dieper in op de volgende stap in de COMI-logica: het verder scherpstellen van het **mechanisme** en de ontwikkeling van **interventies**. We gaan het gesprek aan over hoe de mechanismen die ten grondslag liggen aan de vraagstukken verder onderzocht kunnen worden en welke data hiervoor nodig zijn. Het doel is om het mechanisme zo goed mogelijk in kaart te brengen, zodat we gericht kunnen zoeken naar mogelijke interventies.

De eerste stap in deze workshop is het herhalen van de basisprincipes van de vorige sessie: Context, Outcome en Mechanisme. Daarna zullen we meer diepgang aanbrengen in het mechanisme en de rol van data hierbij. We kijken naar welke gegevens nodig zijn om de oorzaken van het probleem te onderbouwen en hoe we deze gegevens kunnen verzamelen.

Zodra we het mechanisme verder hebben gedefinieerd, richten we ons op de laatste stap in de COMI-logica:

Interventie-ontwikkeling. Het ontwikkelen van een interventie vraagt om zorgvuldig en weloverwogen denken. De data die we onder M (Mechanisme) hebben verzameld, zullen ons inzichten geven over mogelijke oplossingsrichtingen.

Ook zullen we literatuur gebruiken om te begrijpen welke **mechanismen** ten grondslag liggen aan het vraagstuk en welke **interventies** bewezen effectief zijn in het aanpakken van deze mechanismen. Vervolgens ontwikkelen we de **interventie** stapsgewijs, waarbij we klein beginnen en nadenken over hoe we de effectiviteit ervan kunnen meten. In deze workshop gaan we dus verder met het analyseren van het mechanisme, het verkennen van de benodigde data, en het ontwikkelen van goed onderbouwde interventies die aansluiten bij het vraagstuk en de onderliggende oorzaken.

Na deze sessie gaan de deelnemers verder met het ontwikkelen van hun interventie, waarna we tijdens de afronding van de workshop kort terugblikken en reflecteren op de voortgang.

Vervolgstappen (huiswerk) voor workshop 3

Onderzoek naar Mechanismen (M):

- Verzamel gegevens die inzicht geven in de oorzaken van het probleem. Denk hierbij aan reflectieverslagen, interviews of enquêtes.

Onderzoek naar Interventies (I):

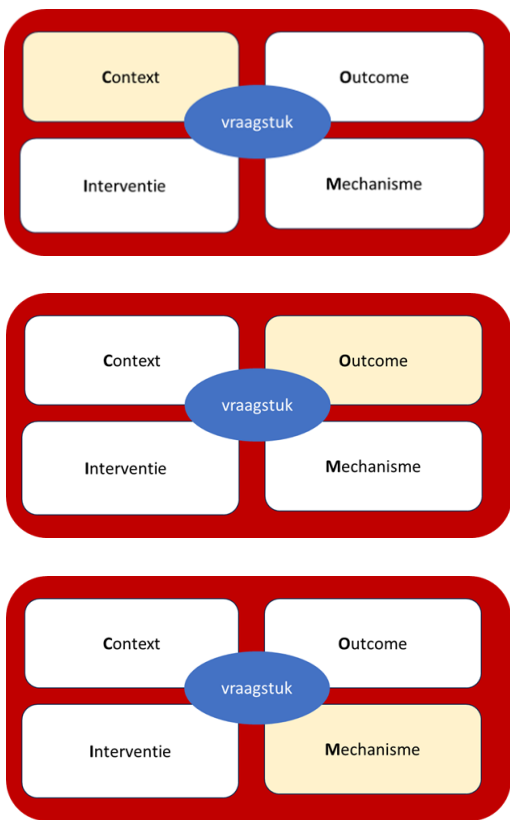
- Verken literatuur en theorieën die handvatten bieden voor mogelijke interventies. Welke strategieën of interventies zijn effectief gebleken in vergelijkbare situaties?

Vorbereiding presentatie

Bereid een korte PowerPoint-presentatie voor (maximaal 5 dia's) waarin je de volgende vragen beantwoordt:

1. Wat is jouw vraagstuk?
2. Binnen welke context doet jouw vraagstuk zich voor?
3. Wat zijn de beoogde outcomes (concrete resultaten)?
4. Welke mechanismen en interventies zie je als passend en onderbouwd?

Zorg dat jouw presentatie duidelijk en gestructureerd is, zodat je deze kunt gebruiken om jouw inzichten te delen en feedback te ontvangen tijdens de workshop.

Onderdeel	Beschrijving/ vragen
Welkom en Intro	Introductie van de workshop. Doel: het scherp krijgen van het mechanisme en de interventieontwikkeling.
Herhaling: COM	Kort terugblikken op de vorige workshop (Context - Outcome - Mechanisme). Verduidelijken van de stappen en focus op het mechanisme (M). Doel vandaag: het mechanisme scherp(er) krijgen! Voorwaarde: concretisering van het vraagstuk. Dus, wat willen we verbeteren?
Analyse van het mechanisme	Dieper ingaan op het mechanisme: welke oorzaken liggen er ten grondslag aan het vraagstuk? Welke data bevestigen dit ?
Data en onderzoek	Bespreken van de data die nodig is om de oorzaken (mechanismen) te bevestigen. Hoe kun je inzicht krijgen als de data (nog) niet bestaan?
Interventieontwikkeling	Beginnen met het ontwikkelen van interventies. Wat laat de data zien over mogelijke oplossingsrichtingen? Gebruik van literatuur om interventies te onderbouwen.

Stapsgewijze interventieontwikkeling	Verdere ontwikkeling van de interventie in kleinere stappen, en nadenken over hoe de effectiviteit van de interventie gemeten kan worden.
Terugblik en Afronding	Terugblikken op de voortgang en reflecteren op wat er geleerd is. Vooruitblik naar de volgende stappen in het proces.
Afsluiting	Einde workshop

Workshop 3.

Doel: Workshop 3 biedt een moment van afronding van de reeks CIMO-workshops en creëert een waardevolle gelegenheid om de opgedane inzichten te borgen. Het doel is om deelnemers in staat te stellen met vertrouwen de volgende stappen te zetten in hun proces, ondersteund door wat ze tijdens de workshops hebben geleerd.

Tijdschema: Duur workshop: 2 uur

Inleiding workshop 3

Workshop 3 markeert het afsluitende deel van de reeks CIMO-workshops en biedt deelnemers de kans om hun inzichten te delen, reflecteren op hun proces, en concrete vervolgstappen te formuleren. Tijdens deze workshop blikken we kort terug op de kernpunten van workshop 1 en 2, waarbij we de COMI-logica opnieuw doorlopen om het verband tussen context, outcome, mechanismen, en interventies helder te maken.

Het grootste deel van deze sessie staat in het teken van de deelnemers. Elke deelnemer krijgt 30 minuten de tijd om zijn of haar vraagstuk te presenteren, inclusief de context, beoogde resultaten, relevante mechanismen, en de interventie die hieruit voortkomt. Dit biedt niet alleen ruimte voor feedback, maar helpt ook bij het aanscherpen van ideeën en plannen.

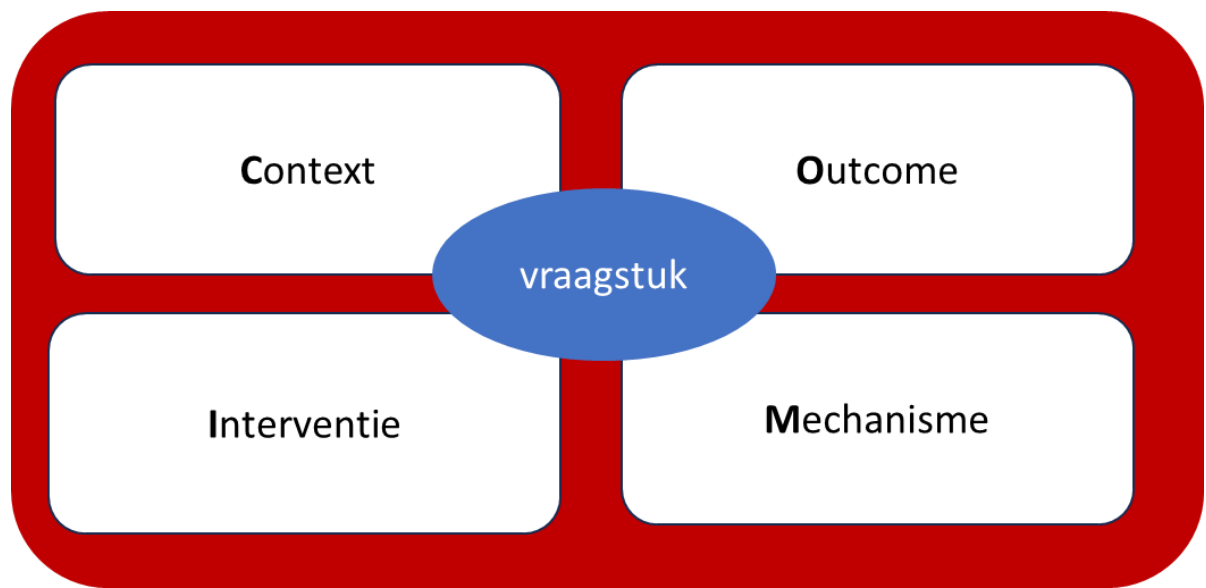
Daarnaast nemen we tijd voor een korte evaluatie van het traject, waarbij we reflecteren op wat goed heeft gewerkt, wat beter kan, en welke lessen iedereen meeneemt.

Workshop 3 biedt daarmee niet alleen een moment van afronding, maar ook een waardevolle gelegenheid om te borgen wat is geleerd en om de volgende stappen te zetten.

Onderdeel	Beschrijving
Welkom	Introductie en welkom.
Terugblik op Workshops 1 en 2	Bespreken van de kernpunten uit Workshop 1 en 2: - Workshop 1: Introductie CIMO (Context, Outcome, Mechanisme, Interventie) met behulp van een filmpje. - Workshop 2: Verdieping in de COMI-stappen en ontwikkeling van interventies.
Deelnemers aan het woord	Elke deelnemer krijgt 30 minuten om zijn/haar vraagstuk te presenteren en feedback te ontvangen. - Context: Binnen welke situatie doet het vraagstuk zich voor? - Outcome: Wat zijn de beoogde resultaten? - Mechanisme: Welke mechanismen zijn noodzakelijk voor deze resultaten? - Interventie: Wat is een passende en onderbouwde interventie? - Samenvattend: Wat wordt jouw volgende stap? Wat neem je mee? Heb je nog iets nodig?
Evaluatie	Reflecteren op de workshopreeks met behulp van drie vragen. Wat werkte goed? Wat kan beter? Wat neem je mee?
Afsluiting	Afronden van de workshop

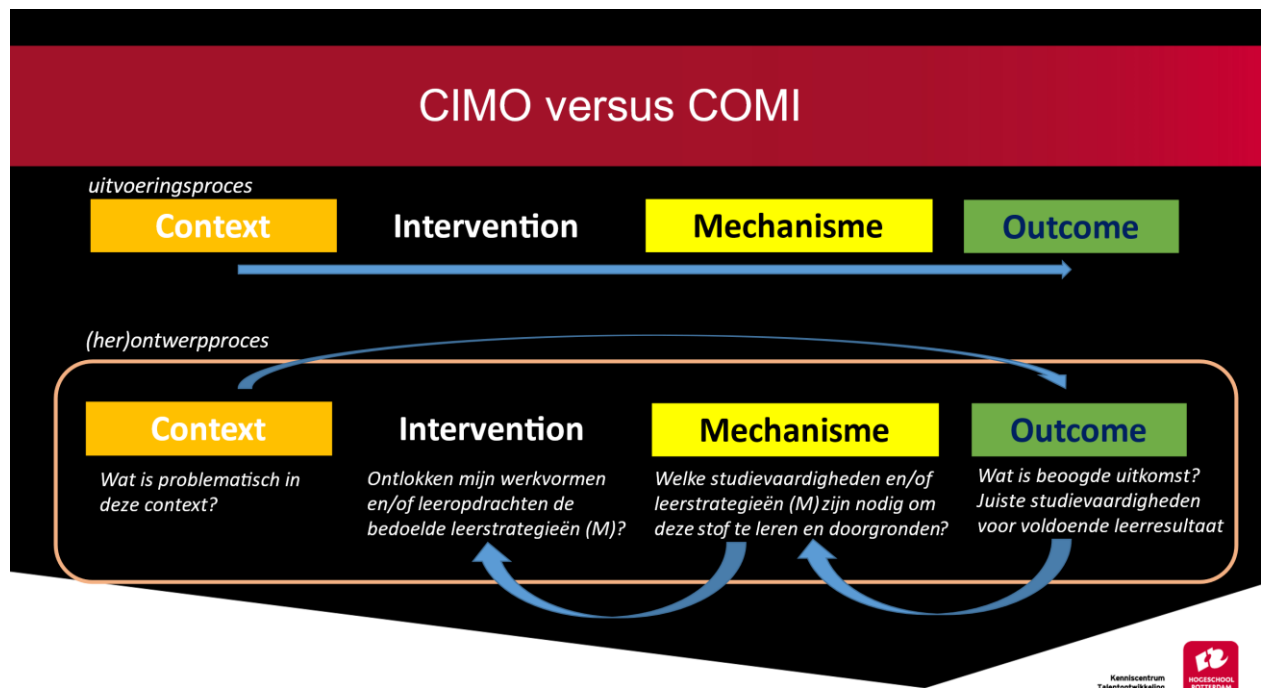
Bijlagen Materialen en hulpmiddelen

Templates:

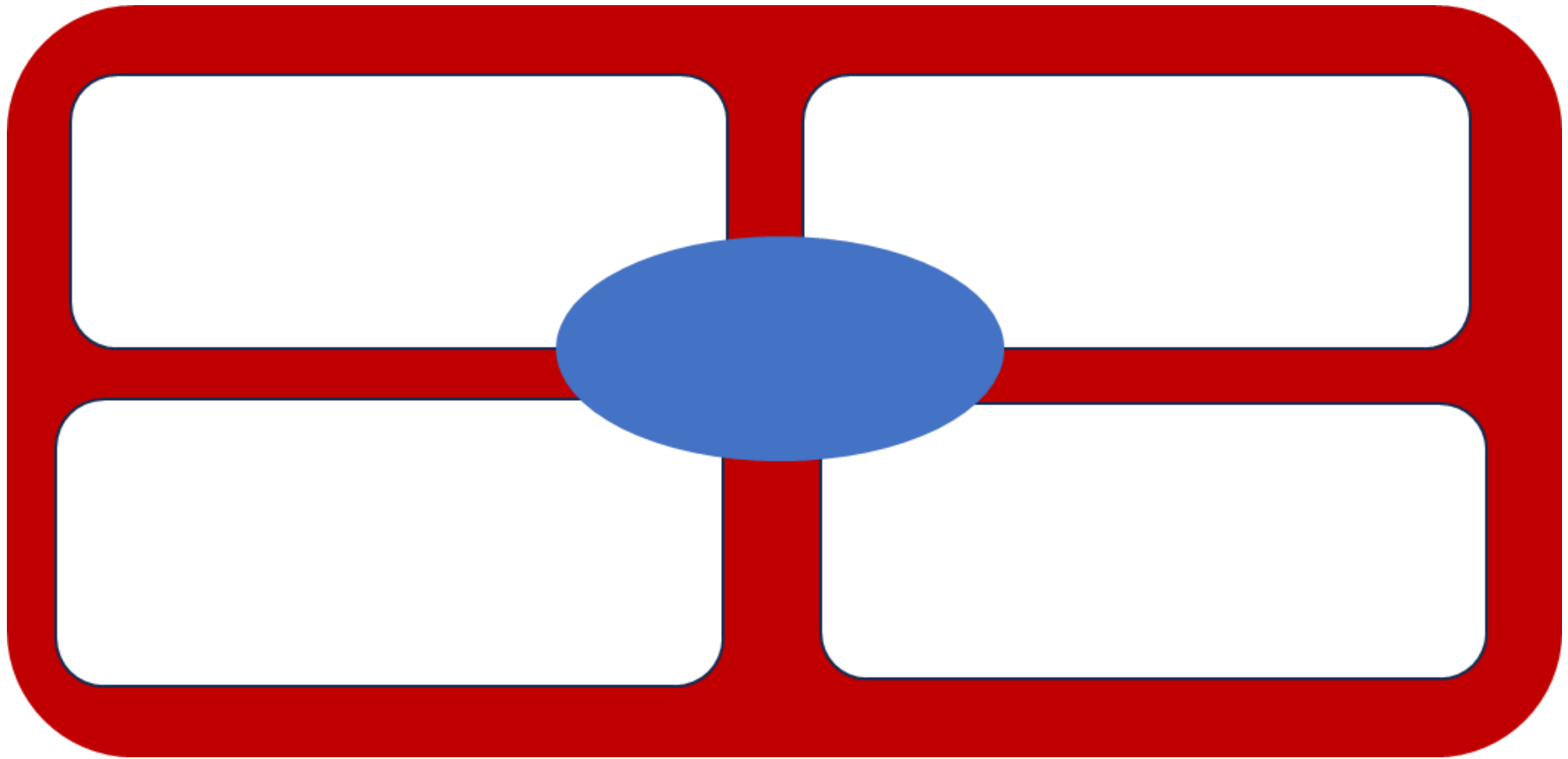

Voorbeeld ingevulde CIMO-analyse:

- **Context:** Studenten hebben moeite met tijdmanagement.
- **Intervention:** Workshop over planningsvaardigheden.
- **Mechanism:** Verbeterd zelfbewustzijn en betere organisatie.
- **Outcome:** Hogere studieresultaten en minder stress.

Template CIMO-analyse (invulformulier).

BIJLAGE 4 Tabellen Binding en Dedicated SLC

Tabel B.1: Binding (Hogeschool Rotterdam): stellingen over het effect van de bindingsactiviteiten.

	Totaal	Introductie- kamp én klassenactiviteit	Alleen introductiek amp	Man	Vrouw	Mbo	Havo	Overig
	n=97	n=86	n=11	n=71	n=24	n=72	n=20	n=5
	%	%	%	%	%	%	%	%
Door de bindingsactiviteiten voel ik me meer thuis op mijn opleiding								
(Helemaal) oneens	18	10	38	16	23	11	21	0
Neutraal	22	23	21	23	18	32	18	50
(Helemaal) eens	60	67	42	61	59	58	61	50
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Door de bindingsactiviteiten voel ik me meer op mijn gemak bij mijn medestudenten								
(Helemaal) oneens	11	7	21	10	14	11	11	0
Neutraal	19	16	25	20	14	21	16	50
(Helemaal) eens	71	77	54	70	73	68	73	50
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Door de bindingsactiviteiten haal ik betere resultaten binnen de opleiding								
(Helemaal) oneens	50	43	67	47	59	47	54	0
Neutraal	40	43	33	43	32	32	39	100
(Helemaal) eens	10	13	0	10	9	21	7	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Door de bindingsactiviteiten voel ik me beter begeleid op mijn opleiding								
(Helemaal) oneens	35	31	46	32	41	33	38	0
Neutraal	36	36	38	32	50	39	36	25
(Helemaal) eens	29	34	17	36	9	28	26	75
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B.2: Dedicated SLC (Hogeschool Rotterdam): stellingen over het effect van de SLC begeleiding.

	Totaal	Man	Vrouw	Mbo	Havo	Overig
	(n=68)	(n=41)	(n=25)	(n=12)	(n=48)	(n=8)
	%	%	%	%	%	%
Door de SLC-begeleiding voel ik me meer thuis op mijn opleiding						
(Helemaal) oneens	9	10	4	17	6	13
Neutraal	32	32	36	17	35	38
(Helemaal) eens	59	59	60	67	58	50
Totaal	100	100	100	100	100	100
Door de SLC-begeleiding voel ik me meer op mijn gemak bij mijn medestudenten						
(Helemaal) oneens	21	20	20	25	19	25
Neutraal	37	44	28	25	44	13
(Helemaal) eens	43	37	52	50	38	63
Totaal	100	100	100	100	100	100
Door de SLC-begeleiding haal ik betere resultaten binnen de opleiding						
(Helemaal) oneens	26	25	25	17	30	14
Neutraal	47	48	46	50	40	86
(Helemaal) eens	27	28	29	33	30	0
Totaal	100	100	100	100	100	100
Door de SLC-begeleiding voel ik me beter begeleid op mijn opleiding						
(Helemaal) oneens	6	7	0	8	4	13
Neutraal	10	10	12	0	10	25
(Helemaal) eens	84	83	88	92	85	63
Totaal	100	100	100	100	100	100

BIJLAGE 5 Vragenlijst maatregelen hbo studenten

Introductie

Veel scholen hebben van de overheid (via het NPO-programma) extra geld gekregen om tijdens en na de Covid-pandemie, studenten extra te ondersteunen bij hun studiekeuze, bij de overstap naar vervolgonderwijs en bij stages of studentenwelzijn. In deze korte enquête vragen we naar je ervaringen op de huidige opleiding, en je (eventuele) deelname aan deze maatregelen.

Algemene vragen

1. Wat is je geboortjaar?

2. Ben je ...

1. Man
2. Vrouw
3. Anders
4. Zeg ik liever niet

3. Welke hbo-opleiding volg je op dit moment en aan welke hogeschool?

Naam opleiding:

Naam hogeschool:

4. In welk leerjaar van je opleiding zit je?

1. Eerste leerjaar
2. Tweede leerjaar
3. Derde leerjaar
4. Vierde leerjaar

5. Van welke opleiding heb je een diploma behaald voorafgaand aan je huidige hbo-opleiding?

1. mbo-opleiding
2. havo
3. vwo
4. andere vooropleiding namelijk

Bekendheid met maatregel

<< Introducerende tekst over het doel van de maatregel >>

6. Weet je wat << maatregel X >> is?

1. Ja
2. Nee | vraag 14

7. Heb je deelgenomen aan << maatregel X >>?

1. Ja

2. Nee | vraag 14
8. Wanneer (in welk jaar/jaren) heb je deelgenomen aan << maatregel X >>?
1. 2020
 2. 2021
 3. 2022
 4. 2023
9. Wat vind je van << maatregel X >>? Geef je waardering aan de hand van een rapportcijfer.
- Rapportcijfer ...
10. Wat vond je positief en minder positief aan << maatregel X >>?
11. In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen?
- a. Door deelname aan << maatregel X >> voel ik me meer thuis op de opleiding
 - b. Door deelname aan << maatregel X >> voel ik me meer op mijn gemak bij mijn medestudenten
 - c. Door deelname aan << maatregel X >> haal ik betere resultaten binnen de opleiding
 - d. Door deelname aan << maatregel X >> voel ik me beter begeleid op mijn hbo-opleiding
1. Helemaal oneens
 2. Oneens
 3. Neutraal
 4. Eens
 5. Helemaal eens
- << vraag 12 per domein bij zoals genoemd bij vraag 11 >>
12. Licht je antwoord kort toe aub.
13. Zou je andere studenten aanraden om deel te nemen aan << maatregel X >>?
1. Ja, zeker wel
 2. Ja, misschien wel
 3. Nee, waarschijnlijk niet
 4. Nee, zeker niet
14. In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen?
Schaal (1=helemaal mee oneens t/m 5=helemaal mee eens)
- a. Ik voel me een buitenstaander op [naam van school/opleiding] (R)
 - b. Ik kan echt mezelf zijn bij [naam van school/opleiding]
 - c. Ik denk op dezelfde manier als studenten die het goed doen op [naam van school/opleiding]
 - d. Ik pas goed bij [naam van school/opleiding]
 - e. Mensen op school accepteren mij
 - f. Ik kan goed opschieten met mensen op school
 - g. Ik weet niet wat ik zou moeten doen om ervoor te zorgen dat een docent mij aardig vindt (R)
 - h. Ik weet wat ik moet doen om goede resultaten te halen op [naam van school/opleiding]
15. In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen?
Schaal (1=helemaal oneens t/m helemaal eens)
- a. Ik neem actief deel aan de les, bijvoorbeeld door vragen te stellen of deel te nemen aan discussies
 - b. Ik vind het moeilijk om advies te vragen aan andere medewerkers van [naam van school/opleiding] dan mijn eigen docenten (R)
 - c. Ik vraag hulp aan een klasgenoot wanneer ik de stof van de les niet goed begrijp
 - d. Ik bespreek opdrachten of mijn cijfers met een docent van mijn opleiding

- e. Ik neem deel aan activiteiten op [naam van school/opleiding] die geen onderdeel zijn van het lesprogramma
16. In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen?
Schaal (1=helemaal mee oneens t/m 5=helemaal mee eens)
- a. De meeste van mijn lessen vind ik interessant
 - b. Ik ben tevreden met wat ik tot nu toe heb geleerd
 - c. Op school ben ik in de meeste vakken niet zo goed (R)
 - d. Voordat ik begin met leren, denk ik na over hoe ik het zal aanpakken
 - e. Ik denk dat ik vergeleken met andere leerlingen op school erg goed ben
 - f. Ik ben alleen met school bezig omdat het moet (R)
17. In hoeverre ben je het eens met onderstaande stellingen?
Schaal (1=helemaal mee oneens t/m 5=helemaal mee eens)
- a. Ik vind de lessen op school leuk om te doen
 - b. Ik kan mijn aandacht er niet bijhouden tijdens de lessen op school (R)
 - c. Ik denk dat naar school gaan belangrijk is voor mijn latere leven
 - d. Ik heb er vertrouwen in dat alles op school gaat lukken
 - e. Ik weet zeker dat ik de juiste keuze heb gemaakt om deze opleiding te gaan doen
 - f. Ik doe mijn best voor mijn studie, zelfs wanneer we iets doen dat ik niet leuk vind
18. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?
Schaal (1=helemaal mee oneens t/m 5=helemaal mee eens)
- a. De meeste docenten en medewerkers van mijn hbo-opleiding zijn in mij geïnteresseerd
 - b. Ik bespreek met docenten en/of medewerkers van de hbo-opleiding hoe het met mij gaat
 - c. Als ik ergens mee zit, weet ik bij wie ik om hulp kan vragen
 - d. Op school wordt steeds aandacht besteed aan werk dat je kunt doen na deze opleiding
19. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?
Schaal (1=helemaal mee oneens t/m 5=helemaal mee eens)
- a. Ik ben tevreden over mijn huidige opleiding
 - b. Ik lig op schema met mijn studie
 - c. Ik denk deze hbo-opleiding met een diploma af te ronden
 - d. Ik overweeg om over te stappen naar een andere opleiding
- << vraag 20 alleen als 19d (helemaal) mee eens >>
20. Naar welk opleiding overweeg je over te stappen?
- a. Naar een mbo-opleiding
 - b. Naar een andere hbo-opleiding
 - c. Naar een andere opleiding namelijk

Dit is het einde van de vragenlijst. Bedankt voor je medewerking.

BIJLAGE 6 Evaluatievragenlijst CIMO-workshops

EVALUATIE VRAGENLIJST – CIMO WORKSHOPS		Gem.	N
1	Het nut van de CIMO-logica werd goed uitgelegd	4,1	11
2	Het omschrijven van het vraagstuk in context werd goed begeleid	4,0	11
3	Het bepalen van de gewenste outcome was logisch voor mij	3,8	11
4	Inventariseren van mogelijke oorzaken (mechanismen) was voor mij de kernvraag	3,6	11
5	Er was voldoende ruimte om alle mogelijk oorzaken (mechanismes) te achterhalen	3,5	10
6	De gekozen interventies kon ik goed onderbouwen	3,5	10
7	Het kiezen van een passende interventie vond ik lastig	3,7	10
8	Om een passende interventie te ontwikkelen had ik meer kennis nodig over het mechanisme	3,1	10
9	Het ontwikkelen van een passende interventie is vlot verlopen	3,6	10
10	We zijn goed begeleid in de ontwikkeling van de interventie	3,6	10
11	De evaluatie op mijn COMI-aanpak leidde tot meer inzicht in het proces	3,7	10
12	Het bespreken van de gekozen interventie(s) met collega's was waardevol	3,8	10
13	Het is leerzaam om collega's te horen over hun CIMO-aanpak	3,5	10
14	Deze aanpak is zinvol voor alle onderwijsprofessionals (docenten en managers)	3,9	10
15	Wat vond je van de Workshops, ten aanzien van de		
	- opbouw en aanpak	3,8	10
	- mate van interactie	4,1	10
	- mate van flexibiliteit	4,1	10
	- de organisatie tijdens en tussen de Workshops	3,7	10

EVALUATIE VRAGENLIJST – CIMO WORKSHOPS		selectie van open vragen
1	Op welke manier heeft de CIMO-logica je geholpen bij het analyseren van je vraagstuk?	
	- We hebben meer informatie opgehaald hoe de doorstroom bij ons georganiseerd wordt	
	- Het heeft mij veel meer laten nadenken over de aanpak van mijn vraagstuk en er op een 'objectievere' manier naar te kijken zonder zelf veel in te vullen	
	- CIMO heeft duidelijk gemaakt dat je je aannames over de context van je vraagstuk moet toetsen. Hoe je dat doet hangt natuurlijk af van het vraagstuk, maar zou mijns inziens nog iets systematische aan bod kunnen komen.	
	- Het is een handige methodiek. Het heeft me geholpen in het denkproces	
	- CIMO dwingt je als het ware om niet akkoord te gaan met voor de hand liggende problemen en oorzaken. De waarom vraag komt vaak aan bod en daarmee kun je gericht zoeken naar de oorzaak van het probleem.	
	- De CIMO logica is heel methodisch en daarom is het heel navolgbaar. We hebben helaas onvoldoende de tijd gehad om echt naar mijn vraagstuk te kijken.	
	- De CIMO logica heeft geholpen bij het objectief in kaart brengen van probleem, oorzaak en te ondernemen actie. Helaas ontbreekt het aan relevante informatie / data om alles rond te krijgen.	
	- Het rustig zitten en gestructureerd nadenken heeft mij geholpen.	
	- Het heeft vooral geholpen in het herformuleren van evaluatievragen na afloop van lessen.	
2	Welke elementen uit de Workshops je geholpen hebben bij het bepalen van een geschikte interventie voor jouw thema of onderwerp	
	- De begeleiding	
	- de uitleg over de onderdelen/stappen van CIMO hebben mij geholpen. Het deed mij inzien dat ik eigenlijk altijd gelijk naar outcomes ga en niet genoeg stil sta bij context en vooral mechanismes	
	- In een overleg na workshop 2 hebben we CIMO-logica vergeleken onze manier van evalueren. We hebben de vragenlijst 'CIMO' gemaakt, zodat uit de evaluaties daadwerkelijk bruikbare informatie komt om de interventie (keuzevak) aan te scherpen	
	- Interventie eigen vraagstuk.	
	- Interventie kun je pas bepalen als je weet wat de oorzaak is, en het helpt mij als er veel vragen worden gesteld door extern betrokkenen of door andere disciplines (opleidingen bijvoorbeeld). De context kun je zelf en met je team beschrijven, en de outcome ook. Maar de I en M analyse samen met anderen doen, biedt veel meer opties. Vragen zoals: maar heb je ook gedacht aan. heb je nodig. En die werden tijdens de workshop behandeld	
	- De hulp die ik heb gekregen bestaat uit een koppeling van mij aan een persoon die mij toegang kan geven tot essentiële data die ik nodig heb om probleem goed te onderbouwen, en de gewenste outcome te toetsen. Helaas heeft deze persoon vooralsnog niet gereageerd op mijn mail hierover.	
	- Het was wat zoeken naar het doel van de workshop en hoe we CIMO met onze lessen konden integreren. Uiteindelijk viel voor en tijdens de laatste les het kwartje en is duidelijk geworden hoe we CIMO effectief kunnen inzetten bij onze lessen en de evaluatie van onze lessen.	
3	In hoeverre vond je de begeleiding tijdens de workshops en tussendoor, waardevol?	
	- Heel waardevol, ik merkte in het begin namelijk dat ik nog niet goed doorhad wat ik precies per onderdeel moest bedenken. Maar met gesprekken met collega's van de workshop werd dat een stuk helderder	
	- We waren a-typische deelnemers met een a-typische casus In de begeleiding is goed meegedacht hoe we CIMO ook hierop kunnen toepassen. Het heeft ook ons denken over het belang van en mogelijkheden voor onderzoek in ons werk een boost gegeven.	
	- Het was goed om je vragen te kunnen stellen te onderzoeken waar we tegenaan liepen en met elkaar te verkennen wat een mogelijke interventie zou kunnen zijn. Ik gaf het al aan: uiteindelijk viel in de laatste fase het kwartje en was ik in staat om m.b.v. bepaalde vragen die op een powerpoint geformuleerd stonden als interventie, een goede vertaalslag maken.	
	- Helaas was ik pas in de tweede workshop gestart. Ik denk dat de begeleiding goed was, ik heb het alleen zelf te weinig goed kunnen oppakken	
	- De begeleiding heb ik als erg prettig ervaren. Er werd actief meegedacht over de probleemstelling	
	- Ontzettend waardevol! Scherpe vragen stellen zonder verwijten of oordelen stelt de onderwijsprofessional op zijn gemak. Adviezen zijn ook waardevol. Heel fijn, ook de informatievoorziening.	
	- Prima, we hebben een keer een aparte afspraak gemaakt, die vond ik heel waardevol.	
	- prima	
	HIERONDER de volledige antwoorden en layout nog aanpassen!!!	
4	Zou je de Cimo-logica ook toepassen bij een volgende onderwijsverbetering?	
	- Ja: Helpt bij gestructureerd nadenken en handelen (7x)	

